

JOS. HRONEK:

Výbor zákonů školských.

I. Základní předpisy.

Kropáč & Kucharský

1933

**VÝBOR ZÁKONŮ
ŠKOLSKÝCH**

VÝBOR ZÁKONŮ ŠKOLSKÝCH.

I.

Základní předpisy o školách národních.

UPRAVIL
JOSEF HRONEK.

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ KROPÁČ & KUCHARSKÝ
1933.

PŘEDMLUVA.

Když vstoupil v život samostatný stát československý, převzal školství po držitelích státní moci v bývalém Rakousku a Uhersku a zároveň recipoval i právní řád těchto škol, který je ze značné části podnes základem školského zřízení československého. Ihned však po převratu začato s přípravnými pracemi pro vytvoření nového jednotného zákona o úpravě obecného školství. I když tyto práce nejsou skončeny a tak nedošlo ještě k ústavnímu projednání nového velkého zákona školského a pro nejbližší dobu to bude asi sotva možné, přece ve školství národním se mnoho změnilo. Náboženský ráz i funkce výchovného úkolu národní školy dřívější setřeny a národní škola se změnila v instituci světskou a to vlivem nových zákonných ustanovení, která zas podmíněna byla osamostatněním a novou politickou úpravou státu, zejména ústavní listinou, zákonem o vzájemných poměrech náboženských vyznání, zákonem o změně § 48 říšského zákona školského a obzvláště t. zv. malým školským zákonem. Tak trvá u nás po stránce právní vedle sebe šestero zákonodárství: býv. rakouské říšské, býv. uherské (Slovensko a Podkarpatská Rus), zemské zákonodárství české, moravské a slezské a nově se tvořící zákonodárství československé. Proto není snadná orientace, co ze starších předpisů dosud platí, co bylo změněno a co bylo zrušeno. A přece jest nutno, aby každý učitel náboženství, ať farář, ať kaplan, ať katecheta dobře

znal zákonná ustanovení už v zájmu své vážnosti a uplatnil znalost jejich v denní službě školské na prospěch nábožensko-mravní výchovy svěřené mládeže. Proto vydáno toto manuale základních předpisů, jejichž text podán přesně podle úředních sbírek, ve kterých byly vyhlášeny, rovněž i v poznámkách uváděny odkazy na právní normy, změny a vysvětlení v úředním znění a to tak, že každý kněz v čas potřeby snadno o té či oné otázce může se orientovati. V edici dalších norem právních bude pokračováno, zejména ve výňatcích uveden bude nový řád školní a vyučovací, který má býti v krátké době vydán, zákonná ustanovení o právních poměrech učitelstva národních škol, pokud se týkají učitelů náboženství (t. zv. učitelský zákon a služební pragmatiku) a j.*)

V Praze, o Velikonocích 1933.

J. H.

*) Upraveno podle stavu ze dne 15. dubna 1933.

I.

Zákon o zřízení samostatného státu československého ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n.

Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:

Čl. 1. Státní formu československého státu určí Národní shromáždění ve srozumění s Československou Národní radou v Paříži. Orgánem jednomyslné vůle národa a také vykonatelem státní svrchovanosti je Národní výbor;

čl. 2. veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.¹⁾

čl. 3. všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i okresní jsou podřízeny Národnímu výboru

¹⁾ Tímto ustanovením právní řád rakouský na území Čech, Moravy a Slezska a uherský na Slovensku a v Podkarpatské Rusi byl formálně změněn v právní řád československý. Veškeré dřívější zákonné normy také ve věcech obecného školství zůstaly po převratu v platnosti a dále platí potud, pokud už nebyly nebo nebudou zrušeny některou novou právní normou československou.

Nestejnost právního řádu v různých územích republiky, která je důsledkem čl. 2. tohoto zákona, jest jen dočasná; právní řád československý bude časem sjednocen, kterýmžto úkolem pověřeno ministerstvo pro sjednocení zákonů a organizaci správy, zřízené zák. ze dne 22. července 1919, č. 431 Sb. z. a n.

a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení;

čl. 4. zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem;

čl. 5. Národnímu výboru se ukládá, aby tento zákon provedl.¹⁾

II.

Malá smlouva mírová.

Výňatek ze smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a Československem, podepsané dne 10. září 1919 v St. Germain en Laye.²⁾

¹⁾ Zákonem ze dne 14. října 1919, č. 555 Sb. z. a n. prohlášen byl za státní svátek den 28. října.

Znění zákonů předpřevratových normuje zákon o ochraně republiky Československé ze dne 23. července 1919, č. 449 Sb. z. a n.:

§ 1. Zákonem ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n., prozatím v platnosti pro území republiky Československé zachovaná ustanovení zákonů a nařízení zemských, jakož i zákonů a nařízení říše rakouské, uherské a říše rakousko-uherské, chrání od 28. října 1918 republiky Československé v těch částech jejího území, pro něž před 28. říjnem 1918 platila. Nahrazují se proto ve všech těch zákonech a nařízeních se vyskytující výrazy »rakouský«, »uherský« a »rakousko-uherský« a jim podobné stejného smyslu případnými tvary slov »československý« a »Československá republika«. Ustanovení toto platí obdobně o označeních »císařský«, »královský«, »císařský královský« a »císařský a královský«.

§ 2. Tento zákon platí ode dne vyhlášení, a to pro dobu od 28. října 1918.

²⁾ Smlouva tato byla na základě usnesení Národního shromáždění ze dne 7. listopadu 1919 schválena ratifikační listinou ze dne 10. listopadu 1919. Mezinárodní působnosti nabyla dne 16. července 1920 a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů a nařízení dne 31. prosince 1921, č. 508. Vnitrostátní závaznost nemá.

HLAVA I.

Článek 1.

Československo se zavazuje, že ustanovení obsažená ve člancích 2. až 8. této hlavy budou uznána za základní zákony, že žádný zákon, žádné nařízení, ani žádný úkon úřední nebude v odporu nebo nesouhlase s těmito ustanoveními a že žádný zákon, žádné nařízení, ani žádný úkon úřední proti nim nebude míti moci.

Článek 2.

Československo se zavazuje, že poskytne všem obyvatelům úplnou a naprostou ochranu jejich života a jejich svobody bez ohledu na jejich původ, státní občanství, jazyk, rasu nebo náboženství.

Všichni obyvatelé Československa budou míti právo, aby volně vyznávali jak veřejně, tak soukromě jakékoli vyznání náboženství nebo víru, jejichž vykonávání nebude v neshodě s veřejným pořádkem a dobrými mravy.

Článek 7.

Všichni státní občané českoslovenští budou si rovni před zákonem a budou používatí stejných práv občanských a politických bez ohledu na rasu, jazyk nebo náboženství.

Rozdíl v náboženství, víře nebo vyznání nemůže býti žádnému státnímu občanu československému na závalu, pokud jde o požívání práv občanských a politických a zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, úřadů a k hodno-

stem neb o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

Státním občanům československým nebude ukládáno žádné omezení, pokud jde o volné užívání jakéhokoli jazyka, ať ve stycích soukromých neb obchodních, či ve věcech týkajících se náboženství, tisku neb veřejných projevů jakéhokoli druhu, ať ve veřejných shromážděních.

Jestliže by vláda československá zavedla nějaký oficiální jazyk, bude přes to poskytnuta příslušníkům československým jiného jazyka než českého přiměřená možnost, aby před soudy používali svého jazyka jak ústně, tak písemně.

Článek 8.

S příslušníky československými, náležejícími k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým, bude po právu a ve skutečnosti za stejných záruk zacházeno stejně jako s ostatními příslušníky československými. Zvláště budou mít stejné právo, aby vlastním nákladem zakládali, řídili a pod dozorem měli ústavy lidumilné, náboženské neb sociální, školy a jiné ústavy výchovné s právem používat tam volně svého jazyka a svobodně tam vykonávat své náboženství.

Článek 9.

Odst. II. V městech a okresích, v nichž je usedlý značný zlomek příslušníků československých, náležejících k menšinám ethnickým, náboženským nebo jazykovým, zabezpečí se těmto menšinám slušný podíl v požitku a v použití

částek, které mají býti vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných.

III.

Ústavní listina Československé republiky

ze dne 29. února 1920, č. 121 Sb. z. a n.¹⁾

(Vyňatky z ústavní listiny pokud stanoví poměr k náboženství.²⁾)

Svoboda učení a svědomí. Svoboda projevu mínění.

§ 117. 1. Každý může v mezích zákona projevovati mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem a pod.

2. Totéž platí o právnických osobách v mezích jejich působnosti.

3. Výkon tohoto práva nesmí nikomu býti na újmu v jeho pracovním nebo zaměstnanec-kém poměru.

§ 118. Vědecké badání a hlásání jeho vý-

¹⁾ Ústavní listina byla vyhlášena dne 6. března 1920, a nabyla účinnosti tímto dnem. Tímž dnem pozbyla platnosti všechna ustanovení, která odporují této ústavní listině a republikánské formě státu, dále všechny dřívější ústavní zákony, i když by jednotlivá jejich ustanovení nebyla v přímém rozporu s ústavními zákony Československé republiky. (Zákon ze dne 29. února 1920, č. 121 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky čl. IX.)

²⁾ Výnos min. škol. a nár. osv. ze dne 25. června 1923, č. 574 pres. nařizuje šíření znalosti ústavy Československé republiky v občanské nauce a ve vlastivědě. Státní nakladatelství v Praze vydalo ústavní listinu jako učebnou pomůcku. (Čkm. 535, cena 1.40 Kč.)

sledků, jakož i umění jest svobodné, pokud neporušuje trestního zákona.

§ 119. Veřejné vyučování budiž zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého badání.

§ 120. 1. Zřizovati soukromé vyučovací a vychovávací ústavy je dovoleno jen v mezích zákonů.

2. Státní správě přísluší vrchní vedení a dozor na veškeré vyučování a vychovávání.

§ 121. Svoboda svědomí a vyznání jest zaručena.¹⁾

§ 122. Všichni obyvatelé republiky Československé mají v stejných mezích jako státní občané republiky Československé právo vykonávati veřejně i soukromě jakékoli vyznání, náboženství nebo víru, pokud výkon ten není v neshodě s veřejným pořádkem a řádem nebo s dobrými mravy.²⁾

¹⁾ Ochrany §§ 118, 121 ústavní listiny se nemůže dovolávati, kdo sesměšňoval nauku církve. Rozh. nss. z 4. 4. 1924. Vážný č. 1593.

V § 121 původní osnovy ústavní státní listiny mělo býti ustanovení: »Mezi státem a církvemi budiž zaveden stav rozluky«. Avšak za projednávání ústavní listiny se ukázalo, že přijetí principu odluky státu od církví by způsobilo boj a ohrozilo přijetí ústavní listiny vůbec a tak původní § 121 musel býti škrtnut.

²⁾ § 122 je provedením zásad a povinností, které naši republice byly uloženy čl. 2. mezinárodní smlouvy v St. Germain en Laye (č. 508/1921 Sb. z. a n., str. 9.).

Výkonem vyznání, náboženství nebo víry ve smyslu tohoto paragrafu nelze rozuměti pouze ryze kultové obřady, nýbrž výkon všeho, co dotýčným vyznáním, náboženstvím nebo vírou je příslušníkům tohoto jako povinnost uloženo. Nss. z 27. 1. 1930, č. 25.438/27.

§ 123. Nikdo nesmí býti ani přímo ani nepřímo nucen k účasti na jakémkoli náboženském úkonu s výhradou práv plynoucích z moci otcovské nebo poručenské.

§ 124. Všecka náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna.

§ 125. Vykonávati určité náboženské úkony může býti zakázáno, odporují-li veřejnému pořádku nebo veřejné mravnosti.

Ochrana menšin národních, náboženských a rasových.

§ 128. 1. Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických, nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

2. Rozdíl v náboženství, víře, vyznání a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závadu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.¹⁾

3. Státní občané republiky Československé mohou v mezích všeobecných zákonů volně užívati jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech týkajících se náboženství, v tisku a jakýchkoli publikacích nebo ve veřejných shromážděních lidu.

4. Tím však nejsou dotčena práva, jež stát-

¹⁾ Spočívá na zásadě 2. odst. čl. 7. Saint-Germainské smlouvy, ale vsunutím slov »v mezích všeobecných zákonů« zdůrazněna suverenita státu.

ním orgánům v těchto směrech přísluší podle platných nebo budoucně vydaných zákonů z důvodů veřejného pořádku a bezpečnosti státní i účinného dozoru.

§ 130. Pokud státním občanům přísluší podle všeobecných zákonů právo zakládati, řídit a spravovati vlastním nákladem ústavy lidumilné, náboženské a sociální, školy a jiné ústavy výchovné, jsou státní občané, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase, sobě rovni a mohou v těchto ústavech volně používatí svého jazyka a vykonávatí svoje náboženství.

§ 132. Pokud ve městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých, náležících k menšinám náboženským, národním a jazykovým, mají býti určité částky vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných veřejných, zabezpečuje se těmto menšinám v mezích všeobecných předpisů pro veřejnou správu platných přiměřený podíl na požitku a používání.

IV.

Základní pravidla o postavení školy k církvi.

Zákon ze dne 25. května 1868.¹⁾

¹⁾ Zákon byl vyhlášen v ř. z. dne 26. května 1868 pod č. 48; na Slovensku a Podkarpatské Rusi neplatí. Jím nahrazen byl konkordát z r. 1855 pokud jde o školu; církvi bylo odňato vrchní řízení školství a bylo přeneseno na stát; ponecháno jí bylo právo, aby za dozoru státního opatrovala a řídila náboženské vyučování a cvičení ve školách a na ně dozírala. Ustanovení tohoto zákona platí v celku podnes.

§ 1. Nejvyšší řízení veškerého vyučování a vychovávání a dohlížení k němu přísluší státu a vykonáváno bude orgány zákonem k tomu ustanovenými.¹⁾

§ 2. Bez újmy tohoto práva dohlédacího zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala a řídila vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních, a aby k obojímu bezprostředně dohled měla.²⁾

Na vyučování v jiných předmětech v těchto školách církev nebo společnost náboženská žádného působení nemá.

§ 3. Škol a ústavů vychovacích, od státu, od některé země nebo obce zcela nebo z části zřízených nebo chovaných, užívati mohou všichni občané státní, nehledíc k vyznání víry.

§ 4. Každá církev nebo společnost náboženská má toho vůli zřizovati a chovati ze svých důchodů školy k vyučování mládeže jistého vyznání víry.

Takové školy a ústavy jsou však poddány zákonům o vyučování vydaným a mohou žádati, aby jim byla přiřknuta práva veřejného učiliště jen tehda, když učiní dosti všem výmin-

¹⁾ Nahrazeno § 1 zákona z 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n.: »Státu přísluší nejvyšší správa veškerého vychovávání a vyučování a dozor k němu. Správu tu vykonává stát min. škol. a nár. osvěty, pokud se týče min. zemědělství.« Viz též § 120, 2. odst. ústavní listiny.

²⁾ Viz výnos min. škol. a nár. osvěty ze dne 25. listopadu 1918, č. 214 o náboženských úkonech na školách, str. 118.

kám, k nabytí takových práv v zákoně ustanoveným.¹⁾

§ 5. Údům jiných společností náboženských není zákonem zakázáno, aby užívali škol a ústavů vyučovacích vyznavačům jiné víry zřízených.

§ 6. Úřadův učitelských na školách a ústavech vychovávacích v §u 3 jmenovaných dojíti mohou rovnou měrou všichni občané státní, kteří způsobilost svou k tomu dle zákona prokáží. Za učitele náboženství mohou však zřízení býti jenom ti, jež náležitý vrchní úřad náboženský za způsobilé k tomu prohlásí.²⁾

Co se týče jiných škol a ústavů vychovacích (§ 4) jest ve příčině jich pravidlem statut zřizovací.

K vyučování soukromému může sobě každý zvoliti vychovatele a učitele jakéhokoli vyznání náboženského.

§ 7. Co se týče knih vyučovacích ku potřebě ve školách obecných a středních, též v ústavech ku vzdělání učitelů, patří toliko, aby byly schváleny od orgánů, tímto zákonem ku správě vyučování a k dohlížení k němu ustanovených.

Knihy k vyučování náboženství mohou však tohoto schválení dojíti teprve tehda, když náležitý vrchní úřad náboženský se pronesl, že se jich může užívat.

§ 8. Důchodů fondu škol normálních, fondu

¹⁾ Viz ústavní listinu § 120, §§ 70—73 zákona o školách nár. z r. 1869, čl. 8. Malé mírové smlouvy a §§ 10—13 zákona ze 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n.

²⁾ To jest, udělí-li Ordinarius diecése kanonickou misi.

studijního a jiných fundací, k potřebám vyučovacími zřízených, užíváno budiž, nehledíc k vyznání víry, pokud nelze prokázati, že určeny jsou vyznavačům jisté víry.

§ 9. Stát vykonává nejvyšší správu a dohled k veškerému vyučování a vychovávání skrze ministerium vyučování.

§ 10. Ku spravování záležitostí vychovatelských, též škol obecných a ústavů ku vzdělání učitelů i k dohlížení k nim zřízena bude v každém království a v každé zemi:

a) školní rada zemská jakožto nejvyšší školní úřad zemský,¹⁾

b) školní rada okresní pro každý okres školní,²⁾ a

c) školní rada místní pro každou obec školní,³⁾

Rozdělení země na okresy školní stane se zákonodárstvím zemským.

¹⁾ Sídlem zemských školních rad je Praha a Brno. (Od 1. prosince 1928 podle zákona č. 125/1927 Sb. z. a n. a č. 92/1928 Sb. z. a n. Morava se Slezskem byla sloučena v jedinou zemi Moravskoslezskou a zrušena také zem. škol. rada v Opavě, jejíž pravomoc přešla na zem. škol. radu v Brně.)

²⁾ Vládním nařízením z 6. listopadu 1920, č. 608 Sb. z. a n. byly okresní školní rady zrušeny a nahrazeny novými sborovými úřady, nazvanými okresní školní výbory, nebo v městských škol. okresích městské školní výbory.

³⁾ Dle § 32 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., jímž se upravuje správa školství pro školy menšinové (§ 2 zákona) může se zřídit místní výbor školní. Složení a působnost místních školních výborů určila vláda nař. ze dne 6. listopadu 1920, č. 605 Sb. z. a n.

§§ 11—15 (vynecháno — nemají již významu).¹⁾)

V.

Vzájemné poměry náboženských vyznání.

Zákon ze dne 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n.
(vyhlášen dne 9. května 1925.)²⁾

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

¹⁾ §§ 11—15 nemají již významu, byvše nahrazeny předpisy zemských zákonů a pak zákonem z 9. 4. 1920, č. 292 Sb. z. a n.; nař. vlád. z 6. 11. 1920, č. 605 Sb. z. a n. a nař. vlád. ze 6. 11. 1920, č. 608 Sb. z. a n.

²⁾ Tento t. zv. mezikonfesní zákon v zásadě recipuje ustanovení zákona č. 49/1868 ř. z. a zák. č. 277/1920 Sb. z. a n. a rozšiřuje jejich platnost na celé území, v Podkarpatské Rusi však jen, pokud zákon jejího sněmu v mezích jeho působnosti jinak neustanoví. Zákon odstraňuje územní právní disparitu v oboru vzájemných poměrů náboženských společností. Důvody pro vydání zákona mezikonfesního uvedeny jsou již ve zprávě ústavního výboru o návrhu novelly z r. 1920: »Jest především neúčelno, aby ve státě, jehož ústava zaručuje každému plnou svobodu svědomí a vyznání (§ 121 úst. list.), zůstaly zachovány předpisy starého interkonfesního zákona, svobodu tuto podstatně omezující a zejména vylučující možnost změny vyznání mezi 7. a 14. rokem věku dítěte. Dále jest třeba, aby jiná ustanovení téhož zákona byla znovu textována a dána jim tak autentická interpretace, poněvadž ustanovením těm praxí rakouských správních úřadů a nejvyšších soudů vídeňských dostalo se ustáleného výkladu takového, že jest ve zřejmém rozporu se zásadou plné rovnosti občanů konfesních a bezkonfesních. (Podnět k vydání zák. č. 277/1920 dal návrh členů N. shr. dra Theodora Bartoška, Austa a soudruhů).

O náboženském vyznání.

§ 1. (1) Děti v manželství zrozené nebo jim na roveň postavené, jsou-li oba rodiče téhož vyznání, následují ve vyznání své rodiče. Není-li tomu tak, následují děti mužského pohlaví otce, děti ženského pohlaví matku. Manželé mohou však smlouvou stanovit, že tomu má býti opačně, nebo určit, kterému vyznání děti mají příslušet. Vyznání dětí nemanželských řídí se podle matky. Jsou-li rodiče neznámi, rozhodne o náboženském vyznání dítěte, kdo má právo dítě vychovávat.

(2) Předchozí ustanovení neplatí, určí-li osoby k tomu oprávněné dítěti do 14 dnů po jeho narození jiné náboženské vyznání. Oprávnění k tomu jsou: u dětí manželských oba rodiče souhlasně, u dětí nemanželských matka, u dětí osiřelých ten z rodičů, který žije, zemřeli-li oba, zákonný zástupce dítěte. Určení toto stane se přihláškou k zápisu do matriky narozených.¹⁾

(3) Reversy o vyznání dětí dané komukoliv jsou bezúčinné.²⁾

1) Určiti dítěti, které nemá rodičů, náboženské vyznání může jedině zákonný zástupce, tedy poručník, nikoli pěstoun.

2) O křtu dítek nekatolíků viz Ord. list pražský 1922, 74; požadovaná smlouva má tuto formu:

Revers.

My..... v
rodiče dítěta
narozeného v dne
zavazujeme se, že toto dítě budeme vychovávat v římskokatolickém náboženství, posílati je do náboženských

§ 2. Kdo má podle předchozího ustanovení právo určit vyznání dítěte, jest oprávněn vyznání toto v §u 6 upraveným potud měniti, dokud dítě samo nenabylo práva o svém vyznání rozhodovati (§ 4).

§ 3. (1) Rodiče a poručníci, jakož i orgány církví a náboženských společností jsou zodpovědni za přesné dodržování předchozích předpisů.

(2) Po porušení jich přísluší nejbližším příbuzným, jakož i představeným církví a náboženských společností právo, dovolávati se pomoci úřadů, které mají věc vyšetřiti a učiniti opatření podle zákona.

§ 4. Po dokonaném 16. roce svého věku jest oprávněn každý svobodně a samostatně rozhodovati o svém náboženském vyznání.

§ 5. (1) Změnou náboženského vyznání zanikají veškerá společností práva opuštěné církve nebo náboženské společnosti vůči vystoupivšímu stejně jako nároky jeho vůči ní.

(2) Týž jest pouze povinen plniti opuštěné církvi nebo náboženské společnosti náboženské závazky splatné do dne výstupu.

§ 6. (1) Aby vystoupení z církve bylo po zákonu účinné, je nutno, aby vystupující nebo

hodin ve škole, na mši svatou v neděli a ve svátek a ke sv. svátostem, nebude-li omluvných důvodů podle učení katolického.

V.....dne.....

Podpisy obou svědků:

Podpisy otce a matky:

.....

.....

.....

.....

podle §§ 1, 2 oprávněný ústně nebo písemně oznámil je okresnímu politickému (služnovskému, městskému notářskému) úřadu místa svého bydliště, nebo, nemá-li v obvodu platnosti tohoto zákona svého bydliště, jmenovanému úřadu své obce domovské. Písemné oznámení o vystoupení několika osob smí býti učiněno jen za členy téže rodiny.

(²) Právní účinky vystoupení z církve nastávají dnem tohoto oznámení. Úřad v prvním odstavci uvedený vydá do jednoho měsíce podateli písemné vyřízení a zároveň zpraví o tom představeného nebo duchovního správce opuštěné církve.

(³) Vstup do nově zvolené církve oznámí vstupující představenému nebo duchovnímu správci této církve.

O výkonu bohoslužby a duchovní správy.

§ 7. (¹) Orgány nebo příslušníci církve nebo náboženské společnosti nesmějí vykonati náboženský úkon ani úkon duchovní správy vůči příslušníkům jiné církve nebo náboženské společnosti, o něž nebyli oprávněnými k tomu osobami požádáni.

(²) Výjimka přípustna jest jen v těch jednotlivých případech, když příslušní duchovní správci nebo zřizenci jiné náboženské společnosti požádali o provedení úkonu jim příslušejícího nebo když statut a předpisy téže dovolují provedení úkonu.

(³) Mimo tyto případy jest dotyčný úkon právně bezúčinný, a jest povinností úřadů, aby

na žádost postižených osob soukromých nebo náboženské společnosti poskytly přiměřenou pomoc.

O příspěvcích a plněních.

§ 8. ⁽¹⁾ Příslušníci církve nebo náboženské společnosti smějí býti donucováni k peněžitým a naturálním příspěvkům nebo k poskytování prací pro kultové a dobročinné účely ve prospěch jiné církve nebo náboženské společnosti jen tehdy, jsou-li k tomu vázáni věcným patronátem, nebo spočívá-li povinnost k těmto příspěvkům na soukromoprávních důvodech listinami prokazatelných nebo je-li knihovně zajištěna.

⁽²⁾ Žádný duchovní nesmí od příslušníka druhé církve nebo náboženské společnosti žádati taxy, poplatky štolové a pod., leč za úkony skutečně vykonané k jich žádosti, a to jen v téže výměře, jako je oprávněn žádati od příslušníků své církve nebo náboženské společnosti.¹⁾

§ 9. Veškeré podle ustanovení §u 8 nezaložené nároky duchovních, kostelníků, varhaníků a zpěváků, dále kultových a dobročinných ústavů některé církve nebo náboženské společnosti na příspěvky a plnění pro kultové a dobročinné účely se strany příslušníků jiné církve nebo

¹⁾ Výdaje k reprezentaci obce při nějaké církevní slavnosti (procesí Božího Těla) na výzdobu ulic a budov, nemají býti považovány za příspěvky na účele příslušné náboženské společnosti a proto v nich nemůže býti obci bráněno.

náboženské společnosti, jest pokládati za zaniklé.

O pohřbívání.

§ 10. ⁽¹⁾ Nikdo nesmí brániti slušnému pohřbení na hřbitově, ani je zakazovati, ani rušiti. Slušným pohřbením rozumí se výkon pohřebních obřadů a projevů, jakož i pohřbení v rodinném hrobě nebo ve zvláštním oddělení pro souvěrce zemřelého zřízeném se souhlasem politického úřadu (administrativní vrchnosti) I. stolicy nebo, není-li takového oddělení, v běžné řadě hrobů. Totéž platí o náhrobcích a jinakých zařízeních památce zemřelého sloužících. Obřady, projevy, náhrobky a pomníky nesmějí obsahovati urážky náboženské obce (společnosti), jíž hřbitov patří.

⁽²⁾ Duchovní správci nebo jiní představitelé náboženské obce (společnosti, spolku) smějí odepřít pohřbení mrtvoly zemřelého, jenž nebyl jejím příslušníkem, na svém hřbitově jen, je-li v obvodu místní obce, kde smrt nastala nebo mrtvola byla nalezena, hřbitov obecní nebo hřbitov pro příslušníky církve nebo náboženské společnosti, jíž zemřelý patří. Pohřbení v rodinném hrobě nesmějí však ani v těchto případech odepřít.

⁽³⁾ Je-li v politické obci několik cizích náboženských hřbitovů, ale žádný obecní, pohřbí se zemřelý na hřbitově podle přání toho, kdo objednává pohřeb.

⁽⁴⁾ Kdo jedná proti ustanovením odst. 1. až 3. tohoto paragrafu, budiž potrestán politickým

(policejním) úřadem první stolice (administrativní policejní vrchností) pokutou do 1000 Kč, za přitěžujících okolností však pokutou do 4000 Kč nebo vězením (uzamčením) do 4 dnů. Nedobytná pokuta budiž proměněna v přiměřené vězení (uzamčení) do 14 dnů.¹⁾

O nedělích a svátcích.

§ 11. (1) Nikdo nemůže býti nucen, aby upustil od práce ve dnech svátečních a slavnostních cizí církve nebo náboženské společnosti.

(2) V neděli budiž však po čas bohoslužby zastavena všechna veřejná práce, není-li naléhavě nutna.

(3) Dále budiž o svátcích kterékoliv církve nebo náboženské společnosti za hlavních bohoslužeb zanecháno v blízkosti kostela všeho, co by mohlo rušiti nebo překážeti náboženské slavnosti.

(4) Totéž platí při obvyklých slavnostních

¹⁾ O církevních obřadech a spalování mrtvol vydal praktické pokyny kan. Dr. Jos. Čihák (Sursum 1930, str. 44 n.) a Dr. Foltynovský (ČKD, 342 n.). Zemský úřad v Praze prohlásil výnosem ze dne 21. června 1930, č. 213.203 ai 1930 (7/B-1158/2 ai 1929) nepřipustným pohřbení, jež na požádání příbuzných zemřelého vykonal nekatolík u katolíka, jenž nařídil svou mrtvolu spáliti a jemuž církevní pohřbení bylo dle can. 1240 § 1, 5° odepřeno. Rovněž byl tímto rozhodnutím prohlášen takový rituelní přehmat nepřipustným v případě, kde nekatolík pohřbil katolíka, jemuž příslušný duchovní správce katolický odepřel církevní výkrop, ježto tento katolík uzavřel toliko civilní sňatek a odmítnul přijati svátosti umírajících.

průvodech náboženských na veřejných místech, kudy průvod se ubírá.

§ 12. Žádnou náboženskou obec nelze nutiti, aby se zdržela zvonění ve dny, kdy nemá se zvoniti podle předpisů jiné církve nebo náboženské společnosti.

§ 13. Ve školách, do kterých chodí příslušníci různých církví nebo náboženských společností, rozděleno budiž pokud možno vyučování tak, aby i náboženská menšina mohla své náboženské povinnosti vykonávat.

§ 14. Příslušníci vojska a chovanci veř. stát. ústavů (výchovatelem, ústavů pro slepé, nalezinců, léčeben, opatroven atd.) mohou, pokud toho státní správa sama nezařídí, žádati od svých náboženských společností, aby se jim dostalo náboženského vyučování, pokud se týče náboženských úkonů od duchovních jejich vyznání, nesmí to však býti na úkor vojenských předpisů a zařízení nebo ustanovení domácích řádů ústavů.¹⁾

Společná ustanovení.

§ 15. (1) Náboženským vyznáním podle tohoto zákona rozumí se i stav »bez vyznání«.

(2) Co ustanoveno jest v tomto zákoně pro církve a náboženské společnosti a jejich příslušníky, platí i pro osoby bez vyznání a jejich spolky.

¹⁾ Svátky a památné dny republiky Československé stanovil zákon ze dne 3. dubna 1925, č. 65 Sb. z. a n. (viz str. 124.).

§ 16. Podání úřadům, protokoly, přílohy těchto podání a protokolů, jakož i opravné prostředky řádné a mimořádné, jež se činí na podkladě tohoto zákona, jsou prosty kolků a státních poplatků a dávek.

Závěrečná ustanovení.

§ 17. Pokud ku provedení tohoto zákona bude nutno měniti nebo doplniti posavadní předpisy matriční, vydá vláda nové předpisy nařízením.

§ 18. ⁽¹⁾ Ustanovení posavadních zákonův a nařízení, vydaná na kterémkoli základě a v jakékoli formě, jež odporují těmto předpisům, ani opačné zvyklosti, i když zde nebyly výslovně zrušeny, nesmějí býti již uplatňovány.

⁽²⁾ To platí zvláště také o náboženské výchově dětí nalézajících se ve veřejné péči.

⁽³⁾ Zvláště se zrušují:

1. zákon ze dne 25. května 1868, čís. 49 ř. z., jímž upravují se interkonfesní poměry státních občanů,

2. zákon ze dne 15. dubna 1920, č. 277 Sb. z. a n., kterým se mění některá ustanovení zák. č. 49/1868 ř. z.,

3. §§ 1 až 8, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21 a 22 zák. čl. LIII/1868 o reciprocitě zákonem uznaných křesťanských náboženských společností,

4. zák. čl. XXXII/1894 o náboženství dětí,

5. §§ 5, 22 až 33 zák. čl. XLIII/1895 o svobodnému výkonu náboženství,

6. § 87 zák. čl. XXXIII/1894 o státních matrikách,

7. § 54 zák. čl. XI./1879.

(⁴) Dále škrtají se v odst. 7. bodu 3. §u 9 zák. čl. XXXVI/1904 slova »náboženstvo ve smysle §u 878 zák. čl. XXXIII/1894«.

(⁵) Odst. 1. §u 21 zák. čl. XLIII/1895 zní takto:

»Účinnost ustanovení §u 20 zák. čl. LIII/1868 vztahuje se též na zákonem uznané náboženské společnosti.«

§ 19. (¹) Zákon tento platí pro celé území Československé republiky, v Podkarpatské Rusi však jen, dokud zákon jejího sněmu v mezích jeho působnosti jinak neustanoví.

(²) Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

§ 20. Provéstí tento zákon ukládá se všem členům vlády.

VI.

Urážka církve nebo společnosti náboženské zákonně uznané.

Zákon ze dne 20. února 1919, č. 111 Sb. z. a n., jímž se doplňuje § 303 trest. zák.

Na základě usnesení Národního shromáždění nařizuje se:

Článek I. § 303 zákona trestního ze dne 27. května 1852, z ř. č. 117 zní:

Kdo veřejně nebo před několika lidmi, nebo v dílech tiskových, rozšiřovaných vyobrazeních nebo spisech posmívá se učení, obyčejům nebo

zřízením církve nějaké nebo společnosti náboženské, státem zákonně uznané, nebo je zlehčiti hledí, anebo kdo nějakého jejich služebníka náboženského při výkonu obřadů bohoslužebných urazí nebo se v čas veřejného provozování náboženství tou měrou neslušně chová, že s toho jiným vzejíti může pohoršení, dopouští se přečinu, ač není-li čin ten zločinem rušení náboženství (§ 122); a potrestán býti má tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců.

Stejně bud' pro přečin, pokud tu není těžšího trestního činu, potrestán duchovní kteréhokoliv vyznání nebo jiná osoba v podobné funkci činná, která při úkonu náboženském, zejména při vykonávání úřadu kazatelského, při náboženském vyučování nebo cvičení, při procesí, pouti nebo podobných shromážděních, promlouvá o věcech státního nebo politického života, kritizuje platné nebo navrhované zákony nebo nařízení vládní, doporučuje určité politické organizace nebo strany, proti určitým politickým organizacím nebo stranám brojí, tisk určitého politického směru doporučuje nebo odmítá, do volebního zápasu ať ve prospěch, ať ke škodě některých kandidátů nebo stran zasahuje.

Některá rozhodnutí nejvyššího soudu:

P r o c e s í m jest větší množství osob, pohybujících se na veřejném místě za současných úkonů náboženských (modliteb, zpěvů) nebo za účelem náboženských úkonů na cíli pohybu; nezáleží na tom, zda jest účasten také kněz. Rozh. z 26. 10. 1926, V. 2516.

D u c h o v n í požívá ochrany §u 303 tr. zák. i před výkonem i po výkonu obřadu, pokud jest místně a pro obecenstvo poznatelně v bezprostředním vztahu k obřadu bohoslužebnému a na místě bohosluž-

bě náboženskému úkonu určeném. Rozh. z 26. 10. 1923, V. 1320.

Zlehčování učení církve katolické o Ne-poskvrněném Početí Panny Marie. S e s m ě š ň o v á n í o b y č e j ů a z a ř í z e n í církve katolické posměšným jich napodobováním. Není třeba, by jednání pachatelovo bylo způsobilé vzbuditi pohoršení. Rozh. z 16. 2. 1923, V. 1119.

Pod skutkovou podstatu přečinu dle §u 303 tr. zák. spadá též nepřístojné chování se vůči církevnímu průvodu. Rozh. z 17. 2. 1923, V. 1121.

Nevážnost vůči kříži (na př. přelomení a shození ho do hlubiny) jest přečinem §u 303 tr. zák., směřoval-li úmysl pachatelův proti kříži jako takovému (jako zřízení církve); zločinem ve smyslu §u 122 a) tr. zák., nesl-li se úmysl pachatelův k tomu, by zneuctěním kříže jako symbolu dal výraz nevážnosti, pohrdání nebo opovržení Kristu jako božské bytosti. Rozh. z 2. 12. 1925, V. 2205.

I spis ani mechanický ani jinak nerozmnožovaný, jen o jediném exempláři se vyskytující, jest »rozšiřovaným spisem« podle §u 303 tr. zák. (§u 39, č. 2 zákona), je-li jeho obsah přístupný více osobám, jež mohou o něm vědomosti nabýti (na př. školní třídní kniha). Rozh. z 14. XI. 1924, V. 1792.

VII.

Říšský zákon o školách obecných.

Zákon ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., s proměnami zákonem ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z., způsobenými.¹⁾

¹⁾ Paragrafy zákona ze dne 14. května 1869, jež zákonem ze dne 2. května 1883 (školní novellou) byly změněny, označeny jsou zde hvězdičkou. Říšský zákon o školách obecných na Slovensku a v Podkarpatské Rusi neplatí; na Hlučínsko byla jeho platnost rozšířena § 12 nař. ze dne 4. května 1920, č. 321 Sb. z. a n., s výhradou §§ 6, 70 a 71; na Valčicku a Vitorazsku platí podle § 2 opatření stálého výboru Nár. shromáždění ze dne 23. července 1920, č. 450 Sb. z. a n.

A. O veřejných školách obecných.

I. K čemu jsou školy obecné a jak mají býti zařízeny.¹⁾

§ 1. Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a nábožnosti²⁾ vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známostí a zběhlostí,³⁾ jichž mají k dalšímu vzdělání v životě zapotřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané.

§ 2. Každá škola obecná, zřízená nebo vydržovaná zcela nebo z části nákladem státu,⁴⁾ země nebo některé obce místní, jest ústavem veřejným a může do ní jakožto ústavu veřejného choditi mládež jakéhokoli vyznání nábo-

¹⁾ Školami obecnými zde se rozumějí nejen obyčejné školy obecné, nýbrž i školy měšťanské, o nichž jedná 2. oddíl I. hlavy, nyní pro školy obecné i měšťanské užívá zákonodárství, tak zejména zákon ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n., jednotného pojmenování »školy národní«.

²⁾ V originále »sittlich-religiös«.

V tomto výměru zřejmě se rozeznává vzdělání víry, citu a vůle, jež doplňuje se navzájem v ucelený, harmonický základ ke vzdělání osobnosti a její mravní povahy; v textu je jasně vysloveno, že tu jde toliko o základ, na němž má se v životě, po případě ve školách dalších dále stavěti.

³⁾ V originále »Kenntnissen und Fertigkeiten«.

⁴⁾ Státem jsou nyní vydržovány zejména t. zv. školy menšinové — viz zákon ze dne 3. dubna 1920, č. 189 Sb. z. a n.; náklad na ně nese stát na základě § 35 poslední odstavec a § 38, I. odst. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n.

ženského.¹⁾ Školy obecné jiným způsobem zřízené a udržované jsou ústavy soukromými.²⁾

1. O obyčejných školách obecných.

***§ 3.** Učební předměty ve školách obecných...³⁾

§ 4. Učební osnovy na školách obecných...⁴⁾

¹⁾ Základní pravidla o postavení školy k církvi vydána zákonem ze dne 26. května 1868, č. 48 ř. z.:

§ 3. Škol a ústavů výchovacích, od státu, od některé země nebo obce zcela nebo z části zřízených nebo chovaných, užívati mohou všichni občané státní, nehledíc k vyznání víry.

§ 4. Každá církev nebo společnost náboženská má toho vůli, zřizovati a chovati ze svých důchodů školy k vyučování mládeže jistého vyznání víry.

Takové školy a ústavy jsou však poddány zákonům o vyučování vydaných a mohou žádati, aby jim byla přiřknuta práva veřejného učiliště jen tehda, když učiní dosti všem výminkám, k nabytí takových práv v zákoně ustanoveným.

§ 5. Údům jiných společností náboženských není zákonem zakázáno, aby užívali škol a ústavů vyučovacích vyznavačům jiné víry zřízených.

²⁾ Viz §§ 70 až 73 tohoto zákona; pak §§ 10 až 13 zákona z 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n. a § 120 ústavní listiny republiky Československé: 1. Zřizovati soukromé vyučovací a vychovávací ústavy je dovoleno jen v mezích zákonů. 2. Státní správě přísluší vrchní vedení a dozor na veškeré vyučování a vychovávání.

³⁾ Změněn § 1 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 67.).

⁴⁾ Změněn 1. odstavcem § 4 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 72.) a nové osnovy vyhlášeny min. šk. a nár. osv. z 6. května 1930, č. 47415-I s prozatímní platností na šk. r. 1930—1933.

§ 5. Vyučování v náboženství...¹⁾

§ 6. V kterém jazyku se má vyučovati a zdali se má učití některému jinému jazyku vlastenskému, rozhodne v mezích zákona školní úřad zemský, slyšev ty, kteří školu vydržují.²⁾

¹⁾ Zrušen § 3 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 70.).

Círky a náboženské společnosti státem uznané jsou: Církev katolická (řím.-katol., řecko-katol. a armén.-katol.) zákonem ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z.

Českobratrská církev evangelická (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku vyhl. min. škol. a n. osv. z 25. listopadu 1919, č. 625 Sb. z. a n., na Slovensku a Podkarp. Rusi ze dne 26. května 1928, č. 84 Sb. z. a n., a o novém zřízení vl. vyhl. ze 24. 9. 1931, č. 155 Sb. z. a n.).

Augsbur. církev evang. na Slovensku.

Německá evangelická církev (v Čechách, Moravě a Slezsku vyhl. ze dne 20. prosince 1922 Sb. z. a n.).

Augsburská církev evang. ve vých. Slezsku (ze dne 13. července 1923, č. 165 Sb. z. a n.).

Jednota bratrská (Ochranovská církev bratr.).

Církev starokatolická.

Církev československá (15. září 1920, č. 542 Sb. z. n.).

Církev pravoslavná česká (6. 12. 1929, č. 161.182-VI.).

Podkarpatoruská pravoslavná eparchie mukačevská (6. 12. 1929, č. 161.181).

Církev unitářská (ze dne 30. června 1930, č. 110 Sb. z. a n.).

Maďarská církev reformovaná.

Náboženská společnost židovská.

Bratrská jednota Chelčického (Baptisté, býv. uher. stát. uznání platno dosud pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi).

Islam (zákonem ze dne 15. 7. 1912, č. 159 ř. z. a to pouze pro přívržence hanefitského ritu).

²⁾ § 6 řzš. na Hlučínsku nenabyl platnosti (vlád. nař. ze dne 4. května 1920, č. 321 Sb. z. a n.); vyučovací řeči na školách jest tam čeština s výhradou § 5 zákona jazykového ze dne 29. února 1920.

***§ 7.** Učivo školy obecné rozděleno buď na jednotlivé roky, kdež každé dítě do školy má choditi, podle možnosti tou měrou, aby s každým takovým rokem shodoval se jeden učební stupeň.

Jak se mládež školní má rozdělovati na oddělení nebo třídy, záleží na tom, kolik jest žákovstva a kolik sil učitelských, i může rozdělení toto podle okolností, jmenovitě na venkově, zaříditi tak, jak toho požadují zásady vyučování polodenního.

***§ 8.** Které knihy učební a čítací připuštěny budou, o tom rozhoduje ministr duchovních věcí a vyučování,¹⁾ slyšev o tom zemskou školní radu.

Podle kterých knih učebních a čítacích k užívání vůbec připuštěných má se ve škole učit, o tom rozhodne zemská školní rada vyslyševši okresní konferenci učitelkou.

§ 9. Učebné osnovy . . .²⁾

Školy tovární . . .³⁾

¹⁾ Nyní ministr školství a národní osvěty. Ministerstvo škol. a nár. osvěty zřízeno zák. z 2. listopadu 1918, č. 2 Sb. z. a n., jemuž stojí v čele ministr jmenovaný presidentem republiky, a je sám osobně odpovědný z veškerého jednání a sám rozhoduje ve věcech, které náležejí do jeho působnosti (podle § 34 úst. listiny je trestně odpovědný, porušil-li úmyslně nebo z hrubé neobalosti zákon. Právo k obžalobě má poslanecká sněmovna, trestní řízení provádí senát).

²⁾ Zrušen § 4 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 72.).

³⁾ Ustanovení o školách továrních se zrušují § 15 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 84.).

***§ 10.** Při jednotlivých školách mohou podle zvláštních potřeb místních zařízeny býti školy pro opatrování, vychovávání a vyučování dítek ke škole ještě nepovinných, též obzvláštní učební kursy pro mládež povinnosti školské odrostlou (§ 59, odstavec 2).

Pro dívky, školní povinnosti odrostlé, mohou zařízeny býti též kursy učební pro všeobecné další vzdělání (§ 59, odstavec 2.).

***§ 11.** Kolik sil učitelských na každé škole býti má,¹⁾

§ 12. Odpovědným správcem školy obecné jest učitel, a jest-li učitelů několik, tedy ustanovený k tomu vrchní učitel čili n a d u č i t e l.

§ 13.²⁾

§ 14. Co nářízeno v §§ 3—13, vztahuje se také k samostatným školám dívčím, jmenovitě co se týče věcí, kterým se má vyučovati, a pořádku, v kterém se to má dít, kolik má býti učitelek a pokud se na takových školách mají ustanovovati učitelky a podučitelky.

Jestli na některé škole dívčí několik učitelek, má řídicí učitelka titul »vrchní učitelka« čili »nadučitelka«.

¹⁾ Změněn a nahrazen §§ 5 až 8 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 73.).

²⁾ Tento § stanovil, kdy má býti ustanoven učitel a kdy podučitel; paragraf tento pozbyl platnosti zákonem paritním ze dne 23. května 1919, č. 274 Sb. z. a n., viz o tom výnos m. šk. a nár. osvěty z 16. června 1920, č. 19895.

*§ 15.¹⁾

Kde škola dívčí odevzdána jest učitelstvu mužskému, musí pro vyučování v ručních pracích ženských ustanovena býti zvláštní učitelka.

Kde samostatných škol dívčích není, bud' tež pro dívky školou povinné zařízeny zvláštní školy pracovní, a to o sobě anebo ve spojení se školou obecnou.

§ 16.²⁾

2. O školách měšťanských.³⁾

*§ 17. Škola měšťanská má poskytovatí vzdělání vyššího, nežli se poskytuje školou obecnou, hledíc jmenovitě k potřebám průmyslnickým a rolnickým. Škola tato poskytuje též přípravy k ústavům učitelským a k takovým školám odborným, kteréž nepožadují přípravy ze škol středních.

Učebné předměty měšťanské školy jsou ...⁴⁾

*§ 18. Škola měšťanská se skládá ze tří tříd a ty se připojují k pátému ročníku školy obecné.

Kdo tuto školu vydržují, těm zůstaveno jest, chtějí-li školu měšťanskou spojití s obecnou

¹⁾ Odstavec změněn článkem V. zákona ze dne 13. července 1922, č. 251 Sb. z. a n. a to větou: »Učitelky na obecných školách dívčích mají zpravidla vyučovati též pracím ženským.«

²⁾ Zrušen § 10 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 76.).

³⁾ Nyní se užívá názvu »občanská škola« (tak zák. č. 189/19 a zejména zák. č. 226/22).

⁴⁾ Předměty stanoví nyní § 2 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 70.).

školou pod společným správcem. V takovém případě slouží bude: »Škola obecná i měšťanská«.

***§ 19.** Co jest ustanoveno v §§ 4—8, 10—14, platnost má také o školách měšťanských, avšak s těmito obměnami:

1. Učebná osnova buď postavena tak, aby se hovělo obzvláštním potřebám osady školní a okresu.¹⁾

2. Na škole měšťanské buď žákovstvo venkonce odděleno podle pohlaví.²⁾

Konference učitelská podává návrhy zemské radě školní, které z knih učebných a čítacích schválených užívati se má; též může konference tato navrhovati nové knihy učebné a čítací.

4. Odpovědný správce školy té slove »ředitel«.

5. Učitelských sil buď kromě ředitele a kromě učitele náboženství nejméně tři.

II. O navštěvování školy.

§ 20. Rodiče nebo jejich zástupcové nemožou svých dítek neb opatrovanců nechati bez vyučování na školách obecných předepsaného.

***§ 21.** Povinnost školní³⁾

§ 22. Žáci přijímají se toliko na začátku

¹⁾ Učebná osnova normální pro školy měšťanské vyhlášena min. škol. a nár. osv. z 6. září 1928, č. 111.126-I. od školního roku 1933/34.

²⁾ Změněno § 9 zák. ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 76.).

³⁾ Změněno § 11 a § 3, odst. 5. a 6. zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 73.).

školního roku, leč že by se rodiče někam přestěhovali.

Výjimkou může okresní dozorstvo a v případech pilných dozorstvo školní povoliti, aby některé dítě bylo mezi školním rokem přijato.

***§ 23.** Povinnosti k chození do školy veřejné zproštěny jsou na čas anebo trvanlivě:

Děti, které chodí do školy vyšší, anebo do školy průmyslové nebo rolnické, anebo do kursů odborných, ač jsou-li školy tyto tak zařízeny, že nahrazují vyučování škol obecných; pak děti, stížené neduhem duševním nebo těžkým neduhem tělesným, jenž vadí účelu vyučovacímu anebo návštěvě školy; konečně takové, jež vyučovány jsou doma nebo v ústavu soukromém.

V případě posledně řečeném jsou rodiče anebo jich zástupcové odpovědni, že se dětem dostane vyučování obecné škole předepsaného, a to měrou dostatečnou.

Je-li o tom pochybnost, tedy okresní dozorstvo školní jest zavázáno, aby se přiměřeným způsobem přesvědčilo, je-li pochybnost tato podstatná čili nic. Příkazům v té věci vydaným rodiče nebo jich zástupcové povinni jsou se podrobiti.

§ 24. Rodiče nebo jejich zástupcové, též majetníci fabrik a živností odpovídají z toho, aby děti, které jsou povinny choditi do školy, školu pravidelně navštěvovaly, a mohou k vyplnění této povinnosti prostředky donucovacími přidrženi býti. Širší ustanovení v příčině toho vydá zákonodárství zemské.

§ 25. Rodiče nebo jejich zástupcové jsou

povinni opatřiti dětem knihy školní a jiné prostředky k učení, jichž mají zapotřebí.

III. O vzdělávání učitelů a uzpůsobení k učitelství.¹⁾

§ 26. Učitelé a učitelky, jichž bude potřebí, vzdělávati se budou v ústavech učitelských podle pohlaví chovanců odělených.²⁾

§ 27. Při každém takovém ústavě zřídí se za příčinou praktického vzdělání chovaneů škola obecná jako škola cvičná a vzorná a při každém ústavě ku vzdělání učitelek zřídí se také zahrádka dětská.

Ústavům učitelským přidá se také pro navedení a cvičení v pracích hospodářských kus země v příhodném položení a přiměřené velikosti.

§ 28. Kurs vzdělávací trvá čtyři léta.

1) Nařízením min. kultu a vyuč. ze dne 31. července 1886, č. 6031 vyhlášen organizační statut ústavů učitelských.

2) Výnosem min. škol. a nár. osvěty č. 39.598 ze dne 10. září 1919 povolena byla od počátku školního roku 1919/20 spoluvýchova (koedukace) druhého pohlaví na učitelských ústavech v místech, kde jest jeden učitelský ústav, ve všech ročnících, pokud ovšem jest místo. Maximální počet chovanců v ročníku, t. j. 40, nesmí býti překročen bez svolení ministerského. Výnos ze dne 26. června 1922, č. 59.326 pozměňuje a doplňuje předcházející výnos takto:

1. Ve městech, v nichž jsou zvláštní učitelské ústavy mužské i ženské, ať státní, ať soukromé, a ve městech, kde jsou při mužských ústavech učitelských dívčí pobočky, není koedukace vůbec přípustna.

2. Ve městech, v nichž je pouze jeden ústav učitelský, smějí se přijmouti chovanci druhého pohlaví až do jedné třetiny celkového předepsaného počtu...

***§ 29.** Na ústavech učitelských pro učitele bude vyučováno:

náboženství;¹⁾

paedagogice se cvičením praktickým;

jazyku vyučovacímu;

zeměpisu;

dějepis a nauce o ústavě vlasti;

matematice a kreslení geometrickému;

přírodopisu;

přírodozpytu;

hospodářství polnímu, hledíc obzvláště k povaze půdy té které země;

krasopisu;

kreslení od ruky;

hudbě, hledíc k hudbě chrámové;²⁾

tělocviku.

Kromě toho učeni buďte chovanci, kde k tomu jest příležitost, methodě o vyučování hluchoněmých i slepých, a poučení buďte o organisaci opatroven (zahrádek) dětských a vychovatelů pro děti mravně zpustlé.³⁾

¹⁾ Výnosem min. škol. a nár. osvěty ze dne 30. července 1919, č. 24.203, kterým vydány normální učebné osnovy pro ústavy učitelské stanoveno, že »účást na vyučování náboženském stává se počínajíc školním rokem 1919/20 od II. ročníku ústavu učitelských nezávaznou pro všechny konfese, ať je o vyučování tomuto předmětu postaráno jakkoliv.«

²⁾ Hudba nahrazena pouze hrou na housle, hra na varhany zrušena, hra na klavír prohlášena nezávaznou, zavedeny práce rukodílné a druhý jazyk zemský jako předměty nepovinné.

³⁾ O kursech pro výcvik v pedagogice slepců a hluchoněmých viz výnos min. škol. a nár. osv. z 22. března 1913, č. 14013.

Jako neobligátním předmětům může býti vyučováno se schválením ministra duchovních věcí a vyučování jiným živoucím jazykům.

* § 30. Na ústavech učitelských pro učitelky bude vyučováno:

náboženství;

paedagogice se cvičením praktickým;

jazyku vyučovacímu;

zeměpisu;

dějepis;

arithmetice a kreslení tvarů geometrických;

přírodopisu;

přírodopisu;

krasopisu;

kreslení od ruky;

hudbě;

ručním pracím ženským;

tělocviku.

Kromě toho bud'te chovanky, tu kde k tomu příležitost, poučovány o organisaci opatroven (zahřádek) dětských.¹⁾

¹⁾ Ústav pro vzdělání pěstounek.

Pěstounky pro školy mateřské vzdělávají se na dvouletých ústavech podle vynesení min. kultu a vyučování ze dne 3. července 1914, č. 3632 za tím účelem, aby v těchto ústavech nabyly vzdělání, kterého jest třeba k úspěšné práci ve škole mateřské, zvláště porozumění povaze dětské, důkladného poznání účelů, prostředků a způsobu výchovy ve škole mateřské, obratnosti a jistoty ve vykonávání všech povinností pěstounky ve škole mateřské.

Ku přijetí do ústavu jest třeba:

a) dokonaného 16. roku věku při počátku školního roku, dispense věku jsou nepřipustny (výnosem min. šk. a nár. osvěty z 8. srpna 1920, č. 46.696 i kandidátkám

Jako neobligátním předmětům může býti vyučováno se schválením ministra duchovních věcí a vyučování jiným živoucím, jmenovitě cizím jazykům.

Učitelky ženských prací vzdělávány budou buď na ústavech učitelských pro učitelky anebo ve zvláštních kursech vyučovacích.¹⁾

hlásícím se za přijetí do ústavu vzdělání pěstounek zem. škol. rada promíjí nedostatek stáří do 6 měsíců);

b) mravní bezúhonnosti a tělesné způsobilosti k povolání vychovatelskému;

c) přípravného vzdělání, předepsaného ku přijetí do ústavu ku vzdělání učitelek;

d) zručnosti v ženských ručních pracích, jež odpovídá učebnému cíli měšťanské školy;

e) hudebního sluchu a dobrého hlasu zpěvného.

Písemné přihlášky neb žádosti do konce května a k nim doklady:

1. křestní neb rodný list (dokonaný 16. rok věku před 1. zářím t. r.),

2. vysvědčení úředního lékaře (8 Kč),

3. poslední vysvědčení školní,

4. vysvědčení zachovalosti (5 Kč) u těch, jež poslední rok nechodily do školy.

Přijímací zkoušky: z jazyka českého a z počtů s měřictvím písemně i ústně a zkouška ze zpěvu. Požadavky přiměřené úkolu měšťanských škol.

Ke zkoušce samotné nutno předložiti několik ověřených výkresů a ručních prací.

¹⁾ Ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk.

Pro učitelky ženských ručních prací zřízen ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk. Výnosem min. škol. a nár. osv. č. 29.387 ze dne 14. listopadu 1919 byl vydán organizační statut dvouletého ústavu pro vzdělání učitelek domácích nauk. Účelem tohoto ústavu jest poskytovat chovankám takového vzdělání, aby dovedly vésti dívky ku pochopení úkolu ženy v domácnosti a vychová-

§ 31. Kterým jazykem se má na těchto ústavech vyučovati, ustanoví k návrhu zemského úřadu školního ministr vyučování, ač nevyměří-li se nic jiného zákonem zemským.

Kde toho vyhledává potřeba, budiž chovancům poskytnuto také příležitosti ku vzdělání se v některém jiném jazyku vlastenském, aby nabyli způsobilosti vyučovati v případě potřeby také jazykem tímto.

*** § 32.** Aby kdo přijat byl do prvního roč-

vati je k trvalé a uvědomělé práci pro sebe, rodinu a své bližní. (§ 1.) Ústavy pro vzdělání učitelek domácích nauk se zřizují při státních ústavech učitelských. Vyučuje se v nich: pedagogice s praktickými cvičeními, vyučovacím jazyku, počtům, občanské nauce a výchově, organizaci sociální péče, nauce o tkaninách, tělesné výchově, zdravotnictví, zpěvu i hudební výchově, kreslení, ručním pracím ženským a výchovným, nauce o vedení domácnosti s praktickými cvičeními ve vaření (§ 2). Do ústavu přijímají se dívky nejméně 17leté (zem. školní rada udílí dispens až do šesti měsíců), tělesně i duševně zdravé, mravně bezúhonné, které přípravného vzdělání nabyly v úplné měšťanské škole a ve dvou ročnících veř. odb. škole pro žen. povolání.

Písemné přihlášky neb žádosti do konce května a k nim doklady:

1. křestní neb rodný list,
2. vysvědčení úředního lékaře (8 Kč),
3. školní vysvědčení ze škol výše jmenovaných,
4. vysvědčení o zachovalosti (5 Kč) u těch, jež poslední rok nechodily do školy.

Přijímací zkoušky: z jazyka českého a z počtů s měřictvím písemně i ústně, a zkouška ze základních technik ženských ručních prací, t. j. pletení a háčkování v rozsahu učiva škol měšťanských.

Ke zkoušce přijímací musí býti připuštěny všechny žadatelky, které uvedeným podmínkám vyhověly.

níku, k tomu požaduje se kromě tělesné statečnosti, mravné zachovalosti a náležitého vzdělání přípravného zpravidla, aby žadatel měl 15. rok věku svého dokonaný. Z důvodů obzvláště pozoruhodných může ministr prominouti k tomu věku nejvýše šest měsíců.

Průkaz o náležitém přípravném vzdělání podá se přísnou zkouškou přijímací.

Zkouška tato vztáhne se vůbec ku předmětům učebním, kterýmž se obligátně vyučuje na škole měšťanské. K žadatelům majícím přípravné vzdělání hudební buď při přijetí hleděno obzvláště.¹⁾

Veřejné ústavy učitelské přístupny jsou žadatelům, kteří takovéto průkazy podají, buďtež vyznání náboženského kteréhokolivěk.

§ 33. Chovanců nemá býti v jednom ročníku více než 40.

§ 34. Po dokonaném kurse vyučovacím podniknou chovanci učitelští přísnou zkoušku ve všech předmětech, jimž se na ústavu učitelském vyučuje, a když dosti učiní tomu, čeho se podle předpisu vyhledává, obdrží v y s v ě d ě n í d o s p ě l o s t i. Při této zkoušce předsedá

¹⁾ Podle výnosu min. škol. a nár. osv. z 6. června 1919, č. 17.714 se koná přijímací zkouška do I. ročníku: 1. z jazyka mateřského a z počtů písemně i ústně, 2. zjistí se hudební sluch, 3. vyšetří se tělesná způsobilost k povolání učitelskému, 4. při rozhodování o přijetí jest přihlížeti k poslednímu předloženému vysvědčení, 5. ke grafickým pracím posledně navštěvovanou školou ověřeným, 6. dívky předloží též školou ověřené vzory ručních prací ženských a krasopisu.

některý člen školního úřadu zemského k tomu vyslaný.¹⁾

§ 35. Učitelstvo na ústavě učitelském skládá se z ředitele, který spolu řídí školu cvičnou; ze dvou až i ze čtyř učitelů hlavních, z učitelů náboženství a z učitelů pomocných, kolik jich potřebí. Veškeré toto učitelstvo jmenuje ministr vyučování, slyšev zemský úřad školní.

Učitelé školy cvičné jsou povinni při vzdě-

¹⁾ O zkoušce dospělosti učitelské viz organizační statut. Doplnění a změnu předpisů pro zkoušku dospělosti na ústavech učitelských provádí výnos min. škol. a nár. osvěty z 18. února 1927, č. 153.146/26-II. a výnos min. škol. a nár. osv. ze dne 15. ledna 1932, č. 35.448/31-II. V r. 1931 zrušen t. zv. abiturientský kurs při stát. učitel. ústavu v Praze a v Brně a výnosem min. škol. a nár. osv. ze dne 3. června 1931, č. 74.119/31-I/1 zřízena byla pro abiturienty středních škol, kteří se chtějí věnovati povolání učitelskému na národních školách čsl. stát. pedagogické akademie v Praze (v Brně výn. min. škol. a nár. osv. ze dne 12. června 1931, č. 77.740/31-I a v Bratislavě výnos. již z 28. srpna 1930, č. 114.257/30-I). Akademie spočívají v zásadě na statutárních předpisech abiturientských kursů při ústavech učitelských. Pedagogickým řízením akademie pověřuje min. škol. a nár. osv. některého z vysokoškolských profesorů, který je přednostou učitelského sboru a předsedá jeho poradám. Studium na akademii trvá dva semestry a bezplatně.

Rozvrh předmětů: filosofie a sociologie (počet týden. hodin v I. a v II. sem.: 2, 2), pedologie (2, 2), dějiny výchovy (2, 2), školské zákony Čsl. republiky (0, 1), obecná pedagogika (2, 2), školní hygiena (1, 0), pedopatologie (0, 1), pedagogický seminář (2, 2), psychologický seminář (2, 2), hudební výchova (3, 3), metodika elementární třídy (2, 0), výklady a metodika jazyka vyučovacího (1, 2), metodika vlastivědy a občan. nauky a výchovy (1, 1), metodika počtů (1, 1), metodika přírodních věd (1, 0), metodika dovedností (3, 3), metodika

lávání chovanců učitelských pomáhati jako učitelé pomocní.

* § 36. Právní poměry učitelstva upraveny budou zvláštními předpisy. Učitelé náboženství, definitivně ustanovení buďte co do práv a povinností na roveň postaveni s učiteli hlavními.

§ 37. Vyučování na ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek koná se zdarma.

Nemajetní, duchem nadaní chovanci obdrží

tělesné výchovy (1, 1), praktická cvičení ve vyučování (6, 7), polní hospodářství (0, 1).

Zkoušky: Koncem ledna vykoná každý posluchač (posluchačka) kolokvia z přednášek o psychologii, dějinách pedagogiky a obecné pedagogice. V květnu konají se písemné a předběžné zkoušky, v červnu ústní zkoušky dospělosti. Zkušební taxa je 100 Kč.

Žádost o přijetí instruuje se takto:

1. Žádost (kolek 5 Kč).
2. Křestní (rodný) list (žadatel musí do 31. srpna t. r. dovršiti 18. rok (dispens do 6 měs. povoluje zemská škol. rada).
3. Vysvědčení dospělosti ze střední školy (gymn., reál. gymn., reform. reál. gymnasia a reálky).
4. Osvědčení o státním občanství republiky Československé (kolek 8 Kč); domovský list nestačí.
5. Vysvědčení úředního (t. j. okresního neb stát. obvodního) lékaře o tělesné způsobilosti k stavu učitelkému (kolek 8 Kč).
6. Výkazy a vysvědčení z V.—VIII. (u reálků z V.—VII.) třídy středních škol, z nichž je patrné, že žadatel má v jazyku československém a v matematice známku aspoň dobrou.
7. Průkaz o hudebním sluchu a hudebním vzdělání.
8. Vysvědčení o mravní zachovalosti, nechodil-li žadatel poslední rok do školy (kolek 8 Kč).

také stipendia, když se zaváží, že budou nejméně šest let konati službu učitelskou.

*** § 38.** V y s v ě d ě n í d o s p ě l o s t i (§34) poskytuje způsobilosti k prozatímnému ustanovení za podučitele nebo za učitele.

Má-li kdo definitivně býti ustanoven za podučitele nebo za učitele na školách obecných, vykaž se vysvědčením způsobilosti učitelské pro školy obecné, kteréhož nabýti lze zkouškou způsobilosti učitelské po vykonané ke spokojenosti nejméně dvouleté praktické službě školské na některé veřejné anebo na některé právem veřejnosti opatřené soukromé škole.

Má-li kdo definitivně býti ustanoven za podučitele nebo za učitele na školách měšťanských, prokaž se vysvědčením způsobilosti učitelské, kteréhož nabýti lze zvláštní zkouškou pro školy měšťanské, po vykonané k úplné spokojenosti nejméně tříleté službě na školách obecných anebo na jiných ústavech učebních. Učitelé techničtí pro osobité kursy učební k jednotlivým školám připojené, ve službě učitelské se osvědčivší (§ 10), mohou této zkoušky od ministra vyučování býti zproštěni.

Ke zkouškám o způsobilosti učitelské ustaví ministr duchovních věcí a vyučování zvláštní komise, při čemž bud' zásadou, že členy komise mají především býti ředitelé a učitelé ústavů učitelských, dozorcí školní a důkladní učitelé škol obecných.

Ke zkoušení čekatelů co do způsobilosti jich k vyučování náboženskému, přizváni bud'te zá-

stupcové té které společnosti církevní a náboženské (§ 5, odstavec 6.).¹⁾

§ 39. Kromě zvláštních případností dovoleno jest opakovati zkoušku jen jednou.

Výjimku z tohoto pravidla učiniti může k návrhu zkušební komise ministr záležitostí duchovních a vyučování.

§ 40. Kandidáti učitelství, kteří odbyvše zkoušku způsobilosti učitelské, po tři léta nekonali služby na některé škole, která má právo veřejnosti, povinni jsou, prve než budou na nějaké veřejné škole definitivně ustanovení (§ 2), podniknouti zkoušku znova.

V případech zvláštního zřetele hodných může ministr záležitostí duchovních a vyučování v této příčině uděliti dispensi.

* § 41. Kdo nepodnikl a nevykonal kursu učebního na některém ústavu učitelském právo veřejnosti majícím, může sobě, vyplniv devatenácte let věku svého, zjednati vysvědčení dospělosti (§ 38, odstavec 1.), jestliže vykázav se o ostatních požadavcích zákonných (§ 32, odstavec 1.), složí zkoušku na některém státním ústavě učitelském.

Za jakých výminek kandidáti, mající učitelskou způsobilost pro školy střední, dosáhnouti mohou způsobilosti učitelské a způsobilosti

¹⁾ Základní předpis o zkouškách způsobilosti byl vydán nařízením min. kultu a vyučování ze dne 31. července 1886, č. 6033 (Věstník č. 52). O platnosti ustanovení o zkouškách učitelské způsobilosti na Slovensku vydán zákon z 14. dubna 1920, č. 276 Sb. z. a n.

k ustanovení na školy obecné, ustanoveno bude od ministra duchovních věcí a vyučování.¹⁾

Avšak kandidáti takoví definitivně nemohou býti ustanoveni, leč teprve po nejméně jedno-
roční službě ve škole obecné (§ 38, odstavec 2.
a 3.).

* § 42. K vůli dalšímu vzdělání pro povola-
ní učitelské, jmenovitě v předmětech učeb-
ných školy měšťanské, zřízeny bud' te zvláštní
kursy učebné.

Podrobné ustanovení o tom vydá ministr du-
chovních věcí a vyučování.

IV. O dalším vzdělávání učitelů.

§ 43. Dalšímu vzdělávání učitelů, paedago-
gickému a vědeckému, pomáhati se má časopisy
školními, bibliothekami učitelkými, konferen-
cemi periodickými a kursy k tomu konci zří-
zenými.

§ 44. V každém okresu školním zřízena
bud' bibliotheka učitelská, jejíž správa svěří se
komisi, zvolené od okresní konference učitel-
ské (§ 45) a § 46 o učitelských konferencích.²⁾

§ 47. Kursy pro další vzdělání učitelů ko-
nati se budou na ústavech učitelských kromě

¹⁾ Na základě tohoto §u 41, odst. 2. a na zákl. § 1
zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 276 Sb. z. a n. ustano-
vilo min. škol. a nár. osv. výnosem z 5. května 1931, č.
2647-I podmínky, za kterých kandidáti učitelství, zkoušení
pro školy střední, mohou dosíci způsobilosti k ustano-
vení na školách měšťanských.

²⁾ §§ 45 a 46 zrušeny § 18 zákona ze dne 13. čer-
vence 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 84.).

zvláštních případností v čas prázdnin podzimních.

Učitelé, byvše vyzváni od školního úřadu zemského, aby přišli na kurs pro další vzdělání, mají tohoto vyzvání poslušni býti.

V. O právním postavení učitelů.

§ 48. Služba na školách veřejných jest úřadem veřejným, jehož dosáhnouti může bez rozdílu každý státní občan, který vykáže způsobilost svou k němu způsobem zákonitým.

Za odpovědného správce školního (§§ 12, 14, odstavec 2., § 19, bod 4 a 5) může ustanoven býti jen takový učitel, který také prokáže, že má způsobilost vyučovati náboženství (§ 38, odst. 5.) toho vyznání, ke kterému přináležejí většina žáků té školy, a to podle průměru pěti ročníků předchozích. Při vyšetřování tohoto průměru žakové evangeličtí vesměs bud'te kladeni za příslušníky jednoho a téhož vyznání. Správa školní povinna jest účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při cvičení náboženském řádně vytknutém prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského.¹⁾

Vyloučení z úřadu učitelského jsou ti, kteří vyloučení jsou následkem odsouzení soudu trestního z volitelnosti do zastupitelstva obecního.

§ 49. Obsazovati provisorně čili na čas prázdná místa na školách obecných přísluší okresnímu dozorstvu školnímu; na vzdělávacích

¹⁾ Paragraf 48 změněn zákonem ze dne 10. dubna 1919, č. 204 Sb. z. a n.

ústavech učitelských a spojených s nimi školách cvičných přísluší to školnímu úřadu zemskému.

§ 50. Definitivně ustanovovati ředitele, učitele a podučitele na veřejných školách obecných přičiněním těch, kteří školu vydržují, náleží školnímu úřadu zemskému.

Toto přičinění záleží v tom, že vydržovatelé školy buď činí návrh, anebo že mají právo praesentační (právo učitele jmenovati).

Širší nařízení o tom i o postupování z nižší třídy platební do vyšší vydána budou zákonodárstvím zemským.

Učiní-li praesentovaný dosti tomu, čeho se v § 48 vyhledává, budiž za ředitele neb učitele ustanoven, leč by se při něm shledala nějaká důležitá vada mravní, nebo by se mu za vinu kladl skutek nějaký, pro který by učitel již ustanovený mohl propuštěn býti.

§ 51. Míra povinnosti učitelské.¹⁾

§ 52. Která zaměstnání vedlejší s učitel-

¹⁾ O míře povinnosti učitelské změnu provádí článek V. zákona ze dne 13. července 1922, č. 251 Sb. z. a n.: Normální míra vyučovací povinnosti pro učitele všech kategorií ustanovené při veřejných školách obecných jest 28 a pro učitele při školách občanských 24 hod. Žádá-li toho potřeba školy nebo škol, při nichž jest učitel vyučováním pověřen, jest učitel povinen učit také větší počet hodin, začež mu přísluší zvláštní odměna podle § 25, odst. 1. zákona ze dne 23. května 1919, č. 274 Sb. z. a n. Učitelky na obecných školách dívčích mají zpravidla vyučovati též ručním pracím ženským... Do vyučovací povinnosti zvláštních učitelů náboženství nečítá se ani exhorta, ani jiná cvičení náboženská.

stvím se nesnášejí, ustanoví se zákonodárstvím zemským.

* § 53. Jestliže se při učitelských osobách, majících vysvědčení způsobilosti pro školy obecné, ukáže, že působení jejich jest nedostatečné, mohou zemským školním úřadem přidrženy býti k opětnému konání zkoušky učitelské způsobilosti. Ukáže-li se při tom opětně nedostatečný výsledek zkušební, tedy vysvědčení způsobilosti prve získané pozbude platnosti, i záležiti bude na rozhodnutí školního úřadu zemského, má-li se povoliti, aby takový dále konal službu provisorní aneb odstraněn byl z učitelství.

* § 54. Jestliže by učitelstvo zachovalo se ve škole jinak, než jak povinnost káže, též kdyby chování jeho mimo školu uráželo vážnost stavu učitelského nebo škodlivé bylo působení vychovatelskému a učitelskému, bude užito prostředků disciplinárních, nezávisle od stíhání soudem trestním, když by takové snad místo mělo.

Zevrubná ustanovení o tom vydají se zákonodárstvím zemským, při čemž bude zásadou, že propuštění ze služby a odstranění z učitelského povolání naproti ředitelům, též i naproti učitelům a podučitelům definitivně ustanoveným, jinak se státi nemůže, než na základě předchozího řádného řízení disciplinárního.

§ 55. Jaké příjmy podle zákona má učitelstvo míti a jak je má dostávati, ustanoví zákonodárství zemské, šetříc při tom těchto pravidel:

1. Nejmenší plat vyměřen bud' tak, aby učitel a podučitel, jsa prost všelikého překážejícího

mu zaměstnání vedlejšího, mohl se ze vší síly povolání svému oddávati, učitel pak aby mohl také rodinu svou podle poměrů místních vyživovati; menšího platu nežli takto vyměřeného nemůže žádná obec dávati.

2. Učitelé obdrží příjmy služební přímo od úřadu školního a nedopouští se, aby si školní plat sami vybírali

3. Aby učitelé příjmy své v pravý čas a ku spokojenosti své dostávali, k tomu přihlížeti a v příčině toho rozhodovati mají úřadové školní.

§ 56. Učitelé definitivně zřízení a podučitelé, kteří mají vysvědčení způsobilosti učitelské, též vdovy a sirotci jich, mají právo k pensii, a v této příčině vztahují se k nim vůbec všeliká nařízení, týkající se úředníků státních, při čemž se bude také počítati čas, jež někdo po vykonané zkoušce způsobilosti učitelské ztrávil v provisorním postavení na některé škole veřejné.

§ 57. Na uhrazení výloh na pensii zřídí se v královstvích a zemích přičiněním učitelů, obcí a země fondy pensijní, jimž se přikáží příhodné důchody, a jež spravovati budou školní úřadové zemští.

Obce, které samy o pensii svých učitelů příhodným způsobem pečují, zproštěny jsou povinnosti, přispívati k společnému fondu pensijnímu.

Širší ustanovení o tom vydá zákonodárství zemské.

§ 58. Učitelé, placení z důchodů státních,

a jejich vdovy a sirotci obdrží z těchto důchodů také přiměřené zaopatření.

VI. O zřizování škol.

* § 59. Závazek ku založení školy upraví zákonodárství zemské,¹⁾ při čemž bud' šetřeno zásady té, že škola na všecken způsob má býti založena všude, kdež v obvodu jedné hodiny a podle pětiletého průměru více než 40 dětí se nachází, kteréž musí do školy více než čtyři kilometry vzdálené choditi.

Rovněž tak přísluší zákonodárství zemskému, aby učinilo vhodná opatření, co se týče založení škol a vychovatelůn zemi potřebných pro děti neplnosmyslné pak pro děti mravně zpustlé, též i co se týče závodů a učebních kursů v § 10 připomenutých.²⁾

§ 60. O školách továrních zrušen § 15 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 84).³⁾

§ 61. Kde a z kterých důchodů se zřizovati

¹⁾ Český zákon z 19. února 1870, č. 22 zem. zák., moravský zákon z 24. ledna 1870, č. 17 zem. zák. a slez. zák. z 6. listopadu 1901, č. 41 zem. zák.; na Slovensku platí článek XXXVIII/1868.

Ustanovení těchto zemských zákonů pokud se týká poboček a počtu žactva ve třídě změnil §§ 5 a 6 zák. ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 73.).

²⁾ Nyní nově normováno zákonem o pomocných školách ze dne 24. května 1929, č. 86 Sb. z. a n. Výnos. z 2. května 1930, č. 58.464-I upraveno zřizování a úřadování odborných komisí pro vřadění dětí do pomocných škol.

³⁾ Zrušen § 15 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 84.).

mají školy měšťanské, ustanoví zákonodárství zemské.

VII. Kdo má zapravovati náklad na školy obecné.

* § 62. O potřebné školy obecné péči má především obec místní,¹⁾ zachovávajíc právo-platné závazky a příspěvky osob třetích nebo korporací.

Pokud v tom účastniti se mají okresy, a kterak se má zapravovati náklad na závody a kursy učební v § 10 a v § 59, odstavec 2., připomenuté, o tom ustanovení vydá zákonodárství zemské.

§ 63. V každé škole mají býti místnosti náležitě zařízené podle potřeb vyučování a hledíc ke zdraví dítek.

Zvláštními zákony zemskými vyměří se, kdo má místnosti školní zřizovati, v dobrém způsobu chovati, náradím opatřovati, najímati a topiti, též kdo má zřizovati byty učitelům.

Při každé škole opatřeno bud' místo pro tělocvik, v obcích venkovských, pokud možná, zahrada učitelovi a nějaký pozemek, na němž by se mohly dělati zkoušky hospodářské. Kdo jest povinen přispívati na to, též na prostředky k učení a jiné potřeby vyučovací, ustanoví se

¹⁾ V Čechách platí zákon ze dne 24. února 1873, č. 16 z. z. českého. Řízení školního rozpočtu bylo nově upraveno zákonem z 15. června 1927, č. 77 a novelou z 27. listopadu 1930, č. 169 Sb. z. a n. o nové úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy.

zákonodárstvím zemským, ač není-li jinak o to opatření učiněno.

§ 64. Zákonodárství zemskému zůstává se, aby zřídilo zvláštní fondy zemské neb okresní na zapravení nákladu, jehož jest potřebí k nadání veřejných škol obecných, ač nemá-li některá škola nebo nepřidá-li se jí zvláštních důchodů.

Ve spojení s tím rozhodne také zákonodárství zemské, má-li se plat školní dále dávatí a kdo má míti právo praesentační (jmenovací).

§ 65. Rodiče, kteří dítky své dávají buď doma nebo v nějakém ústavu soukromém vyučovati, zproštěni jsou platu školního, však ne jiných břemen školních zákonem ustanovených.

§ 66. Nestací-li důchody obcí místních (po případě okresů) na zapravení potřeb škol obecných, má je zapraviti země.

Fondy škol normálních přejdou v nynějším způsobu svém ve správu té které země se všemi závazky, jež na nich váznou buď vzhledem jich užití k potřebám školním, nebo ze zvláštních důvodů práva soukromého, a to tím způsobem, že se jich bude jediné k účelům veřejných škol obecných užívati, a že bude základní jmění chovati a spravovati výbor zemský, náklad však že bude podle prelimináře od sněmu na jisto postaveného poukazovati školní úřad zemský.

Příplatek k fondu školnímu, jež dosud některé země od státu dostávaly, dávatí se bude příště v té sumě průměrné, která se z obecných důchodů státních k tomu kterému fondu škol normálních dávala v letech 1866, 1867 a 1868.

Při vypočítávání této sumy srazí se však na před to, co bylo obráceno na potřeby, které se mají budoucně opatřovati přímo z důchodů státních (§§ 58 a 67).

§ 67. Náklad na dotaci ústavův učitelských a škol cvičných k nim náležejících, na stipendia v § 37 připomenutá a na vyšší kursy vyučovací v § 42 nařízené zapraví se z důchodů státních.

Kde škola cvičná jest zároveň školou obecnou, již má obec zapotřebí, dá stát k nákladu nadacímú na ni příspěvek, o který se v každé případnosti stane umluvení proti tomu, že vláda bude míti v obsazování míst učitelských přiměřené účastenství.

Výlohy za kursy pro další vzdělání učitelů (§ 47) zapraveny budou z důchodů státních.

B. O učilištích soukromých.

§ 68. Soukromé ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek zřizovati se mohou pod těmito výminkami:

1. Statut a učebná osnova, jakož i všeliké změny v nich předloženy buďte ku schválení ministrowi záležitosti duchovních a vyučování.

2. Řediteli a učiteli (učitelkami) na takových ústavech mohou býti jen ti, kdož prokáží, že jsou úplně způsobilí, vzdělávati kandidáty učitelství. K tomu potřebí nejméně, aby měli vysvědčení způsobilosti učitelské pro školy měšťanské a byli tři léta konali praktickou službu ve škole. Výjimku z toho může ministr záleži-

tosti duchovních a vyučování dopustiti tehda, když někdo jiným způsobem dokonale prokáže, že jest k učitelství náležitě způsobilý.

Pod týmiž výminkami dovoleno jest také zřizovati semináře učitelské, v nichž kandidáti učitelství kromě vyučování mají zároveň byt a stravu.

§ 69. Ministr záležitostí duchovních a vyučování může soukromým ústavům vzdělávacím a seminářům propůjčiti právo vydávati vysvědčení, která mají touž platnost jako vysvědčení státní (právo veřejnosti), k čemuž však mimo to potřebí, aby učebná osnova v ústavu takovém nebyla od osnovy učitelských ústavů státních podstatně rozdílná, aby ředitel a učitelé na něm byli od školního úřadu zemského potvrzeni, a aby zkouška závěrečná se konala pod správou některého vyslaného tohoto úřadu, bez jehož přivolení se nemůže vydati vysvědčení dospělosti.

§ 70. Soukromé ústavy vyučovací, do kterých se berou děti, které jsou povinny do školy choditi, též ústavy, v nichž takové děti mají zároveň byt, stravu a jiné potřeby (ústavy vychovávací), zřizovati se mohou pod těmito výminkami:

1. Představení a učitelé takových ústavů jsou povinni prokázati, že mají touž způsobilost učitelskou, kteráž se vyhledává na učitelích škol veřejných téhož způsobu. Výjimku z toho může ministr záležitostí duchovních a vyučování dopustiti tehda, když někdo jiným způsobem do-

konale prokáže, že jest k učitelství náležitě způsobilý.

2. Představení a učitelé těchto ústavů mají býti bezúhonného, mravného chování.

3. Osnova učebná srovnávati se má alespoň s tím, čeho se žádá na školách veřejných.

4. Ústav má býti zřízen tak, aby se nebylo obávati, že by dívky v něm na svém zdraví škodu vzaly.

5. Měla-li by se státi změna nějaká v učitelstvu, v osnově učebné nebo v místnostech, má se to dříve úřadům školním oznámiti.

Aby se na takových ústavech mohlo počítati vyučovati, potřebí k tomu schválení školního úřadu zemského, kterýž ho nemůže odepříti, když se dosti učiní tomu, čeho výše v číslech 1—4 se vyhledává.

§ 71. Ústavy soukromé postaveny jsou pod dozorem státním. Představení jich odpovídají úřadům z toho, že budou v řádném způsobu chovány.

§ 72. Srovnává-li se zřízení a účel vyučování některého ústavu soukromého se zřízením a účelem školy veřejné, kterou má ústav takový nahrazovati, může mu ministr záležitostí duchovních a vyučování propůjčiti právo vydávati vysvědčení, která mají touž platnost jako vysvědčení státní.

Učiní-li se ústavem takovým dosti potřebě škol v obci některé, může obec zproštěna býti závazku, zříditi novou školu.

Přestal-li některý ústav soukromý dosti činiti

tomu, čeho se vyhledává na škole obecné, může se mu odejmouti právo veřejnosti.

§ 73. Ústavy soukromé, na nichž by se nešetřilo zákonů nebo na nichž by přišly na jevo nějaké vady mravní, budou od školního úřadu zemského zavřeny.

Ustanovení závěrečná

obsahují §§ 74—78.

VIII.

Nařízení ministra duchovních záležitostí a vyučování ze dne 8. června 1883, č. 10.618,

ve příčině provedení zákona ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z.

I.

(k § 3 zákona.)

Osnovy učebné pro různé kategorie obyčejných škol obecných...¹⁾

¹⁾ Učebné osnovy normální byly vyhlášeny pro školy:
1. obecné, výnos. min. škol. a nár. osv. z 6. května 1930, č. 47.415-I s prozatímní platností na šk. r. 1930/31 až 1932/33; o významu jejich pojednal Dr. Jos. Kepřta (1931);

2. měšťanské, výn. min. šk. a nár. osv. z 9. června 1932, č. 69.485-I od šk. r. 1933/34;

3. pro jednoroč. kurs připojený k měšťanské škole, výn. min. šk. a nár. osv. z 9. června 1932, č. 71.393/32-I/1 od škol. r. 1933/34;

4. pro školy dětí úchylných, výn. min. šk. a nár. osv. z 6. září 1928, č. 111.126-I. na dobu tří let.

II.

(k § 7 zákona.)

Školní úřadové mají změny dosavadních školních zařízení, pokud se tyto p o l o d e n n í h o neb c e l o d e n n í h o v y u č o v á n í týkají, jenom tenkráté bráti v úvahu, když zastupitelstva přiškolených obcí neb místní školní rady řádně odůvodněné žádosti podají.

Při rozhodování při žádostech takových uvážena bud'tež podrobně dosavadní školní zařízení zemská a okresní, potřeba vyučování, rozsáhlost, poloha a poměry spojovací školního obvodu a poměry hospodářské obyvatelstva.

Na základě těchto úvah může zemská školní rada — slyševši místní a okresní školní rady — zvláště v případech, kdyby rozšíření neb rozmnožení místností školních, které od rozmnožení počtu žáků závisí, bylo obtížným břemenem pro ty, kteří k tomu přispívají, povoliti na jednotřídních školách a také v nižších třídách více třídních škol na venkově polodenní vyučování na určitou dobu neb trvale.¹⁾

III.

(k § 8 zákona.)

Zemští školní úřadové přihlížejtež při v o l b ě k n i h u č e b n ý c h a č í t a n e k, která jim svěřena byla, k tomu, aby budoucně zamezena byla každá bezdůvodná změna a každý neodů-

¹⁾ Jest k tomu vždy třeba povolení ministerstva, pokud se týče zemské školní rady podle výnosu min. škol. a nár. osv. ze dne 3. dubna 1922, č. 19.408.

vodněný rozdíl knih na stejných školách jednotlivých školních okresů, i učitelé za tou příčinou vhodná opatření.

IV.

(k §§ 17, 18, 19 zákona.)

V příčině zařízení škol měšťanských se nařizuje:

1. Každá dosavadní osmitřídní škola měšťanská rozdělena buď počátkem školního roku 1883—1884 ve dva samostatné ústavy vyučovací: v obyčejnou školu obecnou a ve trojtřídní školu měšťanskou, která poslední jako dosavad pro přiškolené dívky a hochy zůstane školou, kterou navštěvovati povinni jsou. Při tom může současně oddělená obyčejná škola obecná znovu zařízena, pokud se týče obmezena býti podle potřeby na počet tříd, který počtu žákův přiměřený jest.

S těmi, kteří školu vydržují, sjednati se jest o to, mají-li obyčejná škola obecná a škola měšťanská jako »škola obecná i měšťanská« zůstati pod společnou správou ředitele školy měšťanské neb má-li pro obyčejnou školu obecnou ustanoven býti řídící učitel. Společná správa obou škol doporučuje se pouze tam, kde co do místností spojeny zůstanou. Ve větších místech, kde více škol jest, doporučuje se, aby obyčejné školy obecné od škol měšťanských také co do místností odděleny byly.

2. Do první třídy měšťanské školy přijmou se děti, které zprávami škol-

ními neb vysvědčeními se prokáží, že s dostatečným prospěchem navštěvovaly pátý ročník některé obyčejné školy obecné, dále děti, které nejméně desátého roku věku dosáhly a zkouškou přijímací prokáží, že přiměřené vědomosti předběžné mají.¹⁾

Ku přijetí do vyšší třídy potřebí jest přiměřeného stáří a průkazu o dostatečném předběžném vzdělání vysvědčením školy měšťanské neb zkouškou přijímací.

3. O s n o v a u č e b n á budiž tak zařízena, aby škola měšťanská úkolu školy obecné úplně vyhovovala a zároveň předběžného vzdělání poskytovala, jehož potřebí jest k návštěvě ústavů ku vzdělání učitelů a takových škol odborných, které předběžné vzdělání ve škole předpokládají, dále pro praktický občanský život vždy podle zvláštních poměrů školního místa a okresu.

Pro každou školu měšťanskou ustanovena budiž zvláštní osnova učebná, i není na překážku, aby v místech, kde více škol měšťanských jest, v osnovách učebných jednotlivých škol k rozličným poměrům se přihlíželo.

Okresní školní úřadové mají ku př e d b ě ž n é p o r a d ě o osnově učebné každé jednotlivé školy měšťanské povolati zvláštní konferenci. K těmto konferencím, které okresní školní dozorce řídití má, pozváni bud'tež mimo sbor učitelský školy měšťanské, ředitelové v okresu se nalézajících učilišť, pro která školy měšťanské

¹⁾ Změněno §§ 162 a 163 řádu škol. a vyučovacího ze dne 29. září 1905, č. 159 ř. z.

připravovati mají, jakož i zástupcové živnostenských a hospodářských zájmů školního místa a okresu.

V místech, kde více škol měšťanských jest, konány buďtež za tou příčinou po vyslechnutí jednotlivých sborů učitelských konference ředitelů škol měšťanských, dotyčných škol odborných a ústavů ku vzdělání učitelů jakož i zástupců jednotlivých živnostenských povolání.

Z á k l a d e m t ě c h t o p o r a d mají býti osnovy učebné, nařízením ministerským ze dne 18. května 1874, č. 6549 (pro Halič ministerské vynesení ze dne 22. září 1875, č. 8337), pro samostatné trojtřídní, pokud se týče pro šestou, sedmou a osmou třídu osmitřídních škol měšťanských pro hochy a děvčata předeepsané, a při tom jest míti na zřeteli toto:

a) Na různé potřeby škol měšťanských pro hochy a děvčata budiž jak dosavad zřetel brán.

b) Způsob soustředného rozdělení učiva oněch předmětů, kterým se ve více třídách vyučuje, budiž jak dosavad zachován.

c) Nejvyšší počet týdenních hodin učebných ustanoven jest v každé třídě na třicet.

d) Ustanovení dotčené normální osnovy učebné, která se týkají předmětů od zvláštních poměrů školního místa a okresů neodvislých, totiž: náboženství, jazyku vyučovacího, zeměpisu, dějepisu, zpěvu a tělocviku, zachována buďtež podle možnosti s těmi změnami, že počet hodin učebných pro náboženství určených na dvě týdně, se zvýší a do vyučování zpěvu také nacvičení písní vícehlasých se pojme.

e) Počet učebných hodin jakož i učivo ostatních předmětů učebných, totiž: přírodopisu, přírodopytu, počtářství, geometrie a rýsování, kreslení od ruky, krasopisu a ženských ručních prací pro dívky řídit se bude zvláštními praktickými potřebami, tak že na příklad v místech neb okresích, kde zvláštní živnostenské poměry toho vyžadují, aby větší zřetel na kreslení brán byl, neb aby se lučbě vyučovalo obšírněji a pod., těmto potřebám v osnově učebné vyhověti jest, kdežto v jiných místech, kde hospodářské živnosti převládají, přihlížeti jest k těmto poměrům přiměřeným vyučováním v mezích přírodopisu a přírodopytu, které se vhodnými speciálními pomůckami učebnými (školní zahrada, štěpná školka a t. d.) podporuje.

f) V osnově učebné ustanoven budiž také počet týdenních neb měsíčních písemných prací domácích a školních, které na řeči a počtářství obmeziti jest.

g) Ustanovení: 5, 6 a 7, daných v části I. tohoto nařízení, užiti jest také na školách měšťanských.

h) Jsou-li na školách měšťanských pro hochy potřebné síly vyučovací, může na nich jako nepovinné zavedeno býti vyučování k dosažení jakési zručnosti (škola pracovní).

O s n o v a u č e b n á každé jednotlivé školy měšťanské budiž zemským školním úřadem, který připojí své dobré zdání, předložena ministerstvu vyučování ke schválení. Až do schválení toho řidiž se každá škola měšťanská podle dosavadní osnovy učebné.

4. Je-li v školním okrese více škol měšťanských, konáno buď každoročně mimo konferenci okresní, která ustanovena jest ministerským nařízením ze dne 8. května 1872, č. 3306, zvláštní shromáždění učitelů škol měšťanských, ve kterém se o zvláštních záležitostech ústavů těchto raditi jest. Při těchto k o n f e r e n c í h učitelů škol měšťanských říditi se jest přiměřeně ustanoveními dotčeného nařízení o konferencích okresních.

5. Školní úřadové necht' působí k tomu, aby podle stávajících zákonů zřízeny byly školy měšťanské tam, kde podle zkušenosti třeba jest takového vyučování ve škole obecné, které cíl vyučování pěti- a šestitřídních obyčejných škol obecných přesahuje.

Pokud provedení předeslaných nařízení vyžaduje spolupůsobení zemského zastupitelstva neb také změny zemských školních zákonů, necht' se školní úřadové po potřebných k tomu poradách sjednají o to se zemskými výbory a učiní podle potřeby vhodné návrhy ministerstvu věcí duchovních a vyučování.

V.

(k § 21 zákona.)¹⁾

VI.

Aby děti školou povinné navštěvovaly školy odborné nebo kursy odborné

¹⁾ Úlevy v návštěvě školní zrušeny § 11, odst. 2. zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. — tím také pozbývá platnosti tento prováděcí předpis.

(školy pro vyučování hudbě, řečem, hospodářské a průmyslnické kursy, školy pro odborné kreslení a modelování a pod.), povoleno s tou podmínkou, že návštěva škol těch nepřekáží pravidelné návštěvě školy obecné.

Jsou-li průmyslnické neb hospodářské školy neb kursy odborné tak zařízeny, že vyučování ve škole obecné nahrazují, jsou děti návštěvy školy obecné zproštěny. O tom rozhodují podle zařízení takových škol a kursů odborných, a přihlížejíce přísně k zásadě, že každé dítě školou povinné nejpotřebnější vědomosti jako: náboženství, čtení, psaní a počítání sobě osvojití musí, zemští úřadové školní.

VII.

Ustanovení těmito paragrafy předepsaná vykonána a ve skutek uvedena jsou ministerským nařízením ze dne 31. července 1886, č. 6031, jímž vydán byl »Organisační statut ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek«.

VIII. a IX.

(k §§ 38 a 41 zákona.)

Tyto články obržely nový tvar ministerským nařízením ze dne 31. července 1886, č. 6033, jímž vydán byl »Předpis o zkouškách způsobilosti pro obyčejné školy obecné a měšťanské«.¹⁾

¹⁾ Předpis tento obsažen jest v publikaci býv. školního knihoskladu: »Organisační statut ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek atd.«

X.

(k § 46 zákona.)

Zemské konference učitelské.¹⁾

XI.

(k § 48 zákona.)

Ustanovování správců škol.²⁾

IX.

Malý školský zákon.

Zákon ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských.³⁾

¹⁾ Ustanovení o zem. konferenci učitelské pozbylo platnosti § 18 zákona z 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n. (viz str. 84.).

²⁾ Pozbylo platnosti ustanovení o způsobilosti k vyučování náboženství a o náboženském vyznání kandidáta místa správce školy vládním nařízením ze dne 5. srpna 1919, č. 473 Sb. z. a n.

³⁾ Tak zvaný »Malý školský zákon« má toto jméno odtud, že jest pouze částečnou změnou zákonů školských. Důvodová zpráva vládní praví o něm:

»Přesvědčení, že dosavadní zákony o organizaci národního školství vydané před 50 i více lety nevyhovují již potřebě nové doby a změněným poměrům, jest obecné nejen mezi školskými odborníky, ale i v občanstvu bez rozdílu stran a smýšlení.

Dosavadní přípravné práce pro vytvoření nového jednotného zákona o úpravě obecného školství ukázaly, že rychlé jejich ukončení a ústavní projednání nového zákona bude pro nejbližší dobu sotva možné, pokud nebudou dány některé předpoklady školské reformy, jako na př. úprava poměrů mezi státem a církvemi, zákonná úprava práv menšin podle § 133 ústavní listiny a ovšem pak též, dokud nebudou pečlivými úradami

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1. (1) Povinné předměty učebné ve školách obecných (řudových) jsou: náboženství (s výhradou § 3, odst. 5.); občanská nauka¹⁾

ujasněny zásadní otázky školské reformy vůbec, zvláště vzájemný poměr jednotlivých druhů a stupňů škol.

Naproti tomu nelze však čekati s některými zvláště naléhavými změnami, ať už z důvodů vnitřní potřeby našeho národního školství, ať už z popudu vnějšího, jako jest na př. zákon o osmihodinné době pracovní, který zapovídá výdělečné zaměstnání dětí do 14 let, kdežto na Slovensku trvá docházka školní zpravidla dosud jen do 12 let, atp.

Protože vláda předkládá návrh částečné změny školských zákonů ve věcech, které pokládá opravdově za pilné.«

¹⁾ K tomu důvodová zpráva vládní:

Zavedení občanské nauky odůvodněno jest obecně potřebou jednotné občanské výchovy, kteráž jedině jest pevným základem občanských svobod, práv i povinností v demokratické republice.

Důvodová zpráva kulturního výboru poslanecké sněmovny:

Požadavky životní, kladené současnou dobou na občana, vyžadují nutně změny a doplnění učebných předmětů, učebných osnov a sjednocení všeho obecného školství v celé republice. Občanská nauka a výchova, jakožto povinný předmět učebný na školách obecných (řudových) a občanských obsahovati má základní poznatky o státě československém, o státních formách a zřízeních vůbec a československých zvláště, o zařízeních života hospodářského, sociálního, politického a kulturního. Věsti má k republikánské výchově občanstva československého tak, aby každý bez rozdílu a bez újmy národnosti i náboženství již od mládí schopen byl pochopiti nejen svá občanská práva, nýbrž i svoje občanské povinnosti k republice Československé, jejíž jest občanem. Občanská výchova má býti výchovou k demokra-

a výchova,¹⁾ čtení a psaní; jazyk vyučovací; počty s naukou o tvarech měřických, přírodopis, přírodozpyt, zeměpis a dějepis, hledíc zvláště k domovu a vlasti; kreslení; zpěv; ruční práce a tělesná výchova. Nauka o domácím hospodářství může býti zavedena jako zvláštní předmět učebný. Nařízením bude upravena účast školních lékařů při tělesné výchově žactva.

(²) Rozhodnutím župní rady školní (v přechodné době zemské rady školní a na Slovensku ministerstva školství a národní osvěty) a při školách spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n. rozhodnutím tohoto ministerstva může se na škole obecné (řudové) podle místní potřeby vyučovati jiným předmětům jako nepovinným, zvláště pak jazyku československému, není-li už vyučovacím jazykem té které školy. Vydržovatelům školy budiž předem dána příležitost, aby se o věci vyslovili.

(³) Rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může vyučování jazyku československému ustanoveno býti pro tu kterou školu povinným.²⁾

cii, k lásce k národu, ke vzájemné snášelivosti, úctě a lásce. Z toho důvodu všemu učitelstvu obecných (řudových) a občanských škol budiž zakázáno, dotýkati se nepřátelsky při vyučování kteréhokoliv přesvědčení a kterékoliv národnosti.

1) Vládní osnova zaváděla vedle náboženství občanskou nauku a občanskou mravouku; poslancovou sněmovnou byla přijata občanská nauka a výchova.

2) Tak zv. menšinové školy.

§ 2. ⁽¹⁾ Povinné předměty školy občanské jsou: náboženství (s výhradou § 3, odst. 5.); občanská nauka a výchova; jazyk vyučovací s naukou o písemnostech; zeměpis a dějepis; přírodopis a přírodopyt; počty s jednoduchým účetnictvím; měřictví a rýsování; kreslení; krasopis; zpěv; ruční práce a těl. výchova. Nauka o domácím hospodářství může býti zavedena jako zvláštní předmět učebný. Nařízením bude upravena účast školních lékařů při tělesné výchově žactva.

⁽²⁾ Na občanských školách s vyučovacím jazykem jiným nežli československým budiž žactvu poskytnuta příležitost naučiti se jazyku československému. Rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může vyučování jazyku československému ustanoveno býti pro tu kterou školu povinným.

⁽³⁾ Rozhodnutím župní rady školní (v přechodné době zemské školní rady a na Slovensku ministerstva školství a národní osvěty) a při školách spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může se na škole občanské vyučovati též jiným předmětům učebným jako nepovinným, zvláště jiným jazykům, těsnopisu, psaní strojem a hudbě. Vydávatelům školy budiž předem dána příležitost, aby se o věci vyslovili.

§ 3. ⁽¹⁾ Opatřovati vyučování náboženství na školách obecných (řudových) a občanských a na ně dozírati přísluší úřadům církevním

(představenstvům židovských obcí náboženských) s výhradou práva vrchního dozoru a správy, které přísluší státu podle § 1 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n.

(²) Náboženství vyučovati jest ve všech třídách po dvou hodinách týdně. Výměru a rozdělení učiva náboženského na jednotlivé stupně školní ustanoví úřady církevní.

(³) Učitelé náboženství, úřady církevní a společnosti náboženské jsou povinny šetřiti zákonů jakož i předpisů, které v mezích zákonů vydají úřady školní.

(⁴) Co úřady církevní ustanoví o vyučování náboženství a o cvičeních náboženských, oznámeno budiž správci školy prostřednictvím župní rady školní (v přechodné době okresního úřadu školního a na Slovensku školního inspektora). Ustanovení, která jsou v odporu s obecným řádem školním, nebud'te oznamována.¹⁾

(⁵) Žáci bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se zúčastnili vyučování náboženství. Žáci vyznání ostatních budou okresním úřadem školním, na Slovensku a na školách menšinových příslušným okresním (obvodním) inspektorem školním zproštěni této povinnosti, požádají-li

¹⁾ K tomu důvodová zpráva poslan. sněmovny:

K § 3, odst. 4. se podotýká, že náboženská cvičení oznamují se jen v těch případech, kde by mohlo dojít k nedorozumění mezi úřadem církevním a správou školy. (Na př. správa školy či učitel hodlá pořádati vycházku s dětmi v tentýž čas, kdy úřady církevní hodlají konati cvičení náboženské a pod.).

o to písemně nebo protokolárně jejich rodiče nebo jejich zástupci.¹⁾

(⁶) Hledíc k různosti náboženského vyznání žactva na té které škole, budiž doba vyučování náboženského v rozvrhu hodin ustanovena tak, aby tím souvislost ostatního vyučování nebyla rušena.²⁾

§ 4. (¹) Ministr školství a národní osvěty se zmocňuje, aby vyslechnuv znalce školství, upravil učebné osnovy pro školy obecné (řadové) a občanské, ustanovil týdenní počet vyučovacích hodin pro jednotlivé druhy škol a stupně školní, jakož i všechno to, co vůbec náleží k vnitřnímu uspořádání škol.

(²) Vláda se zmocňuje, aby podle potřeby organizaci občanských škol na Slovensku naří-

¹) Předpis odst. 6. podstatně mění dřívější stav a uzákoňuje opatření, které se stalo vynesemím min. škol. a nár. osv. z 11. srpna 1919, č. 26.183.

Pěstoun sirotka školou povinného není oprávněn bez souhlasu, tím méně proti vůli poručníka dítěte žádati, aby dítě bylo ve smyslu § 3, odst. 5. tohoto zákona zproštěno povinnosti zúčastniti se vyučování náboženství. Boh. 6284.

Kdy určiti dítěti, které nemá rodičů, náboženské vyznání, může podle mezikonfesního zákona z 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n. (§ 1, odst. 2., a § 2) jedině zákonný zástupce, kdy poručník, nikoli pěstoun (do 16. roku věku), jest na snadě, že témuž orgánu musí býti ponecháno rozhodnutí o tom, má-li dítě... býti zproštěno od účasti na — jinak povinném — vyučování náboženství ve škole.

²) Důvodová zpráva posl. sněmovny: Ve smyslu § 3, odst. 6. upravití jest rozvrhy hodin tak, aby vyučování náboženství dělo se v hodinách prvních a posledních dopoledního či odpoledního vyučování.

zením přizpůsobila organizaci občanských škol v ostatním území republiky.

(³) Ministr školství a národní osvěty, přihlížeje k nedostatku potřeb vyučovacích, školních dílen, kuchyní a jiného zařízení, jakož i k nedostatku účelně školeného učitelstva, může pro dobu přechodnou zmocniti příslušné úřady školské, aby zaváděly vyučování ručním pracím chlapeckým a domácím hospodářství toliko postupně na těch školách, kde budou pro ně vhodné podmínky.¹⁾

§ 5. (¹) Počet tříd při obecné (ľudové) škole řídí se počtem dětí. Největší počet dětí v jedné třídě ustanovuje se pro školní leta 1922-23 až 1926-27 na 80, a pro školní leta 1927-28 až 1931-32 na obecných (ľudových) školách jednotřídních na 65, na ostatních obecných (ľudových) školách na 70. Pro školní rok 1932-33 a další leta sníží se největší počet dětí ve škole jednotřídní na 50 žáků a ve třídách ostatních škol obecných na 60 žáků.

(²) Přestoupí-li počet dětí v některé třídě školy obecné (ľudové) v tom kterém roce příslušné největší číslo v odst. 1. uvedené a nedá-li se přeplnění třídy odpomoci přípustnými změ-

¹⁾ Důvodová zpráva kult. výboru posl. sněmovny: Osnovou nového zákona provádí se vnější i vnitřní jednota školství v obvodu celé republiky (kromě Podkarpatské Rusi) a jest jejím úkolem dovršiti všeobecné vzdělání na obecných i občanských školách v obvodu republiky na jednotnou míru. Při vnitřním uspořádání škol bude nutno, aby ministr školství a národní osvěty přihlížel k posudkům znalců školství i k návrhům učitelských konferencí.

nami zařazením dítek (o čemž rozhodne příslušný inspektor školní), zřídí se při škole další třída a to zatímní. Trvá-li zatímní třída při škole nepřetržitě po tři roky, promění se v třídu definitivní.

(³) Počet míst literních učitelů při obecné (l'udové) škole řídí se počtem tříd, takže na každou třídu připadá jedno místo učitelské, počítajíc v to také místo správce školy.

(⁴) Pro vyučování jednotlivým předmětům učebním, jehož se neúčastní všichni žáci té které třídy, zřídí se při škole nebo při několika školách v téže obci zvláštní oddělení, v nichž se sloučí podle potřeby žáci různých tříd tak, aby počet žactva v takovém oddělení v žádném případě nepřestoupil čísla 60.

(⁵) Při zjišťování počtu žactva, který je podle I. odstavce podmínkou pro zřizování nebo dělení tříd, přihlíží se toliko ke školou povinným dětem československých občanů státních a to těch, kteří mají v obci školní trvalé bydliště.¹⁾

§ 6. (¹) Největší počet žactva v jedné třídě školy občanské ustanovuje se pro školní leta 1922-23 až 1926-27 na 80, pro školní leta 1927-28

¹⁾ K §§ 5 až 7 praví důvodová zpráva vládní:

Podstatou paragrafů těchto jest snížení největšího počtu dětí přikázaných jednomu učiteli z dosavadního čísla 80 (po př. se 100).

Snížení toto jest vůbec nejdůležitější podmínkou jakékoliv reformy školské...

Vláda jest si ovšem vědoma, že i nově navrhovaný počet dětí 60 je ještě značný.

až 1931-32 na 70 a pro školní rok 1932-33 a a další leta na 60.

(²) Přestoupí-li počet žáků v některé postupné třídě školy občanské v tom kterém roce příslušné největší číslo v odstavci 1. uvedené, zřídí se při ní zatímní pobočka, při dvojnásobném největším počtu žáků v postupné třídě zřídí se zatímní pobočka druhá a pro každý násobek příslušného největšího počtu žáků v postupné třídě zřizuje se další zatímní pobočka. Po tříletém trvání promění se zatímní pobočka v definitivní.

(³) Ustanovení čtvrtého odstavce § 5 platí též o školách občanských.

(⁴) Při zjišťování počtu žactva, který je podle prvního odstavce podmínkou pro zřizování nebo dělení tříd, přihlíží se toliko k dětem československých občanů státních, kteří mají trvalé bydliště v obci školní nebo v okruhu o poloměru 4 km od budovy školní, vyhovují-li děti tyto obecně podmínkám, předepsaným pro přijetí do školy občanské.

§ 7. (¹) Župní rada školní (v přechodné době zemská rada školní a na Slovensku ministerstvo školství a národní osvěty) povoluje z důvodů podstatných a přihlížejíc k možnosti, jak opatřiti potřebné učitelstvo a místnosti školní v jednotlivých případech odchylky od ustanovení § 5, odstavce 1. a 2. a § 6, odstavce 1. a 2., avšak jen do konce školního roku 1936-37.

(²) Ustanovení § 5 odst. 1. a 2., § 6 odst. 1. a 2. a § 7 odst. 1. nesmí se užívati k tomu, aby se rušily nebo spojovaly třídy již zřízené, jak-

mile by po zrušení jich stoupl počet dětí v některé třídě nad 60.

§ 8. ⁽¹⁾ Třídy školní a místa učitelská při veřejných školách mohou se rušiti jen tehdy, nejsou-li po zákonu nutné.

⁽²⁾ Na Slovensku mohou se rušiti třídy školní a místa učitelská při obecných a státních školách ľudových a občanských, nejsou-li po zákonu nutné, toliko rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty nebo orgánu, který k tomu tímto ministerstvem bude pověřen.

§ 9. Školy obecné (ľudové) i občanské mohou býti podle pohlaví žactva buď smíšené, buď chlapecké, buď dívčí.¹⁾

§ 10. ⁽¹⁾ Učitelé a učitelky mohou vyučovati chlapce a dívky na všech stupních a druzích škol obecných (ľudových) i občanských. Veškerá místa literních učitelů na školách obecných (ľudových) i občanských, chlapeckých, dívčích i smíšených zřizují se bez určení pohlaví. Všechny dosavadní systemisace míst na školách těchto výhradně pro učitele nebo výhradně pro učitelky pozbývají platnosti.

⁽²⁾ Při obsazování míst literních učitelů při veřejných školách dbáti jest toho, aby polovina všech míst na každé škole obsazena byla učiteli a polovina učitelkami, při čemž se nečítají místa správců a ředitelů škol. Při lichém počtu míst náleží na chlapeckých školách o jedno místo více učitelům, na školách dívčích učitel-

¹⁾ Změna paragrafem tímto provedená se týká dovození spoluvýchovy (koedukace) žactva obojího pohlaví.

kám; liché místo učitelké na školách smíšených rozepíše se pro volnou kompetenci mužů i žen.

(³) Orgán, jemuž přísluší rozepsati konkurs na definitivní místo učitelké nově zřízené nebo uprázdněné, necht' rozhodne s konečnou platností a v konkurse vysloví, kterému pohlaví náleží při obsazování místa přednost, aby vyhověno bylo zásadě, vyslovené v předešlém odstavci.

(⁴) Při místech správců a ředitelů škol chlapeckých náleží však vždycky přednost učitelům, při místech těchto na školách dívčích náleží přednost vždycky učitelkám. Místa správců a ředitelů škol smíšených rozepisuje se pro volnou kompetenci mužů a žen.

(⁵) Zásad uvedených v § 10, odst. 2. šetřiti jest pokud lze i při obsazování míst zatímních.

(⁶) Výjimky z ustanovení § 10, odst. 2. až 5. pro školy, jichž správu vede ministerstvo školství a národní osvěty podle § 2, odst. 1., bod 3. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., určuje podle místních poměrů ministr školství a národní osvěty, který je také oprávněn, obsazuje-li at' definitivně či zatímně místa učitelká na těchto školách, odchýliti se v zájmu školy od pravidel, obsažených v článku IV. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 306 Sb. z. a n.

(⁷) Ministr školství a národní osvěty může pro dobu přechodnou určití výjimky z ustanovení § 10, odst. 2.—5. i pro obsazování míst na všech veřejných školách obecných (ľudových) a občanských na Slovensku, v území hlúčinském, valčickém a vitorazském i v území těšín-

ského Slezska a může orgány, jimž přísluší právo presentační a právo jmenovati učitele na těchto školách, zmocniti, aby se případ od případu odchylovaly v zájmu školy od pravidel daných v čl. IV. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 306 Sb. z. a n.¹⁾

§ 11. (1) Povinnost choditi do školy obecné (l'udové) i občanské počíná se počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovršilo šestý rok věku, a trvá plných osm školních let.²⁾ Dítka školou nepovinné, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do nejbližšího konce roku občanského, mohou býti do školy přijaty, není-li pochybnosti o jejich tělesné i duševní dospělosti, nepřeplní-li se jejich přijetím školní světnice a nepřekročí-li se největší počet dětí ve třídě podle §§ 5 a 7.

(2) Poskytovat jakýchkoliv úlev v docházce školní jest zakázáno. Povinnost mládeže na Slo-

1) K tomu důvodová zpráva vládní:

Podle dosavadních zákonů učitelky mohou vyučovati chlapce ve školách jen v prvním a druhém roce školním.

V duchu doby jest, aby ženám poskytnuto bylo volné pole působnosti ve všech oborech, pokud na ně stačí fysickými i duševními silami a vzděláním.

2) Ode dne účinnosti tohoto zákona lze propouštěti ze školy toliko děti, které chodily do školy plných 8 let školních, tudíž zpravidla jen na konci příslušného školního roku. Mezi školním rokem lze dítě na žádost rodičů nebo jejich zástupců propustiti jen tehdy, chodí-li do školy už déle než 8 školních let. (Vyn. z 27. října 1922, č. 112.770 min.) Přechodná ustanovení obsahuje Min. V. 1923, str. 183.

vensku účastniti se opakovacího školského vyučování až do 15. roku věku, vyslovená v §§ 1 a 48 zákonného článku XXXVIII. z r. 1868, zůstává nedotčena pro veškeru mládež, která chodila do školy lidové podle dosavadních zákonů toliko 6 let a nevzdělávala se potom na školách vyšších.

(³) Ustanovení zákona ze dne 29. ledna 1920, č. 75 Sb. z. a n., o hospodářských školách lidových zůstávají tímto zákonem nedotčena. Avšak povinnost choditi do hospodářské školy lidové podle § 7 cit. zákona nastane budoucně teprve po ukončení povinné docházky do školy obecné (lidové) a občanské.

(⁴) Při školách obecných (lidových) nebo občanských zřídí se pokračovací školy nebo kurzy s povinnou docházkou pro mládež ve věku od 14 do 16 let, pokud se nevzdělává na pokračovacích školách živnostenských, kupeckých, na lidových školách vyšších a odborných. Podrobná ustanovení o zřizování a zařízení těchto pokračovacích škol nebo kursů, o době vyučovací, o učebních osnovách a docházce školní vydána budou nařízením vlády.¹⁾

¹⁾ Důvodová zpráva vládní:

Dosud byla v území bývalého Rakouska povinnost školní osmiletá, v území bývalých Uher šestiletá.

Však tím, že se v Rakousku docházka školní počínala teprve začátkem školního roku po dokonání 6. roku a končila se již dnem dovršení 14. roku, při čemž povolány byly úlevy v 7. a 8. roce školním a zpravidla také předčasné propuštění před koncem školního roku ve věku 13½ roku, trvala skutečná docházka školní jen

§ 12. ⁽¹⁾ Prodloužení povinné docházky školní do škol obecných (ľudových) a občanských na 8 plných let školních provede se na Slovensku postupně podle toho, jak bude možno opatřiti potřebné místnosti a učitelstvo pro nutné rozšíření škol. Ministerstvo školství a národní osvěty ustanoví, kdy a v kterých obcích nastane povinnost obecné osmileté docházky školní do škol obecných (ľudových) a občanských na Slovensku.

⁽²⁾ Každým způsobem bude však od počátku školního roku 1927-28 osmiletá docházka školní povinná pro veškeru mládež na Slovensku.

§ 13. Trvání školního roku a hlavních prázdnin, jakož i prázdnin ve školním roce ustanoví ministr školství a národní osvěty nebo orgán jím pověřený.¹⁾

výjimkou plných osm školních let, velmi často, ba pravidlem jen 7 až 6½ školního roku.

V Uhrách trvala docházka školní od 6 do 12 let, ale již od 10. roku měly děti ve vesnicích nárok na úlevy, a to dva měsíce v době největších polních prací tak, že v ten čas nechodily všedního dne do školy vůbec.

Důvodová zpráva poslanecké sněmovny:

Zavedení osmileté docházky školní bez jakéhokoliv omezení je diktováno potřebou zvýšení základního a všeobecného vzdělání v nové době.

¹⁾ Trvání školního roku a prázdnin na národních školách stanoveno výnosem min. škol. a nár. osvěty ze dne 12. července 1925, č. 68.636-I.

1. Školní rok počíná se na všech školách obecných, občanských dne 1. září a končí se dne 31. srpna. Hlavní prázdniny trvají od 29. června do 31. srpna.

2. Zkoušky dospělosti, privatistů a privatistek, přijímací, dodatné a opravné jest vykonati v posledních

§ 14. (1) Pokuty vyměřené v zákonech zemských pro Čechy, Moravu a Slezsko v § 4 zák. článku XXXVIII. z roku 1868 pro trestání přešupků proti školní povinnosti a školní docházce, upravují se takto: za vynětí dítěte ze soupisu budiž uložena pokuta 50—200 Kč, za nepřihlášení dítěte do školy a za nedbalou docházku školní od 25—200 Kč; stalo-li se zanedbání školy ze ziskuchtivosti rodičů nebo jejich zástupců,

dnech před koncem a v prvních dnech po začátku školního roku. Výroční vysvědčení vydají se žákům 28. června.

3. První běh na školách měšťanských, středních, obch. a odborných končí se 31. ledna a druhý běh počíná 1. února. Je-li 31. ledna neděle, končí se první běh již 30. ledna. Pololetní výkazy (vysvědčení) rozdají se žákům v poslední vyučovací hodině 31., resp. 30. ledna.

4. Ve školním roce ustanovují se na všech školách tyto prázdniny:

a) 28. říjen a 1. květen.

b) 2. listopad; je-li 2. nebo 4. listopadu neděle, je také 3. listopadu prázdný.

c) Vánoční prázdniny od 23. prosince (včetně) do 2. ledna. Je-li 21. prosince neděle, počínají se vánoční prázdniny již tímto dnem.

d) Pololetní prázdniny dne 1. a 2. února (platí i pro školy obecné — výnosem zem. škol. rady moravské z 19. ledna 1926, č. 2839).

e) Velikonoční prázdniny od Květné neděle do středy po velikonoční neděli (včetně).

f) Dva jednotlivé dny, v něž má ředitel (střední a obchodní školy) právo dáti prázdný.

g) Neděle a zasvěcené svátky a památné dny republiky různých vyznání podle dosavadních předpisů. (Vm. 1925, str. 433 nsl.) Pondělí svatodušní na zvláštní povolení min. škol. a nár. osv.

5. Ústní zkoušky dospělosti jest vykonati v době od 10. do 28. (27.) června. Bezprostředně před počítím je-

může se uložit pokuta do 400 Kč a při opětovném přestupku do 1000 Kč.

(²) Při nedobytnosti pokuty může být uložen trest vězení (uzamčení) od 1—14 dnů.

(³) Tresty pro nedbalou docházku na školách, jichž správu vede ministerstvo školství a národní osvěty podle § 2, odst. 1., bod 3. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., ukládá ministr školství a národní osvěty, je však oprávněn vyhláškou, uveřejněnou aspoň měsíc na

jich mají abiturienti 6 vyučovacích dnů prázdnou. Písemné zkoušky dospělosti se konají po 15. květnu nejméně tři neděle před ústními zkouškami.

Nařízení toto nabývá hned účinnosti a ruší se jím všechna nařízení předcházející vyjma ministerské nařízení z 12. března 1919, č. 9064.

Vynesením minist. z 26. ledna 1922, č. 714 pres., se stanoví: Na všech školách a vyučovacích ústavech jest dne 2. února, 25. března a 8. září pravidelné vyučování. (Dovolené jednotlivcům podle vyn. z 9. května 1919, č. 5125.)

Dodatkem k výnosu z 12. července 1925, č. 68.636-I. ustanovuje výnos min. škol. a nár. osv. z 27. ledna 1926, č. 146.267/25-II. toto: »V letech, kdy 28. červen připadne na pondělí, počnou hlavní prázdniny dnem 27. června a výroční vysvědčení, resp. škol. zprávy za IV. čtvrtletí vydají se žákům dne 26. června. — V těchto letech konají se ústní zkoušky dospělosti na školách středních v hlavním období od 9. do 26. června a zápis žáků do škol středních a přijímací zkoušky v době od 26. do 30. června.

Školní zprávy na školách obecných vydávají se 15. listopadu, 31. ledna, 15. dubna a 28. června vždy v poslední hodině vyučovací (případně-li to na neděli, tedy o den dříve: případně-li 15. duben do velik. prázdnin, tedy poslední den vyučovací před nimi). Pololetní vysvědčení (výkazy) vydávají se v poslední hodině vyučovací 31. (30.) ledna, výroční vysvědčení 28. (27.) června.

před v úředním listě a vyvěšenou ve školní budově, výkonem tohoto práva pověřiti jiný školní úřad nebo orgán, který pak v této věci rozhoduje jménem ministrovým a s konečnou platností.¹⁾ Promíjeti nebo zmírňovati tresty pro zanedbanou docházku na těchto školách může ministr školství a národní osvěty.

(⁴) Tresty ukládané podle odst. 1. a 2. tohoto paragrafu platí i pro přestupky proti školní povinnosti a školní docházce také pro lidové školy hospodářské, zřízené podle zákona z 29. ledna 1920, č. 75 Sb. z. a n. V přípravném řízení nastupuje místo místní školní rady školní výbor lidových škol hospodářských.

(⁵) Tyto tresty pro nedbalou docházku a proti školní povinnosti na lidových školách hospodářských ukládá ministr zemědělství; je však oprávněn vyhláškou uveřejněnou aspoň měsíc napřed v úředním listě a vyvěšenou ve školní budově výkonem tohoto práva pověřiti politické úřady I. instance, na Slovensku administrativní policejní vrchnosti I. stolice, po případě i jiný orgán; orgány tyto v této věci rozhodují potom jménem ministrovým a s konečnou platností. Promíjeti nebo zmírňovati uložené tresty za přestupky proti školní povinnosti a školní docházce na lidových školách hospodářských může ministr zemědělství.

¹⁾ Od 1. března 1923 zmocnění přednostové okresních správ politických, aby jménem ministrovým ukládali pokuty za nedbalou docházku na obecných a občanských školách menšinových, ministerstvem spravovaných, v Čechách a ve Slezsku. (Min. V. 1923, str. 19.)

(⁶) Pokuty uložené za přestupky proti školní povinnosti a školní docházce na lidových školách hospodářských plynou do fondu na opatření učebních pomůcek dotčených lidových škol hospodářských.

§ 15. Ustanovení §§ 60 a 9, odst. 2. zákona ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., o školách továrních se zrušují.

§ 16. Vyšší národní školy zřízené podle §§ 59 až 63 uher. zákona, čl. XXXVIII. z r. 1868, bud' teř proměněny na školy občanské. Zřizovati nové vyšší národní školy se nedovoluje.

§ 17. (¹) Co ustanoveno je v §§ 1—16, platí stejně o všech veřejných školách obecných (lidových) a občanských vůbec, nehledíc na to, kým byly založeny a jsou vydržovány.

(²) Soukromé školy obecné a občanské zavázány jsou šetřiti toho, co ustanoveno jest v §§ 1—5, odst. 1. až 4., v § 6, odst. 1. až 3., v §§ 7 až 9, v § 10, odst. 1., v §§ 11, 13, 14 a 16.¹)

§ 18. §§ 45 a 46 zákona ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., pokud se týče ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z., se zrušují. Vláda se zmocňuje, aby nařízením upravila nové župní, obvodní a místní konference učitelské pro celou oblast republiky.²)

¹) O soukromých školách viz §§ 120 ústavní listiny, §§ 70 a 73 zákona z r. 1869 a §§ 10 až 13 zákona z 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n.

²) Důvodová zpráva vládní: Okresní konference učitelské, konané každý rok a zemské konference, konané každý šestý rok, nemají většinou již toho významu, jako před 50 lety.

§ 19. Ustanovení veškerých starších zákonů, pokud jsou v odporu s tímto zákonem, pozbývají účinnosti.

§ 20. Zákon tento nabývá účinnosti dnem, kdy bude vyhlášen.¹⁾ Platnost jeho nevztahuje se na území Podkarpatské Rusi.

§ 21. Ministr školství a národní osvěty, pokud se týče ministr zemědělství, se pověřují, aby zákon tento provedli.

X. Provedení některých ustanovení zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n.

Ministerstvo školství a národní osvěty oznámilo výnosem ze dne 24. srpna 1922, č. 73276 toto:

Zákonem ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., změněny a doplněny byly zákony o školách obecných a občanských.

Úplné provedení tohoto zákona, který znamená namnoze pronikavé změny vůči stavu dosavadnímu, předpokládá, že vydány budou podrobné předpisy prováděcí, a to podle povahy věci buď nařízením vlády nebo výnosy min. školství a nár. osvěty. Úprava těchto podrobných předpisů vyžadovati bude přirozeně řadu přípravných prací a porad a tím i času. Až do té doby je nutno, aby se vyčkalo s prováděním zákona, a žádám tedy, nejen aby tamní úřad sám v provádění jednotlivých ustanovení vyčkal dalších pokynů, nýbrž aby podřízené orgány školské výslovně ihned upozornil, že upustiti mají

¹⁾ Stalo se 21. srpna 1922.

od jakýchkoli opatření, jež by při provádění zákonů znamenala předbíhání rozkazů a pokynů úřadů vyššího stupně a jež by vyvolati mohla zmatky a chaos pro rozvoj školy zcela nežádoucí.

Ježto však na straně druhé nebylo by radno a vhodné odložití vůbec provádění zákona až do vydání celkových předpisů prováděcích, zmocňuji tamní úřad, aby dal podřízeným orgánům pokyny k provádění těchto jednotlivých ustanovení:

§ 3, odst. 5. Žáci bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se účastnili vyučování náboženství.

Pokud by si však rodiče (jejich zástupci) takových dětí výslovně přáli, aby se děti učily náboženství, rozhodne o jejich žádosti okresní úřad školní, vyslechnuv dobré zdání příslušného úřadu církevního.

Žádosti rodičů (zástupců) dětí vyznání státem uznaných, aby děti zproštěny byly povinného vyučování náboženství, podati jest buď ihned při zápisu do školy správci školy, nebo v tomto školním roce do 25. září přímo okresnímu úřadu školnímu.

Správce školy předloží žádosti ihned okresnímu úřadu školnímu, který je povinen, aby je obratem vyřídil a správci školy své rozhodnutí oznámil.

§ 3, odst. 6. Ve třídách, kde se všichni žáci neúčastní vyučování náboženství téhož vyznání, položiti jest hodiny náboženské v rozvrhu hodin

té které třídy na hodiny krajní, především poslední a v druhé řadě první. Při tom dbáti jest zároveň toho, aby učitel náboženství byl pokud lze souvisle zaměstnán a aby se nerozmnožoval náklad na cestné.

§ 11. Povolování jakýchkoli úlev v docházce školní budiž ihned zastaveno. Propustiti ze školy mezi školním rokem lze v přechodné době jen takové žáky, kteří opravdu vychodili plných osm školních let.

XI.

Prováděcí nařízení k Malému školskému zákonu.

Vládní nařízení ze dne 4. dubna 1925, č. 64 Sb. z. a n.

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 21 zákona ze dne 13. července 1922, čís. 226 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských:

ODDÍL I.

Učební předměty na školách obecných (Pudových) a občanských.

K §§ 1 a 2 zákona.

P o v i n n é p ř e d m ě t y u č e b n é.

§ 1. Vyučování povinným předmětům učebním, zavedeným na škole podle § 1, odst. 1. a 3., a § 2, odst. 1. a 2. zákona, jest závazné pro všechno žactvo školy (chlapce i dívky) v míře, ustanovené učebnou osnovou. Od vyučo-

vání některému povinnému předmětu, vyjímajíc náboženství, o němž platí § 3, odst. 5. zákona, mohou býti osvobozeny orgány státní školské správy, uvedenými v § 21, toliko jednotlivé děti z důvodů zdravotních, zjistí-li se lékařsky, že se dítě nemůže účastniti předmětu ani měrou omezenou.

Nepovinné předměty učebné.

§ 2. ⁽¹⁾ Nepovinným předmětům, na škole zavedeným, učí se toliko děti, jejichž rodiče (nebo jich zástupci) na počátku školního roku prohlásí, že si přejí, aby se jejich děti učily některému takovému předmětu.

⁽²⁾ Vystoupiti z takového vyučování smí dítě po vůli rodičů (nebo jich zástupců) zpravidla jen na konci školního roku; konference učitelská může však z důvodů hodných zřetele povolovati také vystoupení v dřívějším čase. Vyučování předmětům nepovinným budiž zaváděno zásadně toliko tehdy, přihlásilo-li se pro ně aspoň 20 dětí a může-li býti udíleno učiteli, formálně způsobilými pro příslušný předmět a stupeň školy nebo takovými, kteří absolvovali s úspěchem kurs pro příslušný předmět; výjimky povolují z důvodů zvláštního pozoru hodných orgány, uvedené v § 1, odst. 2., a v § 2, odst. 3., zákona.

Rozsah a rozdělení učiva.

§ 3. Rozsah a rozdělení učiva z jednotlivých předmětů na školní třídy a stupně ustanoví se

v učebných osnovách (§ 4, odst. 1., zákona). Rozsah a ustanovení učiva náboženského ustanoví v mezích počtu hodin, ustanoveného v § 6 tohoto nařízení, úřady církevní.

Účast školních lékařů při zdravotní péči o žactvo při jeho tělesné výchově.

§ 4. ⁽¹⁾ Školním lékařům, kteří jsou stálými zdravotními orgány školními, náleží při zdravotní péči o žactvo a při jeho tělesné výchově tyto povinnosti:

a) Školní lékaři starají se o zdravotní stav všeho žactva. Zevrubné zdravotní vyšetřování žactva vykoná školní lékař aspoň dvakrát ve školním roce. Mimo to koná podle potřeby častější prohlídky ve třídách. Zvláštní pozornost mají školní lékaři věnovati nakažlivým nemocem ve školách, mají se starati o jich profylaxi a působiti proti jich rozšiřování.

b) Školní lékaři sledují vývoj tělesné zdatnosti žactva, určují podmínky a potřeby tělesné výchovy i způsobilost žactva k jednotlivým výkonům tělocvičným po stránce zdravotní a zjišťují její výsledky.

c) Školní lékaři navrhují k žádosti rodičů i z úřední povinnosti orgánům státní školské správy, uvedeným v § 21, aby nemocné a slabé děti byly osvobožovány od vyučování tělocviku, a doporučí jim rozsah úlev od tělesných cvičení a prikazování úchylných dětí do speciálních tříd, jsou-li nebo budou-li zřízeny.

d) Kde nelze provést roztrídění žactva pro

tělesnou výchovu podle tělesné zdatnosti dětí, lékař navrhuje všechna opatření, aby tělesná výchova mohla býti zavedena tak, že jejího účínu na tělesný vývoj mládeže bude dosaženo.

e) Osobně řídí všechny zvláštní hodiny tělocvičné, v nichž se provozuje léčebný tělocvik. Zvláště jest lékař povinen věnovati pozornost způsobu, jak se provádějí dýchací a nápravní cviky se zřením k rozvoji dýchadel a k správnému držení těla, k němuž přihlíží netoliko v tělocvičných hodinách, nýbrž ve škole vůbec, tudíž i v ostatních předmětech.

(²) Instrukci o úpravě služby lékařské na školách obecných a občanských vydá ministr veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministrem školství a národní osvěty.

(³) Veškeren náklad, spojený s výkonem školního lékaře, přísluší uhrazovati činitelům, kteří školního lékaře ustanovili.

ODDÍL II.

O vyučování náboženství.

K § 3 zákona.

§ 5. (¹) Státní dozor nad vyučováním náboženství vykonávají především školní inspektoři, obvodní, župní a ministerští (§ 34 zákona ze dne 9. dubna 1920, čís. 292 Sb. z. a n., jímž se upravuje správa školství), v přechodné době okresní a zemští inspektoři, na Slovensku a při školách, spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty, příslušní státní inspektoři školní. Státní dozor

týká se zejména toho, šetří-li učitelé náboženství zákonů a předpisů, vydaných v jejich mezích (§ 3, odst. 3., zákona).

(²) Správcům (ředitelům) škol přísluší právo a povinnost, aby obcovali podle potřeby také vyučování náboženskému a dbali v mezích své působnosti jako bezprostřední představení školy, aby se i při něm šetřilo platných předpisů, zejména pak předpisů, týkajících se školního pořádku a kázně.

(³) Žádnému státnímu orgánu dozorčímu ani správci (řediteli) školy však nepřísluší vykonávat vliv na obsah a metodu náboženského vyučování.

P o č e t u č e b n ý c h h o d i n .

§ 6. Náboženské vyučování konati se bude buď po třídách nebo ve zvláštních odděleních (§ 5, odst. 4., a § 6, odst. 3., zákona). Počet učebných hodin v každé třídě ustanovuje zákon na 2 týdně. — Jsou-li pro vyučování náboženské zřízena zvláštní oddělení, bude se v nich vyučovati náboženství rovněž po 2 hodinách týdně.

N á b o ž e n s k á c v i č e n í a ú k o n y .

§ 7. (¹) Za náboženská cvičení a úkony pokládati jest veškeré bohoslužebné úkony a pobožnosti všech vyznání náboženských, které se konají mimo hodiny, přikázané náboženskému vyučování schváleným rozvrhem hodin; ustanovuje je příslušný úřad církevní v mezích platných předpisů školních. Mládež školní nemůže

býti ani přímo ani nepřímo nucena, aniž přímo nebo nepřímo odvracována od účasti na náboženských úkonech ve škole veřejné nebo soukromé kteréhokoliv druhu, s výhradou práv, plynoucích z moci otcovské nebo poručenské. O potřebný dozor nad žactvem při náboženských úkonech stará se příslušný učitel náboženství.

(²) Co úřady církevní ustanoví o náboženském vyučování a o náboženských úkonech, oznámí orgánům, jmenovaným v § 3, odst. 4., zákona. Při školách, spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty, jsou v této věci příslušni inspektoři, pověřeni dozorem nad těmito školami ministerstvem školství a národní osvěty. Ustanovení církevních úřadů oznamují správci školy jmenované orgány, jemu nadřízené, načež správce školy zařídí vše, čeho jest dále potřebí, a postará se o to, aby žactvo i učitel náboženství byli náležitě a včas zpraveni.

(³) Odporují-li ustanovení úřadů církevních v něčem obecnému řádu školnímu, jímž rozuměti jest soubor všech platných předpisů o organisaci vyučování, o vyučovacím čase, o školní docházce a o školní kázni, orgány, v předchozím odstavci jmenované, neoznámí je správci školy, ale zpraví do 3 dnů ode dne, kdy došlo oznámení úřadů církevních, tyto úřady, z kterých důvodů odmítají je správci oznámiti.

O s v o b o z e n í o d n á b o ž e n s k é h o v y u č o v á n í .

§ 8. (¹) Ohlášky nároku na osvobození dětí některého vyznání náboženského podle 2. věty

odstavce 5. § 3 zákona podávati jest jednotlivě za každého žáka orgánům tamže jmenovaným, a to před zápisem do školy na počátku každého školního roku. Záporné vyřízení ohlášky budiž doručeno straně i správci školy vždy písemně s odůvodněním. Ohlášky nároku na osvobození dětí od náboženského vyučování nebo protokoly je zastupující mají povahu pouhého oznámení ve věcech veřejných a jsou kolku prosty (saz. pol. 50-44 g popl. zák. a pol. 14 g uher. poplatkových pravidel).

(²) Právo žádati o osvobození dítěte od vyučování náboženství přísluší zpravidla oběma rodičům společně po jejich vzájemné dohodě. U dětí nemanželských náleží právo to matce, u dětí jednostranně osiřelých tomu z rodičů, který žije, u oboustranných sirotek nebo jsou-li rodiče dítěte neznámí, zákonnému zástupci dítěte.

U dětí adoptovaných vykonává za trvání poměru adopčního to otec (matka) adoptivní, a bylo-li dítě adoptováno v souhlase obou manželů, přísluší právo to adoptivním rodičům společně po jejich vzájemné dohodě.

(³) Všemmu učitelstvu jest zakázáno, aby vykonávalo ve službě jakýmkoliv způsobem vliv na svobodné rozhodování rodičů neb jich zástupců buď ve prospěch náboženského vyučování a náboženských cvičení, nebo proti nim.

Ustanovení toto platí i tehdy, nezná-li strana příslušných předpisů nebo žádá-li o jich výklad; v takovém případě budiž příslušné po-

učení omezeno jen na to, že se strana seznámí s předpisy o věci platnými.¹⁾

Náboženství v rozvrhu hodin.

§ 9. ⁽¹⁾ Vyučuje-li se náboženství některého vyznání po třídách, budiž náboženství zpravidla (§ 9, odst. 4.) položeno v rozvrhu hodin každé třídy na hodiny krajní, t. j. první a poslední každého půldne vyučovacího, nesmí však býti položeno na půldny nebo na dny, které jsou v týdnu obvykle prázdné.

⁽²⁾ Vyučuje-li se náboženství ve zvláštních odděleních (§ 5, odst. 4., a § 6, odst. 3., zákona), budiž povšechně dbáno rovněž zásad, uvedených v předchozím odstavci. Při školách, kde by však nebylo vůbec možno položit všechny hodiny náboženských oddělení na hodiny krajní, připouští se zcela výjimečně položit některé náboženské hodiny na dny a půldny v týdnu obvykle prázdné.

⁽³⁾ Na školách, kde náboženství vyučují členové duchovní správy, bud'te náboženské hodiny do rozvrhu hodin vloženy, pokud lze, v do-

¹⁾ Náboženská agitace ve prospěch některých vyznání nebo pro vystupování z církve na školách zakázána výn. mšano č. 36149 z 7. IX. 1921: »Jednání takové se přiči interkonfesijnímu rázu veřejných škol i duchu ústavní listiny československé republiky, jež v oddíle o svobodě učení a svědomí a svobodě projevu mínění (§§ 117—125) jasně stanoví zásady náboženské svobody a snášenlivosti; proto jest nutno odmítnouti je jako jednostranné.

Platnost výnosu z 9. května 1919, č. 5125 (viz str. 120) rozšířena na profesorstvo škol středních a jím na roveň postavených škol.

hodě s učitelem náboženství, šetříc ustanovení, uvedených v předchozích dvou odstavcích. Případné spory rozhodují úřady školní.

(⁴) Pokud zájmy vyučovací vůbec připouštějí, budiž dbáno toho, aby učitel náboženství byl, pokud lze, souvisle zaměstnán, a aby se zbytečně nerozmnožoval náklad na cestné podle článku IV. a VI. zákona ze dne 13. července 1922, č. 251 Sb. zák. a nař., jímž se mění některé zákony o služebních poměrech učitelstva veřejných škol obecných a občanských.

ODDÍL III.

Učebné osnovy a vnitřní uspořádání škol.

K § 4 zákona.

Úprava občanských škol.

§ 10. Až do vydání zvláštního nařízení o změnách v organizaci občanských škol na Slovensku zůstane v platnosti dosavadní úprava občanských škol jak v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, tak na Slovensku, se změnami, které vyplývají z ostatních ustanovení zákona.

ODDÍL IV.

Zřizování a zrušování tříd.

K §§ 5—8 zákona.

Zřizování zatímních tříd.

§ 11. (¹) Povolovati nové třídy zatímní podle § 5, odst. 2., a § 6, odst. 2. zákona, přísluší

župním radám školním a v přechodné době zemským radám školním, při státních školách a na Slovensku a při školách, zřizovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2 zákona čis. 292-1920 Sb. z. a n., tomuto ministerstvu. Při veřejných nestátních školách na Slovensku zřizuje zatímní třídy vydržovatel školy, který však vyžádati si musí předchozího souhlasu ministerstva školství a národní osvěty, kdykoli by šlo o povolení státní podpory pro nové místo učitelské podle § 12, odst. 6., zák. čl. XXVII-1907, o právních poměrech nestátních obecných škol a o požitcích obecních a církevních učitelů obecných škol.

(²) Nová zatímní třída, nutná při škole podle § 5, odst. 2., a § 6, odst. 2., zákona, zřizuje se zpravidla jako zatímní pobočka při třídě, která je přeplněna, výjimkou jako třída postupná.

(³) Ministr školství a národní osvěty ustanoví, které změny v zařazení dítek do postupných tříd na obecných školách jsou přístupné podle § 5, odst. 2., zákona.

(⁴) Školní inspektoři jsou povinni, aby při žádostech o zřízení nových zatímních tříd zjišťovali a potvrzovali, že výkaz o počtu dětí v přeplněné třídě je podle § 5, odst. 1. a 5., § 6, odst. 1. a 4., a § 11, odst. 1., zákona správný a že nelze přeplnění třídy odpomoci přípustným přeřazením dítek:

(⁵) Zatímní třídy povolují se vždy výslovně toliko na čas potřeby, to jest pokud trvají podmínky, které činí jich otevření podle § 5, odst.

2., nebo § 6, odst. 2., zákona nutným, zpravidla na dobu do konce běžného roku školního. Školní inspektor může počátkem nejbližšího roku školního zatímně povolit ponechání (znovuzřízení, znovuotevření) zatímní pobočky (postupné třídy) při některé škole, je-li to odůvodněno počtem žactva, který rozhodoval původně o jejím zřízení podle § 5, odst. 2. a 5., a § 6, odst. 2. a 4., zákona, je však povinen vyžádati si ihned dodatečného schválení úřadu, jmenovaného v I. odstavci tohoto paragrafu. Zřizování zatímních tříd budiž všemi příslušnými úřady vyřizováno jako věc velmi pilná, aby se přeplnění tříd omezilo v zájmu práce školní na dobu nezbytně nutnou.

(⁶) Při zřizování zatímních tříd dbáti jest stanovení, vyslovených v § 5, odst. 5., § 6, odst. 4., a § 11, odst. 1. zákona.

(⁷) Na třídy, zřízené zatímně, povolávati jest především učitele již definitivně ustanovené, kteří se stali na svých místech nadpočetnými, a jsouce dočasně bez zaměstnání, požívají dovolené; jinak povolávati jest učitele (odborné učitele) zatímní a v čas potřeby i výpomocné, přihlížejíc, pokud lze, k ustanovení § 10, odst. 5., zákona.

P r o m ě n a z a t í m n í c h t ř í d .

§ 12. (¹) Zatímní třídu proměnit jest v definitivní jen tehdy, trvala-li nepřetržitě při téže třídě po tři školní roky, t. j. byla-li obnovována po tři školní roky, po sobě bezprostředně následující, podle § 11, odst. 5., tohoto nařízení.

(²) Jakmile zatímní třída při obecné škole byla proměněna v definitivní, budiž vysloveno, bude-li nová definitivní třída definitivní třídou postupnou nebo pobočnou. Při tom platí zásada, že se definitivní pobočky zřizují zpravidla teprve tehdy, má-li škola postupné třídy pro každý věkový stupeň (ročník). Této zásady nelze však užívat, kdyby proměnou zatímní pobočky v definitivní třídu postupnou a novým rozdělením ročníků byla v běžném nebo v příštím roce školním přeplněna některá jiná třída a kdyby se tím objevila opět nutnost, zříditi novou zatímní pobočku při této škole.

(³) Při nových definitivních třídách zřizují se zároveň nová definitivní místa učitelská.

Zvláštní oddělení školní.

§ 13. (¹) Zvláštní oddělení školní zřizovati jest za podmínek, daných v § 5, odst. 4., a v § 6, odst. 3., zákona zvláště pro vyučování náboženství, pak ručním pracím a tělocviku na smíšených školách a předmětům nepovinným.

(²) V žádném takovém oddělení nesmí býti více žáků než 60. Při tom však dbáti jest podle možnosti toho, aby pro vyučování náboženství, ručním pracím a tělocviku a mimo to i pro vyučování v odděleních, v nichž se spojí žáci několika stupňů věku, nebylo v oddělení zpravidla více než 40 dětí, aby v témž oddělení nebyli, pokud lze, spojováni žáci, kteří stářím, těles. způsobilostí, schopnostmi a předběžným vzděláním příliš od sebe se liší, aby žactvo ze

tříd téhož ročníku nebylo přidělováno oddělením různého stupně a aby se při spojování žactva v oddělení bral nejpečlivější zřetel k velikosti školní místnosti, v níž se má oddělení vyučovati. Jestliže by však provedení těchto zásad znamenalo vzrůst nákladu školního, buďtež dříve vyslechnuti vydržovatelé školy.

(³) Obstarávají-li vyučování ve zvláštních odděleních školních přespolní učitelé, upravovati jest rozvrh hodin v těchto odděleních, pokud to zájmy vyučovací vůbec připouštějí, tak, aby učitel byl souvisle zaměstnán a aby se zbytečně nerozmnožil náklad na cestné podle článku IV. a VI. zákona čís. 251-1922 Slb. z. a n.

Přechodné odchylky od zásad, platných pro zřizování tříd.

§ 14. Úřady školní, jimž přísluší podle § 1, zákona právo povolovati při zřizování tříd odchylky od ustanovení § 5, odst. 1. a 2., a § 6, odst. 1. a 2., zákona, činí tak podle těchto pravidel:

a) Povolovati odklad při proměně zatímní třídy v definitivní, jsou-li splněny zákonné podmínky, se nepřipouští; rovněž nelze připustiti proměnu zatímní třídy v definitivní bez splnění zákonných podmínek.

b) Povolovati otevření zatímních tříd při menším počtu žactva, než ustanovuje zákon, je přípustno toliko se souhlasem vydržovatelů škol z podstatných důvodů, zejména jen tam, kde místnosti školní nejsou tak prostorné, aby

bez zdravotních zásad pojaly největší počet žáků, ustanovený zákonem. Takové zatímní třídy mohou býti proměněny v definitivní jen se souhlasem vydržovatelů školy, jinak toliko tehdy, zvětší-li se počet žáků v kmenové třídě a v pobočce dohromady po tři leta na počet, který by činil ze zákona nutným otevření pobočky.

Zrušování tříd.

§ 15. ⁽¹⁾ Rozhodovati o zrušování tříd při veřejných školách obecných a občanských v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přísluší (podle § 9 zákona ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n., o školách národních a soukromých ústavch vyučovacích a vychovávacích) předsedovi zemské školní rady; při školách, spravovaných ministrem školství a nár. osvěty podle § 2., odst., bod 3., zákona čís 292-1920 Sb. z. a n., a na Slovensku při školách státních a obecních rozhoduje o zrušování tříd ministerstvo školství a národní osvěty. Na ostatních veřejných školách vůbec může třídy rušiti vydržovatel školy.

⁽²⁾ Zásadně smí se zrušiti třída školní vůbec jen tehdy, není-li po zákonu nutná. Za nutné třídy škol obecných (řudových) jest, hledíc k § 5, odst. 1. a 2., § 6, odst. 1. a 2., a § 7, odst. 2., zákona pokládati:

a) zatímní školy pobočné, zřízené na dobu určitě omezenou, jakmile by se po zrušení jich zvětšil počet dětí v některé třídě téže školy nad číslo, které by podle § 5, odst. 2., nebo § 6, odst. 2., činilo nutným opětne zřízení pobočky;

b) definitivní třídy postupné i pobočné a zatímní třídy postupné i pobočné, zřízené na dobu neurčitou, ať byly zřízeny podle tohoto zákona, jestliže by se po zrušení některé z nich počet žáků v některé jiné třídě téže školy zvětšil nad 60 (§ 7, odst. 2., zákona). Od školního roku 1932-33 počnouc bude při školách dvoutřídních nutnou druhá postupná třída, jakmile by po jejím zrušení bylo ve zbylé třídě více než 50 žáků (§ 5, odst. 1., zákona).

(³) Pro školy občanské platí rovněž ustanovení odst. 2. s obměnou, že podle platných předpisů o organizaci těchto škol pokládati jest při každé občanské škole v Čechách, na Moravě a Slezsku tři postupné třídy a na Slovensku čtyři postupné třídy za nutné.

ODDÍL V.

Školy podle pohlaví žactva.

K § 9 zákona.

Smíšené školy občanské.

§ 16. (¹) Zřizování občanských škol podle pohlaví žactva smíšených budiž povolováno především jen v takových obcích, kde nejsou podmínky pro zřízení samostatné občanské školy chlapecké a dívčí.

(²) Zásady, vyslovené v § 2, odst. 2., zákona č. 189-1919 Sb. z. a n., podle nichž se má smíšená škola občanská rozdělit na školu chlapeckou a dívčí, měla-li po tři roky školní aspoň 300 žáků a žákyň, budiž v dohodě s vydržovateli

škól dbáno při všech veřejných i soukromých školách občanských.

ODDÍL VI.

O dosazování učitelstva.

K § 10 zákona.

Obsazování míst řízením konkursním.

§ 17. ⁽¹⁾ Podle § 10, odst. 2.—4., zákona, platí pro vypisování konkursů tyto zásady:

a) Místa správců (ředitelů) škol smíšených a lichá místa učitelská při těchto školách, při čemž se do těchto lichých nečítají místa správců (ředitelů) škol, tudíž učitelské místo na škole dvojtřídní, třetí místo učitelské na škole o čtyřech definitivních třídách, páté místo učitelské na škole o šesti definitivních třídách, sedmé místo učitelské na školách o osmi definitivních třídách atd., rozepisují se vždy pro volnou soutěž mužů i žen bez jakéhokoliv omezení. Při tom bud' te za smíšené školy pokládány všechny školy koedukační bez rozdílu, v nichž se učí společně chlapci i dívky aspoň v některých třídách. Místa ředitelská (správců škol) při chlapecké a dívčí škole, jež jsou spojeny pod společnou správou, bud' tež rovněž posuzována jako ředitelská místa škol smíšených.

b) V konkursech na všechna ostatní místa vyslovovati je vždy určitě, kterému pohlaví se dá při kompetenci jinak volné při obsazení místa přednost.

(²) Byla-li v konkurse vyslovena při určitém místě přednost pro některé pohlaví, může býti místo obsazeno uchazečem pohlaví druhého:

a) nepřihlásí-li se vůbec uchazeč toho pohlaví, jemuž byla v konkurse vyhrazena přednost;

b) jsou-li všichni uchazeči toho pohlaví, jemuž je v konkurse vyhrazena přednost, pro toto místo nezpůsobilí.

(³) Za nezpůsobilé pokládati jest uchazeče:

a) kteří nevyhovují podmínkám pro ustanovení učitelem, plynoucím z platných zákonů a nařízení;

b) kteří nevyhovují zvláštním přípustným podmínkám konkursním;

c) jejichž působení ve službě bylo v období bezprostředně předcházejícím kvalifikováno pátým stupněm kvalifikačním (nedostatečně, neuspokojivě), nebo kteří byli státními dozorčími orgány z důvodů podstatných označeni za nezpůsobilé pro místo, o něž žádají.

(⁴) Nepřihlásí-li se způsobilý uchazeč příslušného pohlaví, budiž místo obsazeno způsobilým uchazečem pohlaví druhého a nebudiž tedy jen proto vypisován konkurs nový.

(⁵) Zavedení početného poměru obou pohlaví v učitelských sborech podle zásad vyslovených v § 10, odst. 2.—4., zákona, provede se v přechodné době postupně podle toho, jak se budou místa na škole uprazdňovati nebo nově zřizovati. Při rozepisování konkursů na volná místa budiž dávána přednost onomu pohlaví, které není na škole dosud náležitou měrou za-

stoupeno, až do té doby, než se dosáhne početného poměru obou pohlaví, předepsaného pro školu podle § 10, odst. 2. až 4., zákona.

Obsazování míst překládáním učitelů.

§ 18. Zásad, upravujících početný poměr učitelstva obojího pohlaví na školách podle § 10, odst. 2. a 4. zákona, dbáti jest také co možná vždy, kdykoli se volné definitivní místo učitelské (správce školy, ředitele) obsadí definitivním přeložením některého učitele (z příčin služebních nebo z trestu).

ODDÍL VII.

O školní docházce.

K §§ 11—14 zákona.

O povinnosti choditi do školy.

§ 19. ⁽¹⁾ Zákonitě osmileté povinnosti školní lze vyhověti:

a) docházkou do veřejné školy obecné (řádové) a občanské;

b) docházkou do škol vyšších (středních a odborných), jsou-li zařízeny tak, že nahrazují vyučování škol obecných;

c) docházkou do soukromé školy obecné (řádové) a občanské, vyhovující platným předpisům;

d) vyučováním ve zvláštních školách a výchovných ústavech, zřízených pro mládež úchyl-

nou (hluchoněmou, slepou, málo nadanou, mravně vadnou, zmrzačelou atp.), je-li vyučování to zařízeno tak, aby nahradilo této mládeži vyučování veřejných škol obecných;

e) domácím vyučováním; oznámení, že se dítě bude učit doma, podávati jest u okresního výboru školního, a na Slovensku u školního inspektora ve dnech zápisu do školy, vyjímajíc případy, že se rodiče přestěhují.

(²) Povinnosti choditi do školy zproštěny jsou po lékařském dobrém zdání zcela, na čas nebo trvale, toliko děti s těžkým neduhem duševním nebo tělesným, který znemožňuje vyučování nebo docházku do školy. Povinnost osmileté docházky do školy se tímto zproštěním neprodlužuje.

(³) Choditi do občanské školy jsou povinny děti, které vyhovující podmínkám, platným pro přijetí do této školy, mají trvalé bydliště ve školní obci, v níž jest veřejná občanská škola jejich jazyka. Povinnost tato týká se chlapců ve školních obcích s občanskými školami chlapeckými, dívek ve školních obcích s občanskými školami dívčími a chlapců i dívek ve školních obcích s občanskými školami smíšenými. Výjimky mohou povolovati orgány státní školské zprávy, uvedené v § 21, na žádost rodičů nebo jich zástupců z důvodů zvláštního pozoru hodných. Dětem, které mají trvalé bydliště sice mimo obec, v níž jest veřejná občanská škola jejich jazyka, avšak v okruhu o poloměru 4 km od budovy školní občanské školy a vyhovují obecně podmínkám pro přijetí do této školy,

nelze přijetí odeprítí (§ 3 zákona č. 189-1919 Sb. z. a n., ve znění zákona č. 295-1920 Sb. z. a n.). Děti ty však nejsou povinny choditi do občanské školy. Přijetí do občanské školy nemůže býti odmítnuto dětem, které vyhovují obecně podmínkám pro přijetí do ní, ani v tom případě, že bydlí mimo okruh o poloměru 4 km od školní budovy občanské školy, jestli nejvyšší přípustný počet žáků v dotyčné třídě není vyčerpán přihláškami dětí, obývajících v tomto okruhu.

(⁴) O tom, má-li býti do školy přijato dítě ve věku školou ještě nepovinném (§ 11, odst. 1., zákona), rozhoduje podle lékařského dobrého zdání v Čechách, na Moravě a ve Slezsku místní školní rada; na Slovensku na státních školách kuratorium školy, a kde není ustaveno, správce školy, na nestátních veřejných školách školská stolice; při školách, spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2, odst. 1., bod 3., zákona č. 292-1920 Sb. zák. a nař., místní výbor, a kde není zřízen, správce školy.

ODDÍL VIII.

Učitelské konference.

K § 18 zákona.

Zrušení okresních a zemských konferencí a přenesení jejich působnosti.

§ 20. Ode dne účinnosti zákona přestávají se konati okresní i zemské konference učitelské.

Na přechodnou dobu, než se upraví nově konference župní, obvodní a místní a než zahájí činnost, přejde dosavadní působnost okresních konferencí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, jakož i výborů, které okresní konference volily, na okresní výbory školní, které mohou tuto působnost přenést na užší komitét, složený z okresního inspektora školního a zástupců učitelstva v okresním výboru školním.

ODDÍL IX.

U s t a n o v e n í z á v ě r e č n á.

§ 21. ⁽¹⁾ Orgány státní školské správy, jimž přísluší rozhodovati podle §§ 1, 4, odst. 1., bod c), a § 19, odst. 3., tohoto nařízení, jsou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku okresní školní výbory a pro školy, spravované přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2, odst. 1., bod 3., zákona č. 292-1920 Sb. zák. a nař., jejich státní inspektoři školní; na Slovensku státní inspektoři školní.

⁽²⁾ Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedením jeho pověřuje se ministr školství a národní osvěty.

XII.

Prováděcí pokyny k zákonu ze dne 13. VII. 1922, č. 226 Sb. z. a n.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 15. května 1925, č. 16.137-I, kterým se vydávají prováděcí pokyny k zákonu ze dne 13.

července 1922, č. 226 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských, a k vládnímu nařízení prováděcímu ze dne 4. dubna 1925, č. 64 Sb. z. a n.

Zákonem ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., zavedeny byly některé podstatné změny v organisaci obecných a občanských škol. Vládním nařízením ze dne 4. dubna 1925, č. 64 Sb. z. a n., byly vydány k zákonu tomu předpisy prováděcí.

Pro jednotné provádění zákona i prováděcího nařízení vládního vydávám podle § 21 zákona a § 21 vládního nařízení prováděcího všem podřízeným úřadům a orgánům, jimž přísluší správa obecných a občanských škol a dozor nad nimi, tyto pokyny:

ODDÍL PRVÝ.

Učebné předměty.

K §§ 1 a 2 zákona a §§ 1—4 prováděcího nařízení.

§ 1. ⁽¹⁾ Paragrafem 1 zákona ruší se a nahrazuje se zejména § 3 zákona ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných (říšského zákona školního), ve znění, upraveném zákonem ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z., jakož i § 55 a § 11, bod 3, zák. čl. XXXVIII/1868 o vyučování v národních školách.

⁽²⁾ Paragrafem 2 zákona ruší se a nahrazuje se zejména § 17, odst. 2.—4., zákona č. 62/1869

ř. z., ve znění upraveném zákonem č. 53/1883 ř. z., jakož i § 74 zák. čl. XXXVIII/1868.

§ 2. ⁽¹⁾ Vyučování československému jazyku na obecných školách s jiným jazykem vyučovacím nežli československým budiž zaváděno po vyslechnutí vydržovatelů škol zásadně jen tehdy, může-li býti udíleno učiteli náležitě způsobilými. Na všech školách občanských s jiným jazykem vyučovacím nežli československým budiž, pokud se tak již nestalo, zavedeno vyučování československému jazyku. Školní úřady jsou povinny pečovati, aby bylo udíleno učiteli náležitě způsobilými. Předpisy o tom, na kterém stupni školy obecné má se počínati vyučování československému jazyku a kolik týdenních hodin se mu věnuje v každé třídě (oddělení) školy obecné a občanské, budou vydány v učebních osnovách.

⁽²⁾ Odůvodněné návrhy, aby vyučování československému jazyku bylo pro některou školu ustanoveno povinným, bud'te mi předkládány hromadně společnou zprávou toliko jednou ročně, a to vždy do konce května. K návrhu připojiti jest vždy vyjádření vydržovatelů školy.

§ 3. Než se zavede některý nepovinný předmět na veřejné škole, bud'te o věci vyslechnuti její vydržovatelé. Dozorčí orgány necht' bedlivě přihlížejí k tomu, aby se vyučování nepovinným předmětům zavádělo jen tehdy, lze-li očekávati, že bude opravdu úspěšné, a necht' dbají, aby se konalo stejně svědomitě jako vyučování předmětům povinným. O povinnosti učitelů vyučovati předmětům nepovinným platí čl. V. zákona

ze dne 13. července 1922, č. 251 Sb. z. a n., jímž se mění některé zákony o služebních poměrech učitelstva veřejných škol obecných a občanských, a příslušné k němu předpisy prováděcí, zejména vládní nařízení ze dne 8. března 1923, č. 52 Sb. z. a n., a zdejší výnos ze dne 7. dubna 1923, č. 42.105-I (Věstník 1923, str. 174 a 190).

ODDÍL DRUHÝ.

O vyučování náboženství.

K § 3 zákona a §§ 5—9 prováděcího nařízení.

§ 4. Paragrafem 3 zákona zrušen a nahrazen byl zcela § 5 zákona č. 62/1869 ř. z. a doplněny §§ 57 a 75 i §§ 11 a 12 zák. čl. XXXVIII/1868. Účinnosti nepozbyly ostatní zákony, upravující vyučování náboženství na obecných a občanských školách, zvláště zákon ze dne 20. června 1872, č. 86 ř. z., zemský zákon pro Čechy ze dne 14. prosince 1888, čís. 69 čes. z. z., pro Moravu ze dne 14. prosince 1888, č. 129 mor. z. z., a III. oddíl zemského zákona pro Slezsko ze dne 6. listopadu 1901, č. 42 slez. z. z., všechny s příslušnými novelami, avšak jen pokud neodporují zákonům pozdějším, zejména § 3 zákona č. 226/1922 Sb. z. a n. nebo zákonům ze dne 23. května 1919, č. 274 Sb. z. a n., a č. 251/1922 Sb. z. a n., jimiž byly nově upraveny také požitky učitelů náboženství.

§ 5. ⁽¹⁾ Výnosy ministerstva školství a národní osvěty o náboženských úkonech na školách ze dne 25. listopadu 1918, č. 214, a ze dne 9. května 1919, č. 5125 (Věstník 1919, str. 9 a

96); ze dne 17. srpna 1921, č. 37.715 a ze dne 7. září 1921, č. 36.146 (Věstník 1921, str. 424 a 491), zůstávají v platnosti.

(²) O náležitý dozor nad žactvem při náboženských úkonech budiž v každém případě postaráno (§ 7, odst. 1. vládního nařízení prováděcího). Účast ostatních učitelů mimo příslušného učitele náboženství při tomto dozoru může býti se zřetím k § 123 ústavní listiny toliko dobrovolná.

§ 6. (¹) Orgány, jimž přísluší podle § 3, odst. 5., zákona vyřizovati ohlášky o osvobození dětí od vyučování náboženského, necht' je vyřizují obratem, nejpozději do 14 dnů, aby již prvé dny po začátku školního roku byl pevně zjištěn počet dětí, učících se náboženství, a aby podle toho organisováno vyučování náboženské ve třídách nebo ve zvláštních odděleních. Správce školy budiž vždy vyrozuměn.

(²) Žákům, zproštěným od náboženského vyučování, budiž ve školní zprávě nebo ve vysvědčení místo známky z náboženství vyznačeno, že byli zproštěni od vyučování náboženského podle § 3, odst. 5., zákona č. 226/1922 Sb. z. a n.

(³) Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 11. srpna 1919, č. 26.183, o vyučování povinnému náboženství (Věstník 1919, str. 214) pozbývá platnosti pro žactvo škol obecných a občanských.

§ 7. Orgány, jimž přísluší schvalovati rozvrhy hodin, jsou povinny přísně dohlížeti, aby se šetřilo § 9 vládního nařízení prováděcího.

Zejména necht' dbají, aby se podle § 9, odst. 2. tohoto vládního nařízení kladly hodiny náboženské na prázdné půldny nebo dny v týdnu jen tehdy, není-li jinak vůbec možno. Nezbytnost takového výjimečného opatření necht' je správcem školy náležitě odůvodněna. Nedojde-li při sdělávání rozvrhu hodin podle § 9, odst. 3., vládního nařízení ke shodě mezi správcem školy a učitelem náboženství z duchovní správy, může učitel náboženství z duchovní správy žádati, aby správce školy předložil věc k rozhodnutí orgánům, uvedeným v § 21 vládního nařízení, zachovávaje při tom postup podle § 132, odst. 2. řádu školního a vyučovacího. Tyto orgány předloží ve školním roce 1925—26 do 31. prosince 1925 podle stavu ze dne 15. listopadu 1925 svým nadřízeným úřadům úhrnnou zprávu o takových výjimečných opatřeních, ve kterých bylo nutno podle § 9, odst. 2. vlád. nař. položit hodiny náboženského vyučování na dny a půldny v týdnu jinak prázdné, a to odděleně, pokud jde jednak o zvláštní učitele náboženství, jednak o učitele z duchovní správy jednotlivých vyznání.

§ 8. Změní-li se náboženské vyznání dětí školou povinných, je správce školy oprávněn a povinen žádati od rodičů nebo jejich zákonných zástupců, aby tuto změnu náležitě prokázali. Vystoupení dítěte z některé církve nebo náboženské společnosti, budiž prokázáno písemným dokladem, že bylo učiněno o tom oznámení příslušnému úřadu politickému, nebo že tento úřad vydal o postupu písemné vyřízení. Vstup

dítěte do nově zvolené církve (náboženské společnosti) budiž prokázán písemným potvrzením představeného nebo duchovního správce této církve (§ 6 zákona ze dne 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n., o vzájemných poměrech náboženských vyznání). Teprve, když změny náboženského vyznání byly takto prokázány, je správce školy oprávněn a povinen, aby provedl příslušnou opravu nationale dítěte v úředních spisech školních, a aby učinil opatření stran náboženského vyučování dítěte, pokud je to vzhledem k § 3, odst. 5., zákona číslo 226/1922 Sb. z. a n. nutné.

ODDÍL PÁTÝ.

Zvláštní oddělení školní.

K § 5, odst. 4. a § 6, odst. 3. zákona a k § 13 prováděcího nařízení.

§ 18. ⁽¹⁾ Ve zvláštní oddělení lze slučovati zpravidla jen žactvo oněch tříd, v nichž se nevyučují všichni žáci příslušnému předmětu.

⁽²⁾ Spojovati žactvo různých škol do zvláštních oddělení budiž dovoleno jen výjimečně, má-li se z téže školy vyučovati předmětu, pro který se zvláštní oddělení zřizuje, jen nepatrný počet žactva, zpravidla méně než 25.

§ 19. ⁽¹⁾ Slučuje-li se žactvo různých tříd některé obecné školy ve zvláštní oddělení, smí se tak děti zpravidla jen se stálým zřetelem k ustanovení učebných osnov o tom, které ročníky žactva lze spojovati v jednotlivé třídy různých typů škol.

(²) Zřídí-li se při obecné škole jen jediné zvláštní oddělení, budiž posuzováno obdobně jako škola jednotřídní a lze v něm sloučiti žactvo všech ročníků a rozdělit je ve vyučovací oddělení jako žactvo školy jednotřídní podle tabulky, připojené k výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 4. srpna 1923, č. 92.189-I (Věstník 1923, str. 453).

(³) Zřídí-li se při škole obecné více než jedno zvláštní oddělení, je dovoleno žactvo jednotlivých tříd slučovati ve zvláštní oddělení.¹⁾

(⁴) Dokud na obecných školách Slovenska nebude zavedena osmiletá školní docházka, ustanoví referát ministerstva školství a národní osvěty v Bratislavě obdobně, kterak se bude spojovati žactvo jednotlivých tříd různých typů škol obecných ve zvláštní oddělení.

§ 20. (¹) Na občanských školách trojtřídních lze do jediného zvláštního oddělení sloučiti žactvo všech tříd a vyučují se v něm žáci 1. a 2. třídy jako nižší skupina a žáci 3. třídy jako vyšší skupina. Při dvou zvláštních odděleních zařadí se do prvního žáci 1. a 2. třídy a vyučují se v něm ve dvou skupinách, do druhého zařadí se žáci 3. třídy.

(²) Na občanských školách čtyřtřídních (t. č. jen na Slovensku) lze do jediného zvláštního oddělení sloučiti žactvo všech čtyř postupných tříd a vyučují se v něm žáci 1. a 2. třídy jako

¹⁾ Při vyučování náboženském jest třeba zdůrazňovati, slučuje-li se žactvo různých tříd ve zvláštní oddělení důvody pedagogické se zřetelem k ustanovení učebních osnov.

nižší skupina a žáci 3. a 4. třídy jako vyšší skupina. Při dvou zvláštních odděleních náleží do prvního žáci 1. a 2. třídy, do druhého žáci 3. a 4. třídy. Při třech zvláštních odděleních vřadí se do prvního žáci 1. třídy, do druhého žáci 2. a 3. třídy, do třetího žáci 4. třídy.

(³) Bude-li výjimečně potřebí spojití pro malý počet žáků žactvo školy občanské a žactvo školy obecné ve společná zvláštní oddělení, řídí se seskupení žactva ve zvláštních odděleních tabulkou, která platí podle § 19 pro tvoření zvláštních oddělení pro obecnou školu, která se počtem postupných tříd shoduje se součtem počtu postupných tříd školy občanské a školy obecné, jejichž žactvo se slučuje ve zvláštní oddělení.

§ 21. Na obecných i občanských školách s pobočkami sloučeno budiž, pokud je toho třeba, ve zvláštní oddělení vždy nejprve žactvo příslušné postupné třídy a jejich poboček. Je-li však zapotřebí zřídití při škole s pobočkami pro některý předmět menší počet zvláštních oddělení, než je počet postupných tříd, čítá se žactvo postupné třídy a jejich poboček jako celek téže postupné třídy a platí o slučování žactva ustanovení §§ 19 a 20.

§ 22. (¹) Zřizující při školách zvláštní oddělení pro jednotlivé učebné předměty, mějte školní úřady na zřeteli, že počet 60 žáků ve zvláštním oddělení, zákonem stanovený, je maximem, jehož dosažení není závazně předeepsáno. Ježto pak slučování žáků různých postupných tříd ve společná oddělení pro některé učeb-

ně předměty působí vždy nesnáze při úpravě rozvrhů hodin, a také jinak znesnadňuje udržení náležité kázně, školního pořádku a klidného vyučování, budiž v zájmu pedagogicko-didaktickém dbáno toho, aby se zvláštní oddělení pro vyučování některým předmětům, jehož se nezúčastní všichni žáci některé třídy, zřizovala zpravidla jen tehda, když by vyučování třídní bylo zřejmě neekonomické pro malý počet žáků.

(²) Podle § 13, odst. 2. vládního nařízení prováděcího má se dbáti podle možnosti toho, aby pro vyučování náboženství, ručním pracím a tělocviku a mimo to i pro vyučování v odděleních, v nichž se spojí žáci několika stupňů věku, nebylo v oddělení zpravidla více než 40 dětí. Budiž proto upuštěno od utvoření zvláštního oddělení ze žactva dvou nebo několika postupných tříd zpravidla již tehdy, jestliže z počtu žactva každé z nich mají se učiti příslušnému předmětu aspoň dvě třetiny žáků, ne však méně nežli po 20 žácích.

(³) Školní úřady necht' při jednání s vydržovatelem školy o povolení zvláštních oddělení uplatňují podle možnosti uvedené zřetele, hledíc také k § 13, odst. 2. vládního nařízení prováděcího.

XIII.

Účast při vyučování povinnému náboženství na školách národních.

Vynesením ministr. z 11. srpna 1919, č. 26.183 bylo ustanoveno:

1. Žáci bez vyznání nebo žáci vyznání stá-

tem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se účastnili vyučování náboženství ve škole zavedeného. Není však námitek proti tomu, aby takoví žáci ve věku od 6 do 14 let účastnili se vyučování náboženského, jestliže si toho rodiče, nebo ten, jemuž přísluší právo výchovné, výslovně přejí.

2. Žáci ve věku od 7 do 14 let, kteří podle zákona náležejí k určitému vyznání, zprošťují se povinné účasti na vyučování náboženství tohoto vyznání, jestliže jejich rodiče (nebo ten z rodičů, jemuž přísluší právo výchovné) požádají o toto zproštění ředitelství školy písemnou žádostí doloženou průkazem, že sami jsou bez vyznání, anebo mají vyznání jiné nežli jejich děti.

3. Žákům zproštěným podle článku 1. a 2. vydají se vysvědčení za těch modalit, které jsou nařízeny v případech, kde škola neposkytuje žákovi náboženského vyučování, s odvoláním na tento výnos.

4. § 91 def. řádu šk. a v. doplňuje se tímto dodatkem: »To budiž učiněno i v tom případě, jestliže vysvědčení bylo vydáno učitelem náboženství, pověřeným některou náboženskou společností státem neuznanou.«

Tím se zároveň doplňují §§ 98, 178 a 192 téhož řádu.

5. Rozhodnutí o každém jiném případě zproštění od povinné účasti na vyučování náboženství si vyhrazují.

K posl. bodu min. šk. a nár. osv. ze dne 17. října 1920, č. 52.867, ukládá, aby při každé žá-

dosti takové okr. šk. úřady protokolárně zjistily důvody, pro které otec, matka nebo poručník si nepřeje, aby dítě bylo účastno vyučování náboženství, a připojily svůj posudek, vedla-li by povinná účast dítěte na vyuč. náboženství k rozporům mezi výchovou školskou a rodinnou.

XIV.

Náboženské úkony na školách.

Výnos min. škol. a nár. osvěty ze dne 25. listopadu 1918, č. 214 stanoví:

Zemským školním radám se ukládá, aby na příslušná místa ihned oznámily toto:

(¹) Ředitelství všech středních škol, ústavů učitelských, vyšší dívčí školy v Praze i škol odborných, pokud jsou na nich náboženské úkony zavedeny, necht' bez prodlení oznámí profesorským sborům i žactvu, že náboženské úkony (náboženská cvičení) nejsou integrující částí náboženské výuky na školách středních, jak ostatně také výslovně bylo vyhlášeno ministerským výnosem ze dne 28. října 1870, č. 3264 a že tedy účast nebo neúčast při nich nemá vlivu ani na známku z mravů, ani na známku prospěchovou z náboženství. Účastníci se jich ponechávají se náboženskému citu žáků, po případě vůli rodičů. Všeliké výnosy posavadní, ať ministerské, ať od zemské školní rady vydané a náboženských úkonů (cvičení) na školách středních a jim příbuzných se týkající, pozbývají tímto působnosti a přestává také tedy povinnost dozoru profesorského při zmíněných úkonech

(cvičení). Jakýkoliv nátlak v tom směru na profesory neb žáky konati není dovoleno.

(²) Dále necht' zemské školní rady uloží všem okresním školním radám, aby správám obecných a měšťanských škol jim podřízených bez prodlení vyhlásily, že účast žáků při náboženských úkonech jest dobrovolné a že třeba vystríhati se všelikého nátlaku pro účastenství v nich. Zejména v době zimní mohou děti — mnohdy útlé a chatrně oděné — snadno utrpěti újmy na zdraví pobytem v studeném kostele nebo nevytopené kapli; i jest již i proto ponechati na vůli náboženskému citu rodičů a jejich odpovědnosti, chtějí-li, aby se děti účastnily náboženských úkonů (cvičení) čili nic.

Účast nebo neúčast při nich nesmí míti vlivu na známku z mravů, tím méně pak na prospěchovou známku z náboženství. Rovněž dozor učitelstva při úkonech těchto stává se dobrovolným. Všeliké výnosy posavadní v této věci vydané se strany ministerstva nebo zemské školní rady a odpírající smyslu tohoto výnosu, pozbývají působnosti. Nátlak vykonávati na žáky neb rodiče v tom či onom směru není naprosto dovoleno. Výuka v náboženství jakožto předmět učebním, zůstává výnosem tímto nedotčena.

K tomu výnos ze dne 25. května 1919, č. 20.884. Dodatkem k ministerskému výnosu č. 214 ze dne 25. listopadu 1918, min. Věst. č. 1, str. 9, se upozorňuje, že poslední věta tohoto výnosu. »Výuka v náboženství jako v učebním předmětu zůstává výnosem tímto nedotčena«

vztahuje se na všechny školy, o nichž ve výnose je řeč.

Prováděcí předpis k tomu z 9. května 1919, č. 5125 min., zní:

1. Za náboženské úkony (cvičení) pokládati jest veškeré bohoslužebné úkony a pobožnosti všech vyznání náboženských, pokud se konají mimo hodiny, přikázané náboženskému vyučování podle schváleného rozvrhu hodin. Náleží mezi ně tedy nedělní a sváteční bohoslužba vůbec, ranní bohoslužba všedního dne, pokud se jí podle místních zvyklostí školní mládež společně účastnila, církevní pobožnosti a průvody na den 25. dubna a o tak zv. křížových dnech, o svátku Božího Těla, dne 2. listopadu atd., jakož i přijímání svátostí (zpověď, přijímání, biřmování, konfirmační cvičení). Účast žactva i učitelstva při nich je dobrovolná a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného. (Zdejší výnos č. 9064 z 12. března 1919. Věstník, str. 39.)

Jednotlivým žákům, kteří se chtějí účastniti pobožností, konaných v čase vyučovacím, dne 25. dubna o tak zv. dnech křížových, nebo přijetí svátosti biřmování, konfirmace a pobožností o zasvěcených svátcích jednotlivých konfesí, které nejsou na školách zároveň všeobecně dny feriálními, budiž dána příslušným třídním učitelem na ten který půlden po případě den vyučovací dovolená, požádají-li o to rodiče věrohodným způsobem. Ostatní žactvo budiž však pravidelně vyučováno. Pro školní zpověď, přijímání a cvičení konfirmační užití jest toliko

prázdných půldnů neb dnů mezi týdnem a dnů svátečních nebo feriálních.¹⁾

2. O konání náboženských zkoušek platí nadále toliko výnos býv. ministerstva kultu a vyučování z 28. června 1869, č. 5705, podle něhož zůstává ve smyslu platných zákonů právem církví a náboženských společností, aby se kdykoli svými orgány přesvědčovaly o postupu a stavu náboženského vyučování ve škole samé. Náboženské zkoušky, konané mimo školu, jsou aktem čistě církevním, účast žáků i učitelů při nich jest dobrovolná a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného. Dobu ve škole konané inspekce náboženské oznámiti mají úřadové církevní podle § 5 říšského zákona o školách obecných včas okresnímu školnímu úřadu, který uvědomí správce školy a zmocní jej, aby příslušnými změnami v rozvrhu hodin usnadnil nerušené provedení zkoušky v jednotlivých třídách, a to tak, aby vyučovací čas, věnovaný jednotlivým předmětům, v celku nebyl zkrácen.²⁾

¹⁾ Výnosem min. škol. a nár. osvěty z 11. května 1920, č. 27.158 zemské škol. radě v Praze bylo rozhodnuto, že náboženské úkony nemají zásadně býti uváděny v ústavní kronice po rozumu vynesení min. škol. a nár. osv. č. 2141/1918. Zde mohou býti zaznamenány jen dovolené žáků k náboženským úkonům podle výnosu mšano ze dne 9. května 1919, č. 5125, Věstník č. 59.

²⁾ Kanonická visitace generální: Uvítání biskupa při jeho příchodu do obce posuzováno budiž, pokud jde o účast žactva a učitelstva při něm, obdobně podle I. odstavce výn. mšano ze 24. dubna 1919, č. 15.974: Účast

3. **K o n f e s i j n í m o d l i t b y**, t. j. modlitby předepsané pro příslušníky jednotlivých vyznání náboženských, k nimž náleží též pozdrav »Pochválen bud'...«, čítati jest rovněž k náboženským úkonům, jež mimo hodiny náboženského vyučování mohou býti pro žactvo i učitele jen dobrovolné.

Školní úřady všech stupňů ředitelstva a správy škol i všecko učitelstvo necht' si jasně uvědomí, že účelem výnosu č. 214 z 25. XI. 1918 bylo uvolniti žactvo i učitele z útlaku, kterým dosud různá nařízení vládní i proti duchu rakouského základního zákona státního o všeobecných právech občanů omezovala jejich svobodu svědomí.

Škola ani úřady nejsou oprávněny, aby žactvu a učitelé účast při jakýchkoli úkonech náboženských přikazovaly, stejně však nejsou ani úřední orgánové, ani učitelé oprávněni, aby v jakékoli formě ji zakazovali nebo v ní jakkoli bránili, pokud není v odporu se školními zákony a řádem školním. Jakýkoli nátlak v tom nebo onom směru není naprosto dovolen.

Očekávám zejména, že všechno učitelstvo světské i učitelé náboženství, vážíce si svobody vlastní, šetřiti budou plnou měrou práva na svobodu přesvědčení i náboženských citů žactva a rodičů; jednostranné projevy do škol a uče-

žactva i učitelstva při udílení svátosti bířmování je tedy dobrovolná a může se konati toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného (vým. z 17. března 1919, č. 9064). Učitelstvo zachová se při tom, pokud bude přítomno, zajisté jako při každé jiné návštěvě.

ben nenáležejí. Škola československé republiky, prodchnuta duchem svobodné demokracie a poctivé pokrokové vědecky založené práce, bude vychovávatí občany povznesené nad předsudky, občany, kteří mají v úctě poctivá přesvědčení jiná, tedy také náboženská; cíle tohoto dodělá se škola šetrným a taktním postupem při náležitém respektování místních poměrů. Povaha věci a rozdílnost místních poměrů nepřipouští, aby centrální úřady vydaly zde předpisy podrobné. Ponechává se úvaze jednotlivých učitelů a sborů učitelských, aby sporné otázky upravili podle zvláštních poměrů místních v každém jednotlivém případě ve sm. § 86 def. řádu šk. a v.

Zvláště třeba při tom zdůrazniti, že dobrou vůlí bude možno překonati zdánlivý rozpor mezi školou a rodinou. Je ovšem třeba, aby dobrá vůle byla patrna na všech zúčastněných stranách.¹⁾

¹⁾ Výnos mšano ze 17. srpna 1921, č. 37.715 o působnosti úřadů školních při vyrovnávání rozporů mezi školou a občanstvem, týkajících se náboženských úkonů (výn. mšano z 9. května 1919, č. 5125) a odznaků ve školách národních (30. května 1919, č. 19.757) o výzdobě škol. místností odznaky konfesijními) praví, že právě uvedenými výnosy bylo zůstaveno poctivé úvaze sborův učitelských, aby u vědomí vlastní odpovědnosti vychovatelské činily na prvním místě opatření ve věcech náboženských úkonů na školách i v otázkách výzdoby místností školních odznaky náboženskými. Při tom bylo ovšem učitelstvu i školním úřadům výslovně uloženo, aby při tomto rozhodování v zájmu školy a výchovy co nejúzkostlivěji šetřily práva na svobodu přesvědčení i náboženských citů žactva a rodičů.

Zároveň pozbývají platnosti všechna starší nařízení a vynesení ministerská, po případě zemských rad školních, pokud odporují tomuto vynesení.

XV.

O svátcích a památných dnech republiky Československé.

Zákon ze dne 3. dubna 1925, č. 65 Sb. z. a n.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1. Posavadní předpisy o svátcích platí s výhradou ustanovení § 4 napříště pro tyto dny: 1. leden, 6. leden, Nanebevstoupení Páně, Božího Těla, 29. červen, 15. srpen, 1. listopad, 8. prosinec a 25. prosinec.

Rozhodovati přísluší v každém případě poradě učitelského sboru; usnesení poradní, které je pro všechny členy sboru závazné (§ 147 ř. šk. a vyuč.), budiž v konferenčním protokole náležitě odůvodněno, zvláště též hledíc k místním okolnostem pečlivě zjištěným.

Usnesení učitelské konference oznámí správce školy v každém případě do čtyř dnů písemně, i s připojeným výpisem z protokolu, místní radě školní míst. výb. šk. pro školu menšinovou). Má-li místní školní rada (míst. výb. škol. pro šk. m.) na základě usnesení sborové schůze k tomu nějaké připomínky, nechť je předloží s náležitým odůvodněním do čtyř neděl ode dne, kdy došlo oznámení správy školy, okresnímu školnímu výboru (okres. škol. inspektoratu pro školu menšinovou).

Okresní výbor školní rozhodne pak ve věci té ve sborové schůzi, pokud jde o otázku pedagogické účelnosti. Pokud jde o školy menšinové, rozhodne ministerstvo škol. a n. osv., vyslechnouc odůvodněnou zprávu a návrh příslušného okresního inspektora školního pro školu menšinovou.

§ 2. Památnými dny republiky Československé jsou:

5. červenec, 28. září, 6. červenec, 1. květen a 28. říjen jakožto státní svátek podle zákona ze dne 14. října 1919, č. 555 Sb. z. a n.

§ 3. Pro den 28. října platí veškerá ustanovení o nedělích.

Politické (policejní) úřady první stolice mohou podle místních poměrů vydati pro veřejné úřady, ústavy, podniky a školy, jakož i pro školy s právem veřejnosti ustanovení směřující k důstojné zevní oslavě tohoto dne.

Neuposlechnutí těchto ustanovení trestají politické (policejní) úřady první stolice (policej-

Dokud nebylo ve věci podle předchozího odstavce rozhodnuto, nebudiž usnesení učitelské konference prováděno, nýbrž jest vyčkati, jak povoláný úřad rozhodne.

Okresním výborům školním se ukládá, aby svrchu naznačené věci vyřizovaly se vším urychlením. Avšak každé porušování právního řádu (jako stávký školní atp.), vzešlé z rozporu mezi školou a občanstvem z důvodů jakýchkoli, budiž se vším důrazem a urychlením stíháno všemi prostředky zákonem, přípustnými.

(Vynesení toto neplatí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.)

Kooperace rodičů se školou se stává nezbytnou složkou výchovy školní. Nepracuje-li škola a rodina stejnoměrně, brzdí si navzájem práci. Ze součinnosti obou vycházejí cenné podněty pro práci a vzájemná podpora v ní. Za tím účelem mšano v. n. z 19. května 1930, č. 1516 pres., Věstník, seš. 6 doporučuje, aby zřizována byla při školách rodičovská sdružení. Školní síně se otvírají rodičům! Vůči učitelskému sboru jest rodičovské sdružení tělesem poradním a pomocným a nesmí zasahovati svémocně do vnitřní činnosti školní, nýbrž dbá po dohodě s ním o zdravou svépomoc rodičů.

ní administrativní vrchnosti) pokutou až do 10.000 Kč nebo vězením (uzamčením) do jednoho měsíce. Nedobytná pokuta budiž proměněna v přiměřené vězení (uzamčení) až do jednoho měsíce.

Pokuty plynou do státní pokladny.

§ 4. Pro ostatní památné dny, jakož i pro dny vyjmenované v §u 1 platí předpisy o nedělích, pokud jde o počítání lhůt, a dále vztahují se na ně ustanovení o klidu nedělním, pokud jde o veřejné úřady, ústavy, podniky a školy veřejné, jakož i školy s právem veřejnosti. Vláda může nařízením stanoviti výjimky pro podniky veřejné v zájmu nerušeného jich provozu.

§ 5. Veškerá dosavadní ustanovení o dnech svátečních, pokud se nesrovnávají s tímto zákonem, jakož i o dnech noremních, se zrušují.

Nedotčena zůstávají ustanovení článku 13 zákona ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z., a § 19 zák. čl. LIII/1868.

§ 6. Provedení tohoto zákona ukládá se ministru vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

§ 7. Zákon nabývá účinnosti dnem 15. dubna 1925.

XVI.

Zákon ze dne 10. dubna 1919, č. 204 Sb. z. a n., jímž se mění § 48 říšského zákona o školách obecných. •

Podle usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

§ 1. Služba na školách veřejných jest úřa-

dem veřejným, jehož dosáhnouti může bez rozdílu každý státní občan, nehledě k tomu, zdali a ke kterému vyznání přísluší, prokáže-li k úřadu tomu náležitou způsobilost.

Vyloučení z úřadu učitelského jsou ti, kteří odsouzením soudu trestního jsou vyloučeni z volitelnosti do zastupitelstva obecního.

§ 2. Ministru školství a národní osvěty se ukládá, aby tento zákon provedl.

XVII.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 5. srpna 1919, č. 473 Sb. z. a n., obsahující prováděcí předpisy, které zní:

Aby proveden byl zákon ze dne 10. dubna 1919, č. 204 Sb. z. a n., jímž se mění § 48 říšského zákona o školách obecných, nařizuje se toto:

§ 1. Platnosti pozbývají:

a) §§ 111 a 112 řádu definitivního školního a vyučovacího vydaného nařízením bývalého ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 29. září 1905, č. 13.200;

b) nařízení ministra kultu a vyučování z 8. června 1883, č. 10.618, o provedení zákona ze 2. května 1883, č. 53 ř. z., část XI (§ 48 zákona);

c) ministerský výnos z 12. červnu 1883 k č. 10.618 o provedení školní novely z 2. května 1883, č. 53 ř. z., odst. 13., 14. a 15.

§ 2. Všecka místa na veřejných školách obecných a měšťanských, ať učitelská nebo místa správců a ředitelů škol obsazují se nadále bez jakéhokoliv ohledu na náboženské vyznání jed-

notlivých žadatelů a na jejich způsobilost k vyučování náboženství.

§ 3. Průkazem způsobilosti pro úřad učitele i správce (ředitele) školy jsou toliko: a) příslušná vysvědčení o vykonaných zkouškách učitelských, předepsaných v §§ 34 a 38 říšského zákona šk., jakož i v nařízeních té doby platných (organisačním statutu ústavů učitelských, předpisu o zkouškách učitelské způsobilosti)¹⁾; b) příslušné doklady o působení ve službě školní.

¹⁾ Vým. mšano z 23. V. 1921, č. 32552: Došly sem zprávy, že údaje na vysvědčeních učitelské dospělosti neb způsobilosti, týkající se vyznání náboženského, byly majiteli těchto vysvědčení samovolně opraveny nebo přeškrtnuty.

Poněvadž vysvědčení obsahuje nationale zkoušencovo podle skutečného stavu té doby, kdy bylo vydáno, jest každé samovolné změňování textu vysvědčení nepřípustné, nehledě ani k tomu, že by podobné jednání mohlo býti pokládáno za falšování veřejných listin.

Výnos mšano z 10. února 1922, č. 3024, Věstník č. 3 udává směrnice v příčině změny náboženského vyznání učitelů škol. obec. a měšť., hlásícím se ke zkoušce:

1. Hlásí-li se ke zkoušce učitel, který svoje náboženské vyznání změnil, budiž k žádosti připojeno potvrzení o této změně, jinak zkušební komise vpíše do vysvědčení do náboženství, které jest zapsáno na listě rodném (křestním).

2. Učitelé, kteří toho opomenuli a domáhají se dodatečné opravy na vysvědčení, mohou požádati jen o vydání nového vysvědčení, začož jest jim zapraviti poplatek předepsaný pro vydání duplikátu a vrátiti originál vysvědčení. Vysvědčení toto jest opatřiti v čele slovy »Po opravě«. Příslušnou změnu jest zapsati i do matriky a poznamenati, že bylo vydáno nové vysvědčení.

Původní originál budiž zkušební komisí zničen.

Z kompetenčních tabulek o obsazování míst vypuštěn budiž údaj o náboženském vyznání žadatelův.

§ 4. O ustanovení učitelů náboženství platí nadále dosavadní předpisy ve sm. § 6, odst. 2. zákona z 25. května 1868, č. 48 ř. z.

§ 5. Správcové škol ani učitelé nejsou povinni účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při náboženských cvičeních. Pozbývají tedy platnost § 10, odst. 2. a 3., a § 74, odst. 2. def. řádu šk. a v., pokud se jimi tento dozor nařizoval.

XVIII.

O zkoušce z náboženství při zkouškách způsobilosti pro školy obecné a měšťanské.

Vynes. min. škol. a nár. osvěty z 30. září 1919, č. 26.539.

Vyn. minist. z 30. září 1919, č. 26539, se mění zkušební předpis z 31. července 1886, č. 6033 býv. rak. min., o zkoušce z náboženství při zkouškách způsobilosti pro šk. ob. a měšť. ve článku II., bodě 7., odst. 1. takto: Ti, kteří se přihlásili, vykonají zvláštní ústní zkoušku způsobilosti k výpomocnému vyučování náboženství svého vyznání.

Čl. II., bod 12. ad 3, odst. 2. mění se takto: Ke konci vysvědčení se vyznačí, v jakém stupni jest kandidát k výpomocnému vyučování náboženství způsobilý. Výsledky zkušební se zapíše do vysvědčení jen tehdy, jsou-li příznivé.

Čl. II., bod 13., odst. 1. bude zníti pouze: Byl-li kandidát reprobován, musí zkoušku způ-

sobilosti před touž zkušební komisí, a to v plném rozsahu jejím opakovati.

XIX.

O nenáležitých projevech ve škole a o státo-občanské výchově.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. dubna 1933, č. 40.659-I.

Ohlas některých událostí poslední doby projevily se tu a tam nepřipustným způsobem také ve školách. Tento zjev vede mě k tomu, abych upozornil na příslušné předpisy a důtklivě připomenul profesorstvu a učitelstvu škol národních, středních i odborných všech vyučovacích jazyků bez rozdílu, pokud podléhají pravomoci ministerstva školství a národní osvěty, i žactvu těchto škol vážnost dnešní doby, jakož i nezbytnou povinnost chovati se bezvadně a loyálně.

Žactvo má býti ve škole vychováváno k přátelskému soužití, k národnostní, náboženské a společenské snášenlivosti, k oddanosti k Československé republice a k úctě k jejímu demokratickému zřízení. Proto se zdrží profesorstvo a učitelstvo při vyučování a vůbec ve všem styku s žactvem všech politicko-stranických projevů, poznámek a takových výkladů, které by mohly v žactvu buditi zdání učitelovy národnostní, politické nebo náboženské zaujatosti a poškozovati výchovu k snášenlivosti nebo dokonce ohrožovati a podrývati oddanost k Československé republice. Ve škole nesmí si nikdo z učitelských osob dovoliti jednání, které by mělo ráz agi-

tace. Zvláště pečlivě budou profesoři a učitelé dbáti, aby se ve škole nedělo nic, co by odporovalo demokratické ústavě našeho státu a zlehčovalo opatření zákonodárných sborů, vlády a úřadů. V souvislosti s tím znova připomínám výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. června 1923, č. 574 pres. (Věstník V., 98) o ústavě Československé republiky a povinnost všech ředitelstev, správ škol, dozorcích orgánů i učitelstva, aby pečovaly o náležité poučení žactva o státních znacích, státní vlajce a státní hymně. Kdyby se někdo provinil proti těmto povinnostem, nesl by důsledky takového jednání. Nejvíce by bylo litovati, kdyby k nežádoucím projevům a k nepřístojnému chování bylo snad žactvo sváděno chováním jednotlivých osob.¹⁾

Rovněž je nepřípustné, aby žáci vnášeli do

¹⁾ Zákon z 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n. a vládní nařízení z 20. července 1920, č. 512 Sb. z. a n. ustanovují o vlajce státní, malém, středním a velikém znaku republiky Československé. Vlajky (prapory) mají býti vyvěšovány nejdříve v předvečer slavnostního dne nebo časně z rána v den slavnostní a svinuty nejpozději v ranních hodinách dne po slavnosti následujícího. Vedle státní vlajky (praporu) může se použítí také praporu v barvách zemských (při význačných slavnostech církevních praporů v barvách papežských), tento prapor buď však umístěn po levé straně státní vlajky (praporu), vycházíme-li z budovy, nebo níže než vlajka státní a nesmí býti větších rozměrů než státní vlajka (prapor).

Výnos. min. škol. a nár. osv. z 15. prosince 1930, č. 8523 pres. stanoveno, že státní hymnu československou tvoří prvá sloka písně »Kde domov můj?« a prvá sloka písně »Nad Tatrou sa blýska«. Při hraní a zpěvu hymny sluší vždy toto pořadí zachovávat.

třídy politickou agitaci tiskem nebo jakýmkoli jiným způsobem a činili ve škole ať hromadně nebo jako jednotlivci projevy stranicko-politického rázu. Proto jich profesorstvo a učitelstvo nejen nepřipustí a nestrpí, nýbrž, dojde-li přece k nim, potlačí je a jejich účinek v zájmu mravní a státoobčanské výchovy vhodně napraví. Proti žákům, kteří by se takto provinili, budiž zakročeno podle předpisů příslušného školního řádu a to ihned, jakmile věc byla zjištěna.

Zároveň se připomínají výnosy ministerstva školství a národní osvěty o zákazu volební agitace ve školách (Věstník I., č. 41), o účasti žactva na politických průvodech a projevech (Věstník VIII., č. 52) a o nošení politických odznaků (Věstník VI., č. 37); upozorňuje se též na ustanovení § 22 školského řádu středních škol o nepřipustnosti jakékoli politické agitace ve školách a § 78 řádu školního a vyučovacího pro školy obecné a měšťanské (nařízení ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 29. září 1905, č. 13.200), dále na ustanovení § 47 výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. září 1925, č. 112.128/I (Věstník VII., č. 119), o členství školní mládeže ve spolcích a o její účasti na spolkových shromážděních, veřejných schůzích i průvodech a zdůrazňuje se, že všechny tyto předpisy jest zachovávat. Platnost § 78 řádu školního a vyučovacího pro obecné a měšťanské školy se na základě § 4, odst. 1. zákona č. 226/1922 Sb. z. a n., rozšiřuje na národní školy v zemi Slovanské a podle § 148 zák. čl. XXXVIII/1868 na zemi Podkarpato-

ruskou. Tento paragraf zní: »Školním dítkám je zapověděno býti členy spolků nebo mezi sebou spolky zakládati, jakékoli odznaky nositi a bez povolení školního správce účast míti ve shromáždění spolků, veřejných schůzích nebo průvodech.

Se školními dítkami nesmějí býti pořádány výlety nebo průvody k demonstračním účelům.

Školním dítkám není také dovoleno konati mezi sebou peněžní sbírky k jakémukoli účelu.«

Mám pevnou naději, že všichni profesoři a učitelé zachovají tyto pokyny a budou předcházeti žactvu dobrým příkladem.

Rejstřík věcný.

Číslice udávají stránky.

- Agitace ve škole nepřipustné 94, 130
- akademie stát. pedagogické 44
- akademie studijní a zkuš. řád 44
- »bez vyznání«, stav se rozumí nábožen. vyznání 25
- biřmování školních dětí 120, 122
- církev a škola 14
- církev a náboženské společnosti státem uznané 32
- členství školní mládeže ve spolcích zakázáno 133
- demonstrace, výlety a průvody se škol. dětmi nesmějí
býti pořádány k účelům demonstračním 133
- dětí, vřadění do pomocných škol 53.
- docházka školní 104
- Dvacátýosmý říjen státním svátkem 8
- duchovní požívá ochrany §u 303 28
- exhorta, do vyučovací povinnosti zvlášt. učitel. náb. se
nečítá 50
- hymna státní 131
- chování učitelů 130
- interkonfesijní zákon 18
- kanonická mise 16
- kanonická visitace generální 121
- koedukace 38, 76
- konfesijní modlitby 122
- křest dítek nekatolíků, revers 19
- křížové dny 120
- kurs pro výcvik v pedagogice slepců a hluchoněmých 39
- lékaři školní 89
- listina ústavní 11
- Malá smlouva mírová 8
- Malý školský zákon 67
 - » » » provedení některých ustanovení 85
 - » » » prováděcí nařízení 87
 - » » » prováděcí pokyny 107
- mezikonfesní zákon 18
- ministerstvo školství a národní osvěty 33
 - » pro sjednocení zákonů a organizaci správy 7

- míra povinnosti učitelské 50
- mise kanonická 16
- místní školní rada 17
- modlitby 122
- náboženské společnosti 32
 - » vyznání 19
 - » vzájemné poměry 18
 - » úkony (cvičení) 91, 118 a násled. 121
 - » » dozor nad žactvem 92, 111
 - » zkoušky 121
- náboženství vyučování, kdo opatřuje 90, 110
 - » státní dozor na ně 90
 - » osvobozování 72, 92
 - » počet učebních hodin 91
 - » v rozvrhu hodin 94, 111
 - » účast 116
- navštěvování školy 36
- nenáležitě projevy ve škole 130, o státoobčan. výchově 130
- nevážnost vůči kříži 29
- občanská nauka a výchova 68
- odznaků politických nošení zakázáno 133
- ochrana menšin národních, náboženských a rasových 9, 10, 13
- organisační statut ústavů učitelských 38, 66
- památné dny republiky Čsl. 104
- peněžní sbírky mezi dětmi nedovoleny 133
- pohřbívání 23
- polodenní vyučování, třeba povolení 60
- povinnost školní 36, 73, 78, 104
 - » » zproštění 37
- právní postavení učitele 49
- procesí, co jest 28
- projevy nenáležitě ve škole 130
- přijetí dětí školou nepovinných 78
- přijímání školní 120
- rodičovské sdružení 125
- rozpor mezi školou a občanstvem, vyrovnávání 123, 124, 125
- rozšiřovaný spis podle §u 303 tr. z. 29
- rozvrh hodin nábož. 86
- sesměšňování nauky církve 12
 - » obyčejů a zařízení církve katolické 29

smlouva v St. Germain en Laye 8
 spolky mezi dětmi školními zakázány 133
 státní vlajka 131
 státní znaky 131
 svátky a památné dny republiky .Čsl. 124
 svoboda učení a svědomí 9, 11, 12
 » projevu mínění 11
 školy cvičné 38
 » měšťanské 35 a násl., zařízení 61; povinné předměty 70, úprava 95
 » obecné, k čemu jsou 30
 » jak mají býti zařízeny 30
 » kdo má zapravovati náklad 54
 » počet dětí 73
 » počet tříd 73
 » povinné předměty učebné 68, 87, 108
 » vyučování náboženské ve všech třídách po 2 hod. týdně 71
 » doba vyučování nábož. 72
 » menšinové 30
 » podle pohlaví žactva 101
 » pomocné 53
 » smíšené 101
 školka mateřská 40
 školka štepová 64
 školní docházka 104
 školní rada místní 17
 školní rada zemská 17
 školní rozpočet, řízení nově upraveno 54
 školní výbor okresní (městský) 17
 školní zprávy, kdy se vydávají 82
 školství, věci státní 12, 14
 tresty za nedbalou docházku 82
 trvání školního roku a prázdnin 80
 účast při povinném vyučování náboženství 116
 účast žactva na politických průvodech a projevech zakázána 131
 učebné osnovy normální pro školy obecné 59; měšťanské 59; jednoroč. kurs 59; pro školy dětí úchylných 59
 učebnice náboženské, schválení 16

- učiliště soukromá 56
 - » » statut a učební osnova se předkládají k schválení 56
 - » » vydávati vysvědčení 57
 - » » kdy se mohou zřizovati 57
- učitelské konference zem. a okres. zrušeny 106
- učiva rozsah a rozdělení 88
- úlevy v docházce školní zakázány 78
- urážka církve nebo spol. nábož. státem uznané 27
- ustanovování učitelstva 102
- ústava, šíření znalosti na školách 11
- ústavy učitelské 38 a násl.
 - » » přijímací zkouška 43
 - » » spoluvýchova (koedukace) 38
 - » » vyučování náboženské 39
 - » ku vzdělání pěstounek 40
 - » pro vzdělání učitelek domácích nauk 41
- vládní nařízení 608/1920 ruší o. š. r. a nahrazuje je okres. (měst.) škol. výbory 17
 - » » 605/1920: složení a působnost míst. škol. výborů 17
 - » » 64/1925: prováděcí nařízení k Mal. škol. zák. 87
 - » » 473/1919: prováděcí předpisy k zák. 204/1919 127
 - » » 512/1920: o státní vlajce, znacích a pečetích 131
- vlajka státní 131
- vstup do církve 21
- výbor školní, okresní (městský) 17
- výkon bohoslužby a duchovní správy 21
- výkonem vyznání, co rozuměti 12
- vysvědčení dospělosti 43, 45, 47, 128
- vystoupení z církve 20
- vyznání náboženské dětí 19 a násled., změna 112
- vzdělávání učitelů 48
- zákony a nařízení z doby do 28. října 1918 8
- zákon o zřízení samostatného státu čsl. 7
 - » ze dne 14. října 1919: 28. říjen státním svátkem 8
 - » o ochraně čsl. republiky 449/1919 . . 8
 - » 121/1920, kterým se uvozuje ústavní listina 11

- zákon 48/1868 o postavení školy k církvi 14
- » 48/1868 o postavení školy k církvi na Slovensku a Podkarpatské Rusi neplatí 11
 - » 123/1927 a 92/1928, slučuje Moravu a Slezsko v zemi Moravskoslezskou a ruší zshr. v Opavě 17
 - » mezikonfesní 96/1925 18
 - » » 49/1868 8
 - » 277/1920 novela k zákonu mezinkonf. 49/1868 18
 - » 111/1919, jímž se doplňuje § 303 trest. zák. 27
 - » říšský o školách obecných 62/1869 a 53/1883 29
 - » » na Slovensku a Podkarpatské Rusi neplatí 29
 - » » na Hlučínsku platnost jeho rozšířena § 12 nař. 321/1920 29
 - » » na Valčicku a Vitorazsku platí podle § 2 zák. 450/1920 29
 - » t. zv. malý školský 226/1922 67
 - » o pomocných školách 86/1929 53
 - » 204/1919, jímž se mění § 48 ř. z. 126
 - » 252/1920 o státní vlajce, znaku a pečeti 131
- zákonitá, osmiletá povinnost školní 101
- zdravotní stav žactva, pečuje školní lékař 89
- zemská školní rada v Praze a Brně 17
- zkoušky dospělosti učitelské 43
- » na stát. ped. akademii 45
 - » pro pomocné školy
 - » způsobilosti učitelské 46, 47, 48, 66
- zlehčování učení církve 29
- znak státní 131
- zpověď 120
- zproštění povinného vyuč. nábož. 86, 117
- zřízení samostatného státu čl. 7
- zřizování škol, podmínky 53
- zřizování zatímních tříd 95 a násl., proměna zatímních tříd 97, zrušování tříd 100
- zvláštní oddělení školní 98, 113
- žáci bez vyznání 71, 86, 116
- » » » mohou se učit náboženství 86

Seznam zkratek.

Boh. = Sbíрка rozhodnutí čsl. Nejvyššího správního soudu, red. Dr. Bohuslav; připojené číslo je řadovým číslem nálezu ve sbírce.

č. = číslo.

čl. = článek.

Čsl. = československý.

mšano = ministerstvo školství a národní osvěty.

nař. = nařízení.

nař. = nařízení.

NSS., nss. = Nejvyšší správní soud čsl., jeho nález, rozhodnutí nebo usnesení.

odst. = odstavec.

rep. = republika.

rozh. = rozhodnutí úřední.

ř. šk. a vyuč. = řád školní a vyučovací z 29. září 1905.

ř. z. = říšský zákoník rakouský.

řzš. = říšský zákon školní.

Sb. z. a n. = Sbíрка zákonů a nařízení republiky Čsl.

tr. z. = trestní zákon.

úst. list. = ústavní listina.

Vážný = Sbíрка rozhodnutí čsl. Nejvyššího soudu v Brně, red. Dr. Vážný.

Věstník = Věstník min. škol. a nár. osv., roč. str.

vl. n. = vládní nařízení.

výn. = výnos, vynesení.

z. = zákon.

zem. zák. = zemský zákon (český, moravský, slezský).

zšr. = zemská školní rada.

Obsah.

Předmluva	5
I. Zákon o zřízení samostatného státu československého ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n.	7
II. Malá smlouva mírová	8
III. Ústavní listina Československé republiky . .	11
IV. Základní pravidla o postavení školy k církvi	14
V. Vzájemné poměry náboženských vyznání . .	18
VI. Zákon ze dne 20. února 1919, č. 111 Sb. z. a n., jímž se doplňuje § 303 trest. zák. (urážka církve nebo společnosti náboženské zákoně uznané)	27
VII. Říšský zákon o školách obecných	29
VIII. Nařízení ministra duchov. zál. a vyuč. ze dne 8. června 1883	59
IX. Malý školský zákon	67
X. Provedení některých ustanovení Malého šk. zák.	85
XI. Prováděcí nařízení k Malému škol. zák. . .	87
XII. Prováděcí pokyny k Malému škol. zák. . .	107
XIII. Účast při vyučov. povin. náboženství na škol.	116
XIV. Náboženské úkony na školách	118
XV. O svátcích a památných dnech republiky Československé	124
XVI. Změna § 48 ř. z. o školách obecných	126
XVII. Prováděcí předpisy k zákonu 204/1919 . . .	127
XVIII. O zkoušce z náboženství při zkouškách způsobilosti	129
XIX. O nenáležitých projevech ve škole a o státo-občanské výchově	130
Rejstřík věcný	135
Seznam zkratk	140

Z pedagogicko-katechetských prací

Josefa Hronka:

Přehled zákonů a nařízení škol. rep. Českosl. V Praze 1926. Rozebráno.

Bible maličkých. I. knížka o Pánu Ježíši. Obrazem doprovází akad. malíř K. Schwetz. V Praze 1928.

Přehledné dějiny pedagogiky. V Praze 1929. Rozebráno.

Svatý Augustin. S obrazem P. P. Rubense. V Praze 1930.

Hygiena ve škole národní. V Praze 1930. Rozebráno.

Výbor dějin biblických se zřením ke katechesi. V Praze 1931. Rozebráno.

Národní škola a katecheta. Nástin vývoje obecného školství a přehled obecnoškolského práva československého. V Praze 1931. Poctěno cenou Duchovní české akademie 1931.

Návrh normálních učebných osnov pro vyuč. katolickému náboženství na nižším stupni obecné školy se zřetelem k novému rozdělení škol. let. 1931. Rozebráno.

Otčenáš maličkých. Obrazem doprovází H. Neumannová. V Praze 1932.

Život podle víry. Příručka katol. nábož. pro dospělejší mládež. V Praze 1932. 1. vyd. rozebráno; 2. vyd. doplněné r. 1932.

Nechte dítek přicházeti ke mně a nebraňte jim. Příprava dětí k svaté zpovědi a k svatému přijímání podle normy dekretu »Quam singulari«. Se 3 obrazy. 3. vyd. V Praze 1932.

Cesta k Bohu. Učebnice počátečního vyučování katolickému náboženství pro nižší třídy škol obecných. Se 63 barevnými obrazy Filipa Schumachera. Schváleno min. škol. a nár. osvěty výn. ze dne 6. srpna 1932, č. j. 97.723/32-I/1. a nejdůst. Episkopátem českým. 1. vyd. 1932; 2. vydání v tisku.

Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě. V Praze 1932.

Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování. V Praze 1932.

Mše svatá. 30 obrazy provází Filip Schumacher. V Praze 1933. (2. vyd. v tisku.)

Církevní dějiny pro střední školy. (Připraveno do tisku.)
Vyučování náboženství ve třídě elementární. (Připraveno do tisku.)

Základy metodiky vyučování katolickému náboženství s ohledem na princip činné školy. (Připravuje se.)

Objednávky vyřizuje každý knihkupec nebo
nakladatelství Kropáč & Kucharský v Praze I.
Konviktská 5.